

CSURAY KÁROLY

**A magyarság, mint
faj és nemzet**

BUDAPEST, 1935

MADÁCH KÖNYVKIADÓ

Csuray Károly:

A MAGYARSÁG, MINT FAJ ÉS NEMZET

A fajmeghatározás tényezői

Testi és lelki jegyek. Vérvégesség — nemzeti eszme

Az emberiséggel foglalkozó tudományok elsősorban az egyént vizsgálják. Az egyedeket sajátosságaik különböztetik meg egymástól és sajátosságaikban hasonlítanak egymáshoz. Ezek a sajátosságok az egyén testi és lelki — somatológiai és pszichológiai — jegyei.

A beszéd pl. lelki funkció, — az értelem terméke, a gondolatközlés módja. Ilyen a szokás, a művészet, az intézmények, a szervezettség, a jóról, szépről, helyesről, igazról való egyező felfogás. Az egyedek ilyenfajta összegezett sajátosságai, megnyilvánulásukban a felfogásnak és akaratnak egy bizonyos általános típusát adják. A tényezők ilyen kombinációjában már népről beszélünk.

A fejlődés azon fokozatában, midőn az összesség cselekvése nem függ az egyének akaratának egyezőségétől, vagy többségétől, hanem az összességnek egy amazoktól elkülöníthető akarata alakul ki, az öntudatra ébredt összesség, az egyénektől s magától a néptől különálló személyiséggé — nemzetté válik.

A nemzet akarata és sajátos lényé önálló és önállóan nyilatkozik meg. Öntudatos és öncélú megnyilatkozása kihat az egyénre és a népre, s ezen hatásában államnak nevezzük. Mindezt Concha levezetése szerint akként is kifejezhetjük, hogy a sajátosságoknak céltudatos és hasznos megnyilatkozása a nemzeti eszme, amely egy földterületen anyagiasulva — állam.

A nemzeti eszme a lélek, a földterület és az állami szervezettség a test, amelyben a nemzeti eszme megnyilatkozik.

A szellem azonban a testnél hatalmasabb. Hibás ezért minden törekvés, amely a nemzet fogalmát elsősorban, sőt kizárólagosan a testi jegyeknek a vérszerinti közösségen alapuló hasonlóságából akarja megállapítani. A biológusok definíciója — mely pl. Méhely megfogalmazásában — azt mondja: »Népnek nevezzük (populus) valamely vidék egészét alkotó embertömegét.

Azt a tömeget, vagy annak részét, amely közös származás által polgári egésszé egyesült, nemzetnek (gens) mondjuk. «A nemzet meghatározó kritériuma ezen felfogás szerint csak a vérvégesség. Tévesen. Ellentétben nemcsak a politikai tudománynak évezredek óta kiművelt és helyesnek bizonyult megállapításaival, hanem az írott történelem tanúságaival is, amely azt bizonyítja, hogy az állam elsősorban szellemi feltételek alapján, a népeknek egymás közötti reakciójaképpen alakult és csak akkor állandósult, ha ezek a szellemi feltételek elégségesek, illetve megfelelőek voltak.

De, már a nemzet vagy állam fogalma előtt, a néphez való tartozás tudata is funkció, szellemi tehát már ezen a fokon a vérvégességgel legalább is egyenlő tényező a szellem, pl. a nyelvnek, a kultúrának azonossága, a közös múltnak a tudata stb., stb.

Hiányos és hibás tehát minden faj meghatározás, amely csak a testi jegyek figyelembevételével történik. Elengedhetetlen tényezők itt a szellemi jegyek is, eredendő és maradandó értékük pedig a kombinációban a testi jegyekkel szemben fontosabb értéket biztosít számukra.

Összegezve a mondottakat: pusztán testi jegyeik alapján vérvégességben lévők több népre szakadhatnak, melyekben a lelki jegyek, főleg ha ezek között csupán a nyelv a jellemző, csak a nép fogalmának meghatározója, míg a nemzet fogalma ennél több, egy nép felett álló öntudatos személynek az állam fogalmában való megnyilatkozása.

Ha a mai európai nemzetek során végigmegyünk, valamennyiben ezen állítások példáit látjuk. Az oroszok, akik típusukban a X. században még északiak voltak, ma finn és mongolfajta egyedekkel vannak telítve, és az alpesi, keletbalti, riázan, ontrus, stb. típusok egyvelege. A francia az északi, az alpesi és földközi-, a germán az északi, alpesi és dinári-, a lengyel alpesi,

keletbalti, ontrus, szudéta, az oláh földközi és dinári típusok összetétele, s. i. t.
Határozottan megállapíthatjuk, hogy egyetlen európai nemzetben sincs meg a vér szerinti egységes és egyenesvonalonvaló leszármazás pusztulátuma, sőt ebből a szempontból vizsgálva őket, valamennyi a mozaik képét mutatja. Mégis, egységes nemzetekről nem lehet beszélni? A kizárólagosan testi jegyek szerinti fajosztályozás egyenlő lehet nemcsak u. n. rokonnépek, hanem minden más jegyben különböző és ellenséges népek között. A szülő és a gyermek különböző faj, illetve rasszbeli lehet. Végeredményében azt kell mondanunk, hogy a nemzet és az attól elvonatkoztatott általános fajfogalom meghatározásában a vérközösség csak egyetlen tényező, s a testi jegyek csak a szellemi jegyekkel való kombinációkban adhatnak helyes eredményt.

Az antropológia értékelése

Mégis az antropológia fontos, mint a történelem segédtudománya. Az antropológia a szociológia mellett pl. legfontosabb segédtudománya a történelemnek. De ha ennek célját tűzné maga elé, ferde vágányra jutna és olyan zűrzavart teremtene, mint teremtett a nyelvtudomány, midőn erőszakos és nyomorék analogizálásával máig tartó szándékos zűrzavart teremtett pl. a magyarság őstörténete körül.

Viszont a történelem sok tévedésének és hiányosságának oka, hogy az antropológia nagy jelentőségét eddig nem, vagy nem kellőleg fogta fel. A testi jegyek merevebbek és maradandóbbak a szellemi jegyeknél, s odáig tudják visszavezetni a történelmi kutatást, ahol az utóbbiak már elenyésztek. A faji ellenszenv és rokonszenv ösztönszerűsége sok gyengén indokolt fordulatot magyarázhat meg.

A test adottságokat jelent, képességeket, hajlamokat, amelyekkel a szellem sokszor küzdelembe kerül. Végeredményében, a fajtudománynak nevezett antropológia ilyen értelemben való nagy jelentősége kétségtelen. Viszont: az antropológiának az ember csak

»hulla a boncasztalon«, azaz megtagadja a lelki jegyeket, holott az ember, élő embert jelent, az élő embernek pedig lelke van. Ezért hiányos egymagában az antropológia vizsgálati anyaga, s következésként eredménye is.

A típusok maradandósága

Az antropológia alapvetőjéül Mendel Gergely szerzetest lehet tekinteni, aki kísérletei alapján felállította a korcsok széthasadásának tanát, amely szerint a kereszteződés eseteiben az ivadékok már a közvetlen generációkban a szülők tiszta fajaira ütnek vissza, illetve bennük a fajta tisztaságának visszaszerzése megkezdődik. Faji értelemben tehát asszimiláció nincs. Viszont lehetséges, hogy a kereszteződésnél a fajták tulajdonságai különböző mértékben és kombinációban érvényesülnek az utódokban, így egyes tulajdonságok élesebb formában, sőt új tulajdonság jelentkezésében.

Az ősök lényeges testi jegyei, u. m. színárnyalatok, termetadatok, koponyaalakok stb. generációk során visszaütnek, Az átöröklésnek ez a lényege- Á megtermékenyített petesejt egyik része — a somaticus sejt — felépíti a testet, a halhatatlan csirasejt állandó és a végtelen időből jön. Az öröklött testi és lelki sajátságok alapjai ezek.

Mégis az utódok között létrejött beltenyésztés, éghajlati, táplálkozási stb. változások egyidejű hatása alatt a széthasadás nem következik be, hanem tájfajta keletkezik, illetve állandósulhat. Ennek a variációnak maradandósága jórészt a miliőtől, a természeti viszonyoktól, gazdasági és politikai körülményektől is függ, viszont öröklődik a tapasztalat s a megszerzett tudás is, az »arravalóság«, »készség« ösztönében, a természetes ki-válogatódás tana szerint.

Az eltolódás okai

Ha a természeti — gazdasági — viszonyokhoz A) típus fcevésebbé alkalmazkodik, mint a B), akkor például Gallton elméleti számítása szerint a gyermekszámot 3: 4, véve fel,

0 évben	50%	50%
100 évben	28%	72%
300 évben	7%	93%

arányban történik a két típus közötti eltolódás, vagyis a természet egyszerű rendje juttatja uralomra az alkalmazkodóbbat, hogy háború, politikai és gazdasági változásokról és a faj életerejének csorbulásáról ne is beszéljünk.

Így a típusok képződése, elterjedése, illetve az uralkodott típusnak a másikkal történt telítése az idők során megmagyarázhatók.

* * *

Messzire vinne és végeredményében közömbös is annak a kérdésnek az érintése, vajon a fajok egy ősből, egyik faj a másik fajból fejlődött, illetve alakult-e ki, vagy az emberi élet a fajokban a föld több pontján gyulladt ki, s ezen fajokon belül alakultak ki típusok, race - ok. Bizonyos ellenben, hogy a történelmi időkben az emberfajtak maguk nem változtak, bár arányukban eltolódások megállapíthatók.

Antropológiai feloszlások

Az antropológia, sőt az egész mai u. n. »fajtudomány« a somatológiai jegyek azonosságán, illetőleg különbözőségén alapszik. Az ember-állat hasonlító jegyei határozzák meg ezt a tudományt. Pl. a bőr színe, amely szerint Blumenach a fehér (kaukázusi), a sárga (mongol), barna (maláji), fekete (néger) és veres (amerikai) emberfajtakat különböztette meg. (De generis humani varietate 1775.)

Blumenach az ember egységes származásának hitét vallotta, amellyel szemben mások azt a valószínű tételt állították fel, hogy az ember-élet a föld többi pontján, egymástól függetlenül kezdődött meg s ez a természeti emberfajtak különbözőségének magyarázata. Morton Sámuel pl. ezen feltevés alapján 23 különböző emberfajtakat sorol fel,

A ma általános felosztás megalkotója Retzius Anders svéd tudós, aki az agy- és arc-idomok szerint a hosszúfejű és rövidfejű embert különböztette meg. (Ethnologische Schriften 1860.)

Mindenik főcsoportnak alosztályai vannak, pl. hosszú fej függőleges arcéllal, (dolichocephal ortognath), — hosszúfej előrenyúló arcéllal (dolichocephal prognath), — rövidfej függőleges arcéllal, (brachicephal ortognath). — Kultúrképes és kultúrát teremtő népeknek mindkét főcsoporton belül a függőleges arcélű fajt tekinti Retzius és iskolája. Ilyenek Európában: a hosszúfejű népeknél a germán népek, angolszászok, kelták, skótok, a régi rómaiak és görögök, bár egy későbbi osztályozásában már csak a germánokat találja ilyen dolichocephaloknak. Az európai rövidfejű népek közül az ugor, (?) az európai török, szláv, újgörög, albán, etruszk, rhaetus és baszk népeket sorolta ide.

Már itt meg kell jegyeznünk, hogy nemcsak a különböző elméleteket jelentő iskolák, de az egyes iskolákba sorozható egyes tudósok is egész népeket illetően vannak különböző véleményen. Pl. Welcher Armin kénytelen beismerni, hogy a németiség nagyobb részében rövidfejű. Ő és az angol Davis Bernarth beiktatják Retzius rendszerébe a mesocephalizmus, a középszerűen hosszúfej fogalmát, ismét alosztályokkal, s meghatározzák annak indexét. (Hossza: 100, szélessége 74—78.)

Mutter Frigyes a hajban látja a legjellegzetesebb testi jegyet, amely vagy sima, (egyenes és göndör), vagy gypjas, (csomós, bundás). Ő azonban már a faj meghatározásához egy szellemi jegyben való egyezést is kíván és ezt a szellemi jegyet a nyelv azonosságában véli megtalálni.

Dacára, hogy dr. Müller ekként irányt mutatott a helyes u. n. faj tudománynak, mégis ezen fogalom alatt az antropológia, a szorosán vett testtan fejlődött tovább. Biztosabb alapokra helyezkedik azzal, hogy mindinkább több kritérium megállapításával határoz meg valamely fajt.

Keane a testmagasság, fejhosszúság, bőr, haj és szemszín egyezősége alapján három európai emberfajtakat ismer fel: 1. a középtengerit (alacsony, hosszú fej, barna haj és szem), 2. alpesit (középtermű, kerek fej, barna bőr, haj és szem) 3. az északit (magas, hosszú fej, fehér bőr, szőke haj, kék szem). Legtöbbször tartja természetesen az északi fajtát.

Általában az antropológusok ezen véleményüket vagy kimondják és bizonygatják vagy az antropológiának másfajtája művelői ezt nem vitatják. Egyszerű magyarázata ennek az, hogy az előbbieket a tekintélyek, ők tették az antropológiát faj tudománnyá, amely náluk nemzeti

büszkeségük öregbítője, a múlt magyarzója, politikai törekvések indokolása, szóval egyszerűen alkalmazott tudománnyá lett. Sőt még ennél is több: sok esetben egyszerű politikai érv. Helyesen mutat rá már Török Aurél, hogy az emberi test számtalan alaki sajátossága közül az u. n. »jellemző sajátosságokat« teljesen eltérően, sablonok felállításával határozták meg és illetően elméleteiknek a tudósok kongresszusaikon valósággal alkudozva szereztek híveket. Két nagy tudományos párt — német és francia — alakult, talán nem is egészen tudatalatti céllal. Sajnos, az antropológia tudományának ez az elferdülése tökéletesen hasonlóan alakult a nyelv tudományéhoz, amely szintén az ilyen pártoskodó tudomány hatása alatt erőszakosan teremtett ködöt és zűrzavart a magyarságot illető probléma körül is.

Keane a legtisztább északi embereknek a keltákat tartotta. Az alpesi fajtába Keane módszerét fogadva el, Deniker besorozza a magyarságot is. Deniker már hat európai emberfaját különböztet meg, u. m.: 1. északi (hosszúfejű), — 2. keleti fajta (kerekfejű, alacsonyabb és egy szőke középfejű és testmagasságú alfaj), — 3. ibér-szigeti (barna, hosszúfejű, alacsony), — 4. seveni, vagy nyugati, (barna, alacsony, kerekfejű), — 5. tengerparti vagy atlanto-földközi (barna, magas), — adriai, vagy dinári (barna, kerekfejű, nagy termetű).

H. G. Wells világtörténetének bevezetésében a mongol, néger és ausztráliai fajokon kívül egységes fehér fajt ismer el. A kaukázusi fajtát, amelynek az északi, az alpesi és a déli csupán alfajai. Meggyőződésünk szerint a sok bizonytalan határvonalú felosztás között ez az általános osztályozás még a legelfogadhatóbb. Eredeti azon megállapítása is, hogy a hosszú- és rövidfejűség kérdése alapvető kritérium nem lehet.

Ezen összegező meghatározással szemben számtalan részletező felosztás ismeretes. Nálunk pl. Cholnoky Jenő a fehér fajra vonatkozólag I. európai alapfajt és II. mongoloid alapfajt különböztet meg. A mongoloid, a fehér alap fajtól élesen megkülönbözteti a sárga mongol fajt, viszont a dinári fajtának és a »keleties« fajtának a mongoloid alapfajhoz való tartozását maga is kétségesnek ismeri el. Az egész felosztás egy a sok közül és bizonyítja azon alaptételünket, hogy a somatológiai kritériumok halmozása nem elkülönít, csak összezavar és semminemű valóság, vagy gyakorlati eredmény megállapítására önmagában nem alkalmas.

A számtalan ismeretes felosztás között felemlíthető Dr. Gáspár János felosztása, aki »Fajismeretében« főleg Deniker rendszere alapján az 1. északi, 2. földközi, 3. alpesi, 4. dinári, 5. kelet-balti fehéreket különbözteti meg. Szerinte önálló a sémita faj, amelyhez a zsidók és a mongol-kaukázusi faj, amelyhez szerinte legnagyobb részükben a magyarok tartoznak. Feltétlenül helyes azon megállapítása, hogy nem 5-6 rendszertani fajta van, hanem számtalan tájfajta.

Végeredményében tehát sem a fajok számát, sem meghatározásukat illetőleg a tudósok közt nincs megegyezés. A fajt meghatározni csupán antropológiai kritériumok alapján, még azok halmozása mellett sem lehet. A természetben az ember egészben, tehát a maga szellemi jegyeivel együtt tényező és ezért az utóbbiakat elhanyagolni nem lehet. Bár kívánatos, hogy az antropológia, mint a történelemtudomány igénybevett és ellenőrző, segítő, segédtudománya, minél nagyobb szerephez jusson, de nem szabad, hogy benne a Hunfalvy Pál-féle filológiai iskola esete megismétlődjék. Az antropológia különben is még ma, fejlődésének kezdetén, inkább a testalakok elhatárolására, mint tökéletes osztályozására felkészült, sőt még terminus technikusainak értelme is vitát okozhat. Végül pedig: pusztán a testi jegyek meghatározása még nem fajmeghatározás, hanem annak csak egy tényezője, amelynek más tényezőkkel való eredője jelenti magát a fajmeghatározást.

A faj meghatározása

Szigorúan a testi jegyekkel csak elvont fogalmat, az eszmei fajt lehet definiálni. Ez a természeti nyers emberanyag, mint ahogy ennek az eljárásnak az ember valóban csak »hulla a boncasztalon«. Úgyde a pusztá test, emberállat, vagy mondjuk hulla és — az ember között felmérhetetlen nagyságú különbség van: a lélek. Emberi, tehát élő egyedekről lévén szó, az azonos, vagy különböző lelki megnyilvánulásokat is figyelembe kell venni.

Ilyen sajátos szellemi jegyek, pl.:

1. történelmi múlt tudata,

2. nemzeti cél,
3. intézmények, szervezetek,
4. a) politikailag, vagy b) földrajzilag összefüggő terület,
5. nyelv,
6. felfogás a jóról, rosszról, szépről, igazról stb., azaz megnyilatkozásaiban közös kultúra, közös szokások, jellem, vallás, stb.

Ha az elvont, terminus technicusokkal megjelölhető fogalmakon belül beszélünk fajról, pl. germán vagy szláv fajt említünk, tudatunkban a testjegyek mellett máris megjelentek ezek a szellemi jegyek, mint tényezők. Magukban a szellemi jegyek csak más fogalmak alkotói. A 2, 3, 4 a) alatti szellemi jegyek a nemzet a 4 b), 5., 6. alattiak a nép fogalmát adják. Történelmi múltjának tudata és az impériumot gyakorló nemzetétől eltérő nemzeti cél a népet nemzetiséggé teszi.

A kifejtendők szerint a magyar lényegileg éppen olyan nép- és nyelvcsoporthoz tartozik, mint a germán, vagy a szláv és maga a kaukázusi (antropológiai) faj. Ha tehát a vonatkozó, bizonyos variációikban nemzetet, vagy népet jelentő szellemi jegyeket összességükben, valamint a kaukázusi típusjegyeket (alpesi, dinári stb. alosztályok) vesszük, — a magyar fajt határoztuk meg.

Melyik típusú fehér ember teremtette meg a kultúrát?

A földön való emberi élet időtartamáról — a földkéreg megszilárdulásától máig — minimálisan, az évek tízmillióiban kell beszélnünk. Ebből a történelmi idő csupán pár ezer év. Az új kőkorszak előttünk mindössze 4—5 ezer év. Bruksch (Histoire d'Egypte) a Ménésszel kezdődő 4445. évet veszi a történelem kezdetéül. Ez a felfogás körülbelül csak 1000 évnnyi fejlődést tételez fel a legprimitívebb korszaktól, holott ez nyilvánvalóan kevés.

A történelem leírt adataiból ekkortól ismerjük az emberi közösséget. Ezért eddig a történelem a fonál, amellyel haladnunk kell. Csak amint ennek vége szakad, kell igénybe vennünk az ember tan, a régészet és a nyelvészet tudományait.

Az antropológia bizonyítja, hogy az ember hajlandó a differenciálódásra. Különösképpen a legkiválóbb fehér ember, amely megteremtette az emberiség kultúráját.

Ez az ember ugyanis üldözte a csodaszarvast: mozgalmas életében a klíma és a természeti miliő újabb és újabb meglepetése elé került, tehát tapasztalatai alapján új feladatok állandó megoldására kényszerült. Állandóan alkalmasabb eszközök kellettek neki. A természeti világ dolgait és jelenségeit gyorsabb tempóban ismerte meg, használta fel, alkalmazkodott azokhoz. Nagyszerű állandó küzdelem volt az élete és ezekben az őseinkben azért győzhettünk, mert izzmaik erején felül korán használni tudták az eszköket is!

A hosszúfejű és kerekfejű fehér ember

Mint hogy a történelmi időkben lényegileg az emberi fajták nem változtak, kétségtelen, hogy 3-4 ezer év előtt is az volt a fehér fajta antropológiája általában, mint ma.

Voltak ugyanis a fehér fajnak olyan népei, amelyek állandóan, vagy elégségesen hosszú ideig ugyanazon klimatikus viszonyok alatt és természeti miliőben éltek, táplálkozásuk, foglalkozásuk nem változott, népük egészének kisebb-nagyobb körén belül állandóan maguk között házasodtak. Az e fajta fehér embernek testi jegyei általában egyezők lettek, kialakult egy »varietas«. Ahogy Gáspár János kifejti, ahhoz, hogy olyan nagy és annyi részletre kiterjedő különbség megállandósuljon, mint az északi és kaukázusi, vagy akár az északi és déli típus között van, hosszú időszak és az új formának teljes nemi elkülönödése volt szükséges.

Voltak viszont a fehér fajnak olyan népei, amelyeket a tengerpart zeg-zugos futása és hegyvidékek nem merevítettek kezdettől fogva egyhangú életre és beltenyésztett szaporításra, hanem egyéneiknek és nemzeteiknek állandó élete csupa változat és a magukon kívüli világgal való állandó küzdelem volt. Ezek — ismét az alkalmazott kép! — ha messze csalta őket a csodaszarvas, új tájon telepedtek, új lehetőségek, vagy veszélyek mutattak rést, új asszonyokat

ismertek meg. Ezeknél nem volt meg a beltenyésztés lehetősége. Az ember itt nem mutatta az egységes varietas képét.

Az első típusú ember a földből, állatából, s a tengertől szűkmarkúan kapta meg a maga porcióját. Az volt a főértelme materiális életének, hogy rágóizmok működhessenek. Sikerült is ezeket konzerválnia, — fő testi jegyének így maradt meg a hosszú fej.

A második típusú fehér ember — amidőn szaporodásuk során állatai és a természet szükségleteit már nem kellően elégtették ki, kiterjeszti és elhagyja lakóját. Megszünteti az addigi természetes autarkiát. Cserekereskedelem, háborús vállalkozások, népek, országok kialakulása kezdődik náluk.

Concha klasszikus meghatározása szerint az emberi állapot akkor kezdődik, amikor nem elég az, amit a természet nyújt, hanem annak határán túl többre törekszünk. Ezen munkásság az ember szellemisége, amely az ember világát jelenti, a természet világával szemben. Hosszú, ismeretlen, sötét idők után ezért jelenik meg a rövidfejű rasszban az öntudatos ember.

Ezen munkájában fegyvere tehát elsősorban az értelem. A primitív ember agya fejlődni kezd és a koponya az arc- és rágóizmok rovására karakterizálja az arcot. Kialakul a rövidfejű ember.

A rövidfejűség oka

Török Aurélunk az emberszabású lények koponyaalakulásairól írt értekezésében bebizonyította, hogy »az agyvelőtok elhatalmasodása — mint amely egyedül az emberi lénynek teszi kiváltságát — csakis úgy jöhetett létre, ha megelőzőleg a koponyában foglalt és a koponya alatt továbbhúzódó tengéleti szervek (fogazat, táptömlő) terméje megkisebbedett. A táplálkozásnak mennyiségi és minőségi megváltozása busás kárpótlásképp az értelmiség szervének, t. i. az agyvelőnek aránytalanul hatalmasabb kifejlődését tette lehetővé. De éppen a tengéleti szervek működésének eme csökkenése igen valószínűvé teszi azt is, hogy az emberiség eme előfutárjai nem lehettek erős és nehéz testtömegű lények. A véznább és hajlékonyabb törzsű lények az arckoponya megrövidülése és gömbölyded agyvelőkoponya elhatalmasodása következtében fejüket legkönnyebben, t. i. majdnem teljesen egyensúlyozva, egyenes, nemes tartást nyertek.« A fejlődés útja tehát a rövidfejűség iránya volt és a homo ultimus — az egységes, illetve eszményi típus — a rövidfejű ember lesz. Az u. n. rövidfejűség a hosszúfejűséggel szemben ezek szerint a magasabbik fejlődési fok.

A többi fehér emberrel szemben a rövidfejű a térbeli és kulturális haladás állandó mozgásában van. Nála a természetes kiválogatódás nem az egyedek tökéletes rasszbeliségét, hanem a testi és szellemi erők harmonikus fokozását, az u. n. biológiai konstitúció fokozottabb emelését eredményezte. Az egybeolvadás és osztódás, keveredés, illetve visszakeveredés a közületek funkcióival párhuzamosan történik. Így aztán ez a rassz további alosztályokra oszlott már az idők kezdetén, a beltenyésztés hiánya, illetve lehetetlensége okából.

A rövidfejű ember bányákat nyit és az érckorszakok munkája nyomán következnek. Fegyvereket, szerszámokat és ékszereket készít és tökéletesít. Birodalmakat alapít, írást ad az emberiségnek. Megalapítja az építészetet és a mérnöki tudományokat. Vallásuk elemei és a fogalmakkal kölcsönadott szavai szétáramlanak a fehér ember egész területén és a mind ettől szűzen maradt északi faj, midőn az előbbi évezred elején akként appercipálta a rövidfejű ember munkájának eredményeit, mint pl. most a sárga a fehér emberfajét, vandál módon írta, rágalommal tagadja és kisajátítja a kultúra megteremtésének bizonyítékait.

Tény, hogy a hosszúfejű népek rövidfejűekké változnak, helyesebben: rövidfejű egyedekkel telnek meg. Pl. Brennus korával szemben a császárság korabeli gallok már barnák és rövidfejűek. A lombardok néhány század alatt rövidfejűekké változtak. Az antropológia általában tanúsítja a rövidfejűség előnyomulását. Szemünk előtt keletkezett pl. a jenki. Franz Baras kimutatta, hogy az Észak-Amerikába kivándorolt hosszúfejűek koponyája átlagban már a második nemzedékben megváltozik. Hogy ez a jelenség a fejlődés, vagy a kereszteződés következménye-e, egyelőre nem fontos. Bizonyos, hogy a fajon belül másodlagosan keletkező változat a rassz, éghajlati, életfeltételi, vagy egyéb okokból. Pl. a tartózkodási hely magassága, a vidék hőmérséklete, táplálkozás, foglalkozás stb. hosszú idők folyamán maguk is rassz kialakító tényezők. Az ember ugyanis hajlandó a differenciálódásra. Másrészt azonban a keveredés

megzavarhatja ezt a folyamatot. Így keletkeznek egyrészt a kitenyésztett — zárt autarkiában élt — és a mozgás állapotában élő népek, amelynek rasszjegyei nem merevültek uniformálissá. Ezeknél a variánsok száma nagy, mert állandó keveredés és visszakeveredés folyik nép-tényező csoportjaik között.

Bármelyik típushoz tartozzon ugyanazon fajtájú ember, őseiben kezdődött kifejlődéséhez ugyanannyi idő volt szükséges. Ezt a tételt a fajtákra is vonatkoztatva, micsoda óriási különbség támadt a kulturális fejlődésben pl. a fehér és fekete ember között? A neolith-korbéli leletek hosszúfejű embertípusa ezt a különbséget kb. 2000 év előtt behozta s valóban az emberi haladásnak kiválóan értékes tényezője ma. Sommázva tehát: bár a fajok a történelmi időkben nem változtak is, mégis azok állagában a rövidfejűség előnyomulása észrevehető eltolódásokat okozott, bár ezzel nem érintettük azon kérdést, hogy bizonyos körülmények között a keveredés új rasszt létrehozó tényező.

A ló felfedezése

A kultúra kialakulásához fontos tényező volt a ló felfedezése. A vadlóból előbb háziállat, majd közlekedési és harci eszköz lett, (a szekér és harci szekér) végül megjelent a magános, illetve hadbaszervezett lovas — mindezek egy-egy fejlődési állomás.

A világ egy pontján kezdődött meg ez a fejlődés. Ott, ahol a rövidfejű ember lakott, élt a ló őse, Dél-Európának az Ural és a Kaukázus közötti részén. Ez a vádló a tarpán (*Equus Ferus*). Rövid testű, ékalakulású fejű, füle kicsiny, szeme élénk, farka tövig benőtt, végtagjának csontjai erősek. A kirgiz lapályokon ma is előfordul. A többi ismeretes vádló, a dsiggetai (*Equus Hemionus*), az onager, kulán, (*Equus Hemmipus*) Ázsia fennsíkjain él, de meg testi különbségei alapján sem lehetett a fehér ember *Equus Caballus*-ának őse. Bár Nyugat-Európában is élt egy — hosszúfejű — vádló, amely ott is primitív házi állattá tenyésztődön ki, bizonyos, hogy a rövidfejű dél-európai ember lova más volt, és a mai ló őse ez lett.

A természetrajz által ismert összes vadlótípusok közül csak a tarpán volt alkalmas a szükségeseknek bizonyult tulajdonságokkal ismeretes háziló kifejlesztésére. Hérodotosz is ezt a vadlovat ismerte, említvén, hogy a Hypanis (Bug folyó) Szkitiából jő, egy nagy tóból ered, mely körül fehér vad lovak legelnek. (IV., 52.) A felső Don vidékén még a múlt század közepén is megvoltak ennek az állatfajnak »utolsó bölényei«.

Az ásatások eredményei igazolják, hogy nemcsak őseink paripái, de fajtánk népei is tarpán ló volt. — Ha az ógörög kentaur-szobrok kontúrajait a végső emléket jelentő Kolozsvári Márton és György (1373) szobrászművével egybevetjük, egyformán a tarpánvérű paripára ismerünk. — Viszont teljesen valószínű, hogy a keleti hun impérium alatt ezt a lófajtát, az egyebek mellett gazdasági kultúrához is jutott színesek, t. i. a mongolok és törökök a kulánnal keresztezve, kitenyésztették a róluk ismeretes lófajtát, a mokány mongol lovat (taki).

A lónak, mint közlekedési eszköznek birtokában aztán ez az emberfajta — amelyet a Kaukázusról is szokás nevezni, mert a Kaukázustól északra az Ural és a szintén Kaukázusnak nevezett Kárpátok között létezett — nemcsak saját hatalmas területén folytatta lüktető életét, nemcsak szomszédos területekre rajzott ki, ott birodalmakat alapítva, de az idők folyamán hatalmas lovas seregekkel nagyobb utakra kelt, s elvitte oda fegyverét, szervezetét, kultúráját és így a többi emberfajta tanítómestere lett. A ló illetően való felfedezésének óriási jelentőségét a szkíta fajtájú népek története szemlélteti. A keleti hunok Ázsiába jutása, a hun népek szétválása, a szkíta fajtájú népek egész életberendezkedése mind csak a lónak mint — főleg közlekedési — eszköznek figyelembevételével értelmezhető, s volt bár ez a népfajta a fejlődésnek bármilyen fokán, vadász, állattenyésztő, földművelő, vagy városlakó, a ló iránti régi szeretete s annak elsőse megmaradt. Szokás volt náluk a lóhúsevés és lótejivás, akkor, amikor már marhacsordáik voltak, ami másrészt erős konzervatívizmusukat is bizonyítja. Valószínű, hogy az ógörög »lófejő« jelző is idevág, s a ló legősibb szerepére vonatkozik.

A nyelv

A testi jegyekben való egyezés mellett főfontosságú a szellemi jegyekben való megegyezés. A szellemi jegyek között vizsgálendő mindenekelőtt a nyelv.

Hunfalvy Pál „Magyarország Etnográfiája” előszavában így beszél: „Nem az agy idomai, nem a hajnak növése, nem a bőrnek színe teszi az embert, a népet, hanem a nyelv és a társadalmi lét. Etnográfiámban tehát igen kevés hely jut annak, hogy miféle állatban mutatja a természet az embert, annál több jut annak, hogy milyennek mutatja őt a történelem, vagyis milyennek mutatja maga — magát.”

Kétségtelenül helyes a fajtudomány egyoldalúságának kifogásolása és az a megállapítás, hogy a nyelv, a társadalmi lét, a történelem (és még más lelki jegyek) teszik az embert, viszont Hunfalvy egész működése a nyelvészet hasonló egyoldalúságát jelenti. Hunfalvy és iskolája nem elégedett meg a nyelvészet tudományának önállóságával, azzal, hogy ez a történelemtudománynak is segítőtje, hanem ennek föléje került, s a történelem tényeit is csak akként fogadta el és magyarázta, amint az elméleteinek megfelelt. Az ember és a nép meghatározásának jogát nemcsak a testtől tagadta meg tehát, hanem önmagát, illetve a nyelvet egyetlen lelki jegynek tekintette, amely az ember meghatározásához alkalmazható. Egyoldalúság és súlyos tévedés! A nyelv, a lélek sokféle megnyilvánulása között csak egyetlen forma.

A beszéd keletkezése

Bizonyos, hogy a beszéd az ember fejlődésének azon fokán kezdődött, midőn annak szellemi működése megindult, fogalmakat alkotott s azokat kész szavakban kifejezte. A tárgyú ember nem beszél. Gondolkodás nélkül nincs beszédre szükség.

A beszéd nem hangokkal, vagy szótagokban kezdődött, hanem már az első beszélni kezdett ember a fogalom képét teljes szavakban fejezte ki, sőt még valószínűbb, hogy a szellem megnyilvánulása már kezdetben a rövid, egyszerű — mondat volt.

A szó, az érzelem és a gondolat kifejezője. Míg gondolat nem keletkezett, pusztán az érzelem volt meg, s ennek kifejezésére elég volt a sírás, vagy a mozdulat. A hangutánzó szó is már a gondolat eredménye és ez minden nyelvben más. Amint az antropológia egyes művelői a testi jegyekre vonatkozólag teszik, úgy próbálják a nyelveket is egyetlen ősnyelvre visszavezetni. De semmi idevonatkozó eddigi feltevés, vagy magyarázat nem elégít ki. Nyelveknek más-más a szelleme, kifejezésmódja, szerkezete. Az látszik természetesnek, hogy keletkezésüktől fejlődésükön át külön utakat futnak meg.

Természetesnek látszik az is, hogy mikor nyelvek egymásrahatásának körülményeit kell megvizsgálni és magyarázni, az adományozó és magasabbrendű nyelv csak az lehetett, amely a fogalmakat először megismerte és megteremtette. Tehát ugyanaz az ember, amelyik antropológiailag is magasabb rendű, — a színessel szemben a fehér (pl. a török-magyar viszony) és a fehérek között a brachicephal!

A nyelv az emberrel együtt fejlődik. A kultúra kiépülése megváltoztatja a szókincs állagát. Új szavak keletkeznek, s olyan irányban terjednek, ahogy maga a kultúra terjed. A kultúra középpontján új, vagy alkalmasabb szó keletkezik, viszont a távolabbi területeken megmarad a régi. Ezért van az, hogy a minél távolabbi vidék a legkonzervatívabb. A szavak jelentésének meghatározásánál ez sem elhanyagolható tényező.

Kétségtelen, hogy az a nép, vagy népfaj, amelyik kultúrát teremtett, az ahhoz tartozó fogalmaknak neveket is adott. A népek közötti érintkezés következtében ezen fogalmakkal azok nevei is másokhoz jutottak, nem beszélve arról, hogy a kulturáltabb és erősebb nép egész nyelvének vagy szókincse nagy részének átvételéről is szó lehet. De a népetimológia is működik, mely a nem értett szavakat, más fogalmakat fedő, de ismerős szóval hoz összefüggésbe. Végül előfordul, hogy nemcsak szavakat vesznek át, de a szóalkotás, vagy mondatszerkezet módját is. Idegen népnél felfedezve tehát a saját nép szavait, vagy nyelvtanának részeit, önmagában véve a pusztá érintkezésnél többet nem jelent!

A szavak útja

A szavak továbbjutásának útját meghatározni sokszor nem lehet, mert ezen út során formájuk annyira megváltozhat, hogy az eredeti szógyök maga sem marad meg. (Pl: age —aetas — kor, vagy archiepiscopus — érsek.) Sokszor körüljárják a világot és nemcsak hangzásuk változik meg, de jelentésük is az eredetinek ellenkezője lesz. Egyik nép a másiktól veszi át, s mire újra visszatér az őt szülő néphez, annál az eredeti forma már elavulhatott és megtörténhetik, hogy saját alkotta szavát idegenből újra átveszi. (Pl: a szablyából: Saebel, vagy talán a kazár — gusar — corsaro — kalóz — huszár stb. vándorszó.)

Van tehát: szóvisszavétel. Itt is csupán az írott történelem deríthet világot. Ez a magyarázata annak, hogyan vannak nyelvünkben töröknek vagy szlávnak tartott szavak, amelyeknek nem vitásan ősi szavainkkal és fogalmakkal szerves kapcsolatuk van.

Közismert példaként említhetjük meg itt a: „huj-huj-haj-rá” ősi magyar csatakiáltást. Az orosz „urrá” - ból vette át a legtöbb nyelv. Azt hihetik, talán bizonygatják is, hogy íme: szláv átvétel (bár a németbe „airáh” alakban jutott). Bizonyos, hogy ez a kifejezés az összes szkítha népeké, tehát elsősorban a magyaré! Annyira jellemző volt ez ránk, hogy a mindenkori krónikák is feljegyezték, sőt a keleti hunokat a kínai krónikák ezért nevezték „huj-huj” népnek. A szóvándorlás és átvétel jó példája ez és a „szlávból jutott a magyarba” - féle megállapításokra elég tilalomfa. Maga a kifejezés vagy természetes indulatszavak halmozása, vagy eredetileg vezényszavak lehettek. Az első kettő a nyilazásra: „hülljhullj” (a nyilzápor), a harmadik a lovasrohamra: („hajtsd rá!”). Más ősrégi hangutánzó szavunk a sújt. Szinnyey ezt a finn „hühto” - ból deriválja! A határ szavunknál azonban még az effajta zsonglörködés is hiába van.

A nyelvészet az antropológiával és az írott történelemmel együtt, talán majd meg fogja tudni magyarázni, hogy egyrészt melyik is volt Európa ősfaja és hogy mi az oka annak, hogy a magyar szavak, gyökeikben a legkülönbözőbb nyelvekben feltalálhatók.

Hogy csak néhány példát említsünk fel:

víz vete (finn), vit (vogul), vodd (szláv), Water (germán).

kert garden, garten, giardino, jardin, court.

név ném, nom, name stb.

árva (kopasz, tar) árpa, orpo (finn), orbus.

ág zweig stb.

A rómi, írni szó nyomai a némettől a japánig minden nyelvben feltalálhatók, viszont, miért, hogy a madár, étel, vagy hegy szavaknak semmi nyelvben nem találják rokonát? Ugyanígy a szó vagy sző (amely utóbbi a ró, — rovásnál is régibb kultúrára — a szövés-írásra mutat, v. ö.: sző, szövét, szöveg, köt, kötődik stb.) Miért, hogy a magyar rovás kiejtésében és jelentésileg is egyezik a legtöbb népével? Pl.:

rovás=

rovás (cseh, szlovén, tót)

rabos (szerb)

rabos (horvát)

rábos (bolgár)

ravas (ukrán)

ravas (oláh)

rebusch, rabisch, robusch (délnémet) stb.

De maga a rúna szó is nemcsak, hogy ismerős, hanem a rúnáknak, a középtengeri rovásírással való összefüggése is tény ma már, (Vö. Dr. Sebestyén Gyula: A magyar rovásírás hiteles emlékei 150. lap) s bizonyíték a szavak vándorlására, a fogalmak átvételére, de sok másra is.

Nyomorult dolog idegenben keresni mindent, mikor a problémák kulcsa csak nálunk lehet Ha az európai kultúrát fehér ember és pedig a természetes fejlődés törvénye szerint a rövidfejű fehér ember teremtette meg a pártatlan tudomány és logika törvényei szerint, annak a nyelve lehet másokéhoz kulcs, nem pedig fordítva.

A szláv "cél-tudósok"

Miklosich Ferenc (Die Slavischen Elemente in Magyarischen) 956 szláv jövevényszavunkat állít. Tendenciája világos de maga a tényállítás világosan hazug. Több mint 2/3-ad része ezeknek szlávizált latin, görög, német szó, jórésze ma is idegen nálunk, a kis maradék éppen a magyarfajta nyelvekből került a szlávba és onnan csupán visszavétel, sokszor még ez is feleslegesen. („Fél” helyett pl. „barát”, „gyér” helyett pl. „ritka”.)

Még túlzóbb ilyen tudósuk Dankovszky Gergely, aki neveltséges buzgóságában 1898 szláv, 889 görög, 334 latin, 288 német, 268 olasz stb. gyököt sorol fel szavainkban. Kardoskodnak pl. amellett, hogy: acél, akol, baj, barlang, banya, bika, csorda, csuka, gabona, halom, harc, ikra, járom, jászol, kanca, kard, király, kovács, lánc, marha, medve, molnár, rab, parittyá, széna, ugar, vajda szavaink szláv eredetűek. Nem vitatjuk, szláv szavaink, pl. a szolgál, cseléd. De az előbbieket inkább vándorútra kell, azonban éppen olyan ősi magyar szavak, mint a kenyér, liszt, búza, bor, őröl, szór, eke, szérű, ötvös, varga, szabó, ács, meddő, jártó - gyártó stb. Hiszen mikor a primitív szlávok Európa földjén megjelent, a mi fajtánk népei régi, kiképzett kultúrájukban és nyelvükben rászorították őket mindezek megismerésére és megtanulására.

De mind emellett, a szókincs nem a legfontosabb a nyelvben. Az angol szókincs 3/5 részben latin, mégis az angol nyelv önállóságát ki vonná kétségbe? Legfeljebb az antropológiának, esetleg történelemnek bizonyíték ez arra, hogy mikor vették át a fehér kultúrát az európai hosszúfejűek. Minthogy a véletlen nyelvtani egyezés sem jelent sokat, sőt ahogy még a kétségtelenül megállapított nyelvrokonság sem bizonyítja egymagában a vérrokonságot. Végeredményben is azt kell mondanunk, hogy a nyelv kifejlődése a népek békés vagy háborús, de állandó kölcsönhatásának következménye. Beállhatott ez még akkor is, ha ez az érintkezés nem volt közvetlen közöttük. Maga a nyelv a nép faji meghatározásához és őstör- ténelmének megmagyarázásához édes-keves. Még annyira sem elég, mint az antropológia önmagában, mert hiszen „az anyag merevebb, mint a szellem” (Vámbéry). A nyelv és a faj lehet kettő, sőt: nyelv, faj és nemzet három. Az ír például angol nyelvű, de rövidfejű és nemzetiségére ír. Vagy az amerikai néger is jó példa.

A finnizmus kezdete

Súlyos tévedés tehát annak a köztudatba átment áltudománynak az inaugurálása, amely nyelvbeli, sokszor erőszakolt hasonlóságok alapján a magyarságot a finn néppel, illetve népekkel hozta rokonságba. A kiindulás mindenestre érhető. Nagy idegenségünkben rokont kerestünk. Reguly Antal (Jelentése a Magyar Akadémiához 1842.) miután a török-mongol nyelvekben búvárkodott, fordult, úgy vélte eredménnyel, a finn nyelvek felé. „Bizonyos — írja — annyi legalább, ha itt nem találunk rokont, másutt nem fogunk találni. „Igaz! Sem itt, sem máshol!...” Az ő és az egész irányzat alapvető tévedése kiténik következő mondatából: „a cél linguisztikai... de mivel, hol a nyelv rokon, ott a népnek is, amely ezt beszél, rokonnak kell lenni!”

Ezt erőszakolták tehát először is, hogy a nyelv rokonságát bizonyítsák. Viták és kétségbeesítő magyarázatok mentették ki a tudósokat és a közvéleményt. Ennek a korszaknak hangtani és jelentésbeli ábrándos szófejtései voltak a mai korának megfelelő keresztretjvények. Vámbéry Ármin: „A magyarok eredete” és a „Finn-ugor nyelvészet” című munkája körül kifejtett vitában helyesen mondja Budenz Józsefnek: „Etymologiai felfedezései, amelyeknek erőszakolt és észellenes voltát mindenkinek be kell látni, — melyeket ő maga időközönként desavouál, vagy más és másképpen magyaráz, s amelyek csak fölhevült és féktelen fantázia vakmerő hipotéziseinek tarthatók, — e felfedezéseket valóságos dogma alakjában tukmálja a közönségre, amely dogmák nemcsak felsőbb tanintézetekbe jutottak be, hanem okai lettek annak is, hogy rajtuk alapuló tanok és elvek a közép- és elemi iskolákat is elárasztották.”

Tényleg az áltudomány egy gyatra dicsőségű hivatalos tudomány lett. Ennek az egész történetet teremtő nyelvészkedésnek fő zászlóvivője Hunfalvy Pál volt, aki 1851-ben állította fel dogmaként azon tanát, hogy a magyarság az altáji nyelvcsalád finn-ugor csoportjába tartozik, annak vogul és osztják ágával legszorosabb rokonságban. Ezen dogmának őstörténeti vonatkozásait is levonta, abban az állítólagos nyelvrokonsága a vérrokonságnak és a közös északi őshazának egyetlen bizonyítéka.

Hunfalvy fellépése

Hunfalvy kétségtelenül nagy tudású ember volt. Szívós munkával életében elérte kitűzött célját, feltevését „a tudomány megállapítása” - ként fogadtatta el.

Az indiánnak adott pálinka nem volt ernyesztőbb és gonoszabb ajándék, mint az ő hivatalossá tett tudománya, a magában lévő, rokonait és önmagát kereső magyarnak. Korszaka, s az azt követő kor szelleme neki kedvezett. Felülről nem volt mit várni, értelmiségünk egyre inkább idegen, nemességünk tudatlan volt. A szkítha ősök emlékét megőrzött köztudat élő tiltakozását ledorongolta a szent betű.

Hunfalvy fellépésekor a nyelvészet volt az a divatos tudomány, mint ma az antropológia.

Meghódította a kicsinyhitűek túlnyomó táborát, akiket előzőleg Horváth Istvánék sokat markoló és keveset bizonyító állításai még jogos hitükben is megingattak. A maga korában így aztán még ezek sem voltak ellenfelei, hanem azok, akik az általa is használt fegyverekkel a magyarság árja-volta mellett kardoskodtak.

Beregszászi Pál már 1794-ben rámutat arra, hogy olyan nyelvelemeink vannak, amelyeknek kapcsolatai szétágazódnak a Kelet csaknem összes népeinek nyelveiben. Követője Fessler (Ignác Aurelius) „Die Geschichte der Ungarn und ihrer Landsassen 1815.” — a magyarokban található árja, így indiai, pehlevi, perzsa és szanszkrit nyomokat a magyarság indiai őshazájával és törökfajúságával magyarázza, szemben az akkor már finnista Schlöserrel, nálunk Prayval. De Cassel Selig (1848. Magyarische Altertümer) azt mondja, hogy a magyarság antropológiailag indogermán, sőt a finn máz dacára is nyelvileg is az, még pedig tiszta árja, mert nyelvének finnizálását csupán a kazár beolvadás okozta.

Őket is megelőzően Fischer János, Eberhardt, nálunk Kalmár György voltak lényegileg ugyanezen felfogáson.

Mátyás Flórián

Hunfalvynak legerősebb ellenfele Mátyás Flórián volt. Bár kifejezetten nem keres árja rokonságot, de szavaknak, mint: ármány, bűn, bán, tiszt, falu, manó, menny, vár, vám, vásár, kincs, jog, egy, hét, tíz, száz, ezer, iráni és szanszkrit hasonlatai és mások adatai és bizonyítékai alapján nyelvünket legközelebbi vonatkozásba az árja nyelvekkel hozza. Annyira kétségtelenül igaza van, mint azoknak, akik azt a finnel, vagy törökkel hozzák vonatkozásba, de mint ezek, úgy ő sem gondolt rá, vagy nem merte kimondani, hogy az effajta vonatkozásokban az alapanyag és az átadó csakis a magyar lehet.

Mátyás Flórián Hunfalvynál sokkal nagyobb látkörű tudós, mert nyelvész dacára hirdeti, hogy az árja rokonság meg nem áll, mert vallási és kulturális műveltséget nem vettünk át, és például a magyarságnak más a jelleme.

Íme, már itt a lelki rasszjegyek felvetése, — amit a mai fajtudomány is mellőz — s amelyek közül pedig csupán egyetlen egy: a nyelv és amelyeket a testi rasszjegyekhez adva lehet csak fajrokonságot megállapítani. Jogosan tartja értelmetlen játéknak a finnisták szóelemzését és vitátlanul megáll azon tétele mellett, hogy a hasonló szavak épp úgy jöhettek a finnből, vagy máshonnan hozzánk, minit tőlünk oda. Továbbá, hogy az átjutás kereskedelmi, földrajzi, szomszédsági, stb. viszonyból keletkezhetett, nyelvbeli nyomok alapján azonban fajrokonságra józanésszel következtetni nem lehet.

Hunfalvyval való ezen tudományos harca nagyon kiélesedett. „A magyar nyelv finnitési törekvések ellenében” (1875, Pécs) című tanulmányában már nem objektív, s végül is Hunfalvy káros áltudománya felül maradt. Valóságos terrorral fojtanak el minden ellenvéleményt. Stílusukra csak egyetlen enyhe, de jellemző és megszokott példa. „Nem szólva arról az anomáliáról, hogy Hunfalvy Pál örökbecsű (!) fejtegetése után akad még komoly historikus, aki e képzelt rokonság meséjében hisz.” (Borovszky Samu, az Etnográfiában Nagy Gézáról, aki „A hun-magyar rokonságról” írni merészelt.)

Ami valóban probléma: a finn!

Érdekes, hogy Hunfalvy tana az antropológus Lenhossékot is meggyőzte és ezért annak tendenciájában folytatta ez vizsgálódásait, holott már Budenz kénytelen volt belátni, hogy minden nyelvrokonság dacára testtanilag a finn és magyar egészen különbözők. Hiszen testtanilag a finn nép sokkal kevésbé határozható meg, mint a magyar, bár területe és lélekszáma alapján is az ellenkezőjét lehetne várni. Általában két részre, zömök, szőke, komor tavaszi és a szálás, sötét, vidám, karélire szokták csoportosítani. Westerlund további természetes csoportoknak tartja a nyugati finneket és a quáneket. Valamennyi a természetlagban, koponyaformában és színben különbözik. Hilden sem tudja antropológiai rendszerébe illeszteni őket, csupán annyit mondhat az eddigi kutatásai alapján róluk, hogy nem valamely mongol rassz. Ezen megállapítása természetesen ellentétes másokéval, akik szerint a finn típus legtisztább népei a vogul és az osztják, mert ezek ma is primitív mongoloidok. És ez esetben az ősi fajkép nem lehetett az állított kelet-balti típus, amelyből később válhatott ki a riazán és az ontrus.

Pinka Károly („Origines ariacae...”) a nagy százalékú szőkehaj színre és dolicocephaliara tekintettel, a finneket ősrégi árja kereszteződésnek tartja, vagyis hogy a finnek magyarnyelvű indogermánok. Elmélete szerint az árják a skandináv őshazából délre és keletre nyomatva részint beolvastották az ottlakókat, részint beolvadtak azokba. Még a legvalószínűbb ez a feltevés. Köppen orosz tudós még tovább viszi ezt az elméletet és egye-nesen „az árja-finn népek” közös őshazájáról beszél.

A Köppen - féle teória ősi ellentéte a Hérodotoszé, aki a szarmata és szkítha kereszteződés népének jelöli meg őket, illetve szerinte ezekkel lehet azonosítani. Nyelvészetileg is érdekes magyarázatot nyújt. Igaz, hogy a finnség antropológiája szintén feldolgozatlan, de úgy látszik, azoknál az antropológia még nagyobb feladatok előtt áll, s kérdés, hogy legjobb esetben is belátható időn belül a tőlünk idegen finn problémára választ adhasson.

Török Aurél merő tévedésnek mondja, hogy a közelebbi nyelvrokonság vérrokonság lehetne, vagy hogy egyáltalán a nyelvészeti osztályozás egyenértékű volna a testi sajátságok szerintivel. A finneknél mások a jellemző testi jegyei, más a jelleme, kultúrája, történelmi tudata, általában minden jellemző szellemi jegye is, mint a magyarnak. De Youffrow szerint a finn rassz lomha, közömbös., legtisztábban a vogulban és a zürjénben mutatkozik. Hozzájuk sorozza még Dzsingisz és Batu kedvenceit, a baskirokat, akik Baudouin antropológiai adatai alapján viszont tatárnép. Nevük is: bas - kir = piszkos fejű, török szó.

Ezek felett is dühöng tehát a finn-ugor és a török-tatár elmélet, bár itt nem alaptalanul. Mert soha kevesebb alapja lomtárba került tudománynak nem lehetett, mint a finn-magyar vérrokonság hamis tanának.

Az ellenhatás

A nemzeti köztudat ezt soha nem is fogadta el és ebbéli hiányérzete kielégítetlen maradt. Ez és az előbbi reakciója biztosított jelentős sikert Vámbéry Árminnak, aki a „halszagú atyafiság” helyett más fajtát akart közvetíteni.

A „Magyarok eredete” című etimológiai tanulmányában nem kevesebbet állít, és nem alaptalanul, mint hogy az egész finn-ugor elmélet Schlözer, Zeuss, Güdinger, Roessler, stb. külföldi tudósok magyarság iránti gyűlöletének eredménye, amelyet aztán vakon fogadtak el, s fejlesztett ki Sajnovits, Gyarmathy és Révay nyomán Hunfalvy Pál. Vámbéry az összehasonlító nyelvtudománynak, ennek a „csupa kétség tudomány” - nak hatásköri túllépését igen helyesen utasította vissza és helyesen tekintette a nyelvet csupán, más tényezők mellett egyik bizonyítási eszköznek. Utal arra, hogy a germán frank nyelve francia, a germán longobárdé olasz, a szláv poroszé német, stb. Ilyen tények mellett pedig a finnista elmélet meg nem állhat, viszont a faj meghatározására is kevés egymagában, amit az orosz nép faji zűrzavarával, az északi és déli olasz, vagy a porosz, bajor, sváb faji különbözőségével bizonyít.

Faji és nyelvi kritériumok összekapcsolásával való tudományos munkálkodása, nagy történelmi és etnográfiai ismeretei jelentős hatást keltettek. Hozzá, meglehetősen Hunfalvy stílusában is

működött. A lenézett szóelemzést cáfolásnál és bizonyításban épp úgy alkalmazta, mint ellenfelei és vitáiban őt sem kötötte az objektivitás. Tétele minden irányban csupa megalkuvás. A magyar nyelv ugor (finn!) is, török is, ahogy kifejezi: ugor alapon török szókincs. Az utóbbi vonatkozás jelentené a török rokonságot a finn rokonság mellett. Úgy de ezen 50% -os megoldás mellett is maradtak problémák. Pl. a tatár rassz, illetve mongol faj antropológiailag áthidalhatatlan különbözősége, a szláv jövevényszavak nagy mennyisége. Ezért az utóbbiakat is be kellett venni a cégbe, s végül tételét akként formázta, hogy a magyarság finn, török és szláv elemekből itt, a mai Magyarország területén alakult ki. Tehát ifjú autochton nép lennének?! Ez a tétel megint csak szemén-szedett áltudomány, az írott tudomány meg nem indokolható, vakmerő tagadása s ezt az előadandók fogják bizonyítani.

Vámbéry érdemei

El kell ismerni azonban Vámbérynek kétségtelenül jelentős és sok részében maradandóan értékes munkálkodását. Így pl. tétele értelmében kétségbe vonta Richardus szerzetes XIII. századból kelt levelét, amelynek alapján Ottó és Julián barát utrakelve az állítólagos őshazában magyarságot talált. Pauler Gyulával szemben kimutatja ennek az egész Juliánusz barát legendának fogyatékosait, és az a helyes véleménye, hogy az egész csak későbbi századok kompilációja. Ezzel kapcsolatosan az állítólagos baskír nyelvben nyoma sincs a magyar beolvadásnak, nem lehetnek tehát ezek az állítólagos őshazában maradt magyarok utódai. Ezen nyelvészeti megállapítás egyéb tényezőkre, főleg a testi rasszjegyekre tekintettel, kétségtelenül épp úgy helyes, mint amennyire helytelen az ő és követői, főleg Gr. Kuun Géza azon megállapítása, hogy a kunok — kizárólag nyelvükre tekintettel — török fajtájú nép lennének. Ezeknek faji és nyelvi alapon való magyar voltát, érdekes, hogy viszont Hunfalvy Pál hirdette helyesen.

Így tehát ki kell kapcsolnunk a magyarságot úgy a finn, mint a török közösségből és rábízni a nyelvészetre az újrendezést. Talán ha nem leszünk elméleteinkben kapocs ezek között, azokat tudják összebhozni, mint ahogy az antropológia és történelem egyes tudósai már nyilvánítottak is ilyen irányban véleményt. A finn-permi ősnép és a török-tatár ősnép mindenképpen közel is állottak egymáshoz, de sem azok keleti, sem emezek nyugati ágába bennünket nem sorozhatnak, s el kell ejteni a Kr. e. 1000 — 500 között a Tobol folyó környékéről kiköltözködő „előmagyarok” elméletét.

* * *

A lelki jegyek további vizsgálata

Nyilvánvalóan ősfoglalkozása volt a primitív embernek pl. a halászat. Így a magyarnak is. Helyes megállapítása az dr. Munkácsi Bernátnak, hogy : „Bárhonnan is jött légyen a magyarság, halászó vidékről kellett jönnie, s hogy az emberiség ősfoglalkozása a halászat, minden esetre e nemzetnek is ősfoglalkozásai közé tartozott és tartozik ma is.”

Herman Ottó, dr. Jankó János foglalkoztak ismertén, a magyar halászat eredetével, szerszámaival, műszavaival. Utóbbiakat Munkácsi finn-ugor, török-tatár, szláv és német elemekre bontja szét. Pl. a szigony, szak, horog szerinte török szavak és így a halászatot lényegében a törökségtől tanultuk volna. De még különösebb, hogy finn elemeket is találni itt, mikor ezekhez a fémnevek germán közvetítéssel jutottak, holott — a finnista elmélet szerint is — e korban (a Kr. e. közvetlen századokban) már régen elváltunk volna egymástól, viszont a Kaukázusban sokkal hamarabb voltak ismeretesek a fémek, pl. a vas. Vámbéry („A török faj”) megállapítja, hogy a vogulok, osztjákok és zürjének emlékezés óta és bizonyára már az őskorban is, a mai hazájukban laktak, nem délről költöztek oda, továbbá hogy „nem valamely egykor hatalmas népnek töredékei.” Egyezik az övével Ahl Quist véleménye is (Unter Wogulen und Ostjaken). Területileg is közel van földjük a török őshazához, a Jenyiszej, Ob, Irtis forrásvidékéhez. A török

alaptípus (kírgiz) alacsony, széles csontú, ferdevágású, apró szem, ritka szakáll és sárgás bőrszín, tehát a mongolra hasonlít. Az osztják és vogul, (Castrén: „Ethnologische Vorlesungen” 128. 1. szerint) tehát rasszbelileg a törökkel (ótörök) egyező. A nyelvhasználat is a mongolhoz vezeteti őket.

Velük valóban összefüggnek a finnek, akik mai földjüknek szintén ősi lakói, akiknek antropológiája bármely irányba lehet átmenet, akik valóban és nem mondva csináltan problémái a tudományoknak.

Az osztjakok primitív kultúrája és gyenge szókinccse tehát török közvetítéssel egészülhetett ki a halászati eszközökkel és szavakkal, valamint más fajtájú fogalmakkal. A technikai kultúra haladásának útja mindig egy. De a kezdetet és a befejezést összecserélni nem kell. Azért, mert az indián jó lovas és a pampákon vannak vad lovak, még bebizonyíthatja a történelem, hogy Amerikában csak az újkorban lett ismerős a ló! A hipotéziseknél mindig fontosabb a megmaradt betű!

Így itt is a kiindulásunkat képező és ismertetett feltevések arra voltak jók, hogy pl. a horog alapján osztják - magyar etnográfiai vonatkoztatások és olyan hevenyészett őstörténetem legyen kisűthető, amely szerint a Juan - Juan hatalom kiszorította a törököket, ezek a hunokat, ismét ezek az osztják és magyar közé szorították, szétválasztották ezeket. Így találja meg képzeletében Munkácsi „ezen eddigelé sűrű homályban állott törökséget” a szlávok szomszédságában, a Fekete - tengernél?! Philológia oh! Hipotézisek tudománya!

Logikusabb és könnyebben bizonyítható lett volna beismerni a szkíta kultúra kezdeményezését és hatását, amely átszármazott a szomszédokhoz és később megjelent népekhez. A technikai felfedezések mai korszaka igazolja, hogy a kultúra alkotásai mily gyorsan származnak át a feltalálótól a többi népekhez és lesznek az emberiség egyetemleges kincseivé. Még inkább így volt ez a kezdeti időkben. A szükséges problémát megoldotta egyik, s mint célszerűt vette át a többi. Amennyiben ez megfelelőbb volt, elhagyták érte a magukét.

Így volt ez az írással is. Volt nép, amely a középkorig nem jutott el szükséges voltának felismeréséig, volt, amelyek csak a szöveg - írásig jutott (kicsua).

A kerekfejű fehér ember azonban már a történelmi kor kezdetén megvetette a mai írás, s ezzel a mai kultúra legfontosabb tényezőjének alapját.

Ma már kétségtelen, hogy a vésett ékirást Mezopotámia sémi népei, ezek között elsőnek az akkádok, készen kapták a kerekfejű kaukázusi fajtájú, ragozó nyelvű szumír nemzetől, amidőn a Kr. e. IV. évezredben ezeknek államába fészkeltek magukat.

A nagy előnépek.

A szumirok.

A szumir nép babyloni hazájába még a történelmi idő kezdetén vándorolt be, — hegyes vidékről, nyilván a Kaukázusból. Ennek bizonyítékául azt vehetjük, hogy bár Babylonban nem volt hegy, a szumir kur szó hegyet és országot jelent, — később csupán idegen országot, — mint a mi náluk eredetileg azonos fogalom volt. Pantheonukban egy Ninharsag, "a hegy úrnőjét" "Harsagkalama" az "ország hegye-t" jelentette, amely ősi fogalmak az eredeti hazára utalnak. Államalkotó és erős államfenntartó nép voltak. Fénykoruk Kr. e. 4000 körül lehetett Urhán (Urhammu) királyuk alatt. A sémitákkal folytatott 700 éves küzdelem után Hamurabbi alatt bukott el államuk az akkádokkal szemben, akik átvették és továbbterjesztették műveltségüket. Kr. e. 2000 körül nyelvük már csak a liturgia nyelveként maradt fenn.

Megállapítható testi jegyeik mellett különösen fontos a nyelvük, melynek hangállománya, szókinccse, grammatikai szerkezete (genusnélküliség, magánhangzó-illeszkedés, stb.) az ismert nyelvek között leginkább, sőt egyedül a magyarral rokon.

Grotefend a szumir és élami műveltségben, fa helyett cseréptáblákba égetett felirataiknak tömegében az ősmagyar műveltséget látta. Rawlison-nak (1850) Rónay Jácint a magyar szókinccsel segített a babyloni feliratok megfejtésében. Hommel Frigyes kijelenti, hogy "a lovagias magyar nép büszke lehet a világ legrégebb kultúrnépével való rokonságára." Oppert Gyula Sayce A. H., Lenormand, Delisch, Haupt, Lehman, Bezold, Weissbach, — általában a

legnevesebb sumirológusok szinte dogmává tették ma már a sumir-magyar rokonság fogalmát, köztük csak a zsidó dicsőséget féltő Halévy tagadta — megcáfoltan — ezt.

Míg külföldön tartott és ma is ébren van a sumirológia nagyfontosságú munkálkodása, addig a mi tudósainkat úgy látszik teljesen elernyesztette Akadémiánk hivatalos közönye.

Itt — sajnos — ismét a nagyszerű Hunfalvy hatását kell megállapítanunk, aki a sumir nyelvvel való mindén foglalkozás nélkül — á priori — kijelentette a tagadást. Az előbb említett idegen tudósok azonban helyettünk dolgoztak, míg a mieink Hunfalvy vagy Vámbéry tekintélye szerint helyezkedtek el, gyatra elméleteiken vitázva, amikor az egész magyar fajkérdést és vele az egész fehér emberi kultúrát megnyitó tudomány művelésére elsősorban voltak hivatottak.

*

A sumir-nyelv szókincsét megvilágítandó, iktassuk ide a következő szavakat:

nap, nab = nap, ég, fény, isten

dingir = tenger, (tatár = dengir, etruszk = tinger)

paras = parancs

salád = család

seta = csata, csete-paté

adda = atya, anna = anya

pil - fül

ar = orr

id = itt

uru = ur

ohar = kar

nene = néne

akku = agg

aga = aga, vezér

árad = árad

ária = ár, áradat

bir (pir) = pir, pirkadás

bur = burok

gar = ugar

emega = terhes asszony

gasszan = asszony

gáz = gázol

gur = ország

gurug = gurul

ha = (meg)-hal

hal = hal

halam = megsemmisít

hir = hír, hirdet

hus = húsos, erős

irim = öröm

kat = két, kettő

kir = hir

lag = hatalmas (leg...!)

mag = magas

mar = út

nin = négy, ninin = negyven

nin = nő, néne

szi = szem, szi = látni

tud = tud

usa = hon

usu = hús

s. i. t.

A jobbról-balra haladó szumir írással szemben az akkád írás már balról-jobbra, halad, egyéb lényegbeli változás nélkül.

*

A szumir után újra két szkítha nép: a kosszeus és a káld lép fel. Utóbbiakat Lenormadt-tal szemben Hommel nem "turáni"-nak, de "alarodi"-nak mondja. Bármely megjelöléssel is azonban ez a nép is kaukázusi. Az alaródi Élám államot alapítják a szumirok többezeréves államának bukása után, melynek történetét az Ószövetségből jórészt ismerjük. Sokkal jelentősebb másik kaukázusi fajtájú nép a khiti, vagy khéta. Ezek írása egyenes folytatása a szumirokéknak.

A khitik.

A mai Bogharkői határában találták meg a khiti főváros romjait és nemzeti ékírások feljegyzéseiket. Ezekon főleg Mutallu királyuk és II. Ramzesz harcai vannak leírva, amint a maga obeliszkein II. Ramzesz is leírta a maga stílusában ezeket.

A khitik, khiták (khititák, héták, hetiták) voltak ennek az emberfajtának másik hatalmas népe, amely a Kaukázuson átkelve, Kis- és Előázsiaiában alapított birodalmat.

A khiták kaukázusi fajbelisége ma már nem vitás és kétségtelen, hogy a szkítha népek egyik legnagyobbika. Van felfogás, amely egyenesen a hun (chun, kun) népek (ez esetben a keleti hunok) őséneke tartja őket. Ruházatuk — dolmány, süveg, görbeorrú csizma, tör, fokos — reliefeken fennmaradt emlékek! — arra utal, hogy a Kaukázus északi oldaláról jutottak Kappadóciába. Viszont nevük körül elég nagy még ma a zavar. A khiti, kéta, khita (szkítha) nevek ugyanazon fogalmat takarnak, de khita, hetita, héta időbeli és fajbeli különböző népmegjelenések lehetnek. Sayse azt vallja, hogy a khéta nevet több nép viselte. Valóban: idő és térbeli megjelenések itt össze nem egyeztethetők. Az egyiptomiak a hikszoszokkal és a khétákkal azonosították őket (Renan), míg Tacitus ezeket asszyroknak mondja.

Úgy látszik, hogy az Egyiptomra támadott hikszoszok magukkal ragadták a khitik néhány törzsét, amelyek azonban a Jordán középfolyásánál, Hebron körül és a Holt-tenger környékén kiváltak azok tömegéből és végleg itt telepedtek le. (Marczali Henrik.)

A khiták zöme a Balikh és Orontesz között alapított országot, mely a Kelet legvirágzóbb kereskedő-állama lett. A karaván-utakat erősségek biztosították. Maguknak virágzó iparuk, előrehaladott műveltségük és irodalmuk volt. Mindent, amit eddig róluk tudunk, asszyr vagy egyiptomi, tehát elfogult forrásokból merítünk, — írásos emlékeiket eddig nem fejtette meg a tudomány.

A hosszú és kemény harcokat I. Ramses és I. Széti kezdte meg ellenük s azzal az eredménnyel jártak, hogy a nagy fáraó elvesztette az Orontesen túli területeket és békeszerződésben velük szövetségre lépett.

II. Ramzesz és Mutallu kádesi csatája (Kr. E. 1288.) és az ezt követő szerződés az ókor két világbirodalmának egyenlő hatalmát bizonyítja, amelyhez fogható csak a catalaunumi csata! (Atilla—Mutallu! A megismétlődő történelemben még a nevekben is megjelenik az örök faj!) Igaz ugyan, hogy az idevonatkozó egyiptomi írások továbbra is Szétit "a világ urának", ellenfeleit "khiti legyőzött" és "nyomorult khiti" néven említik!

II. Ramzesz idejében a khita Moruszár király után ennek fia Motur lépett trónra, akit azonban az elhunyt király fivérének Khitiszárnak hívei meggyilkoltak. (Khiti-Szár! Jellemző, ismét a név, de maga a tett is jellemző az Árpádok alatti — primogenitura, senioratus — trónviszályokra!) Khitiszár felmondta a Szétivel kötött szövetséget és Maharától Trójáig Egyiptom ellen szervezte meg a népeket. Az egész akkori világ beletartozott a két táborba. Közel két évtizedig tartott a háború, melyet a tárgyilagosnak, vagy szerénynek éppen nem mondható egyiptomi forrásokból ismerünk. Ezek szerint 2500 harci szekérral felszerelt, idegen népeket beszerezett, leseket, hadicseleket alkalmazó khitikkal nem bírt a legnagyobb hadvezér — fáraó — úgy, hogy békét és kölcsönös fegyveres szövetséget kötöttek.

Ez a khiti nyelven szerkesztett szerződés maga is diplomáciai remekmű, másrészt rávilágít a khiti birodalomnak az egyiptomival egyenlően fejlett kultúrájára. Kölcsönös fegyveres támogatás, kereskedelmi és gazdasági szerződés, igazságszolgáltatási viszonyosság van benne kikötve. Valóságos nagyhatalmi szerződés, amely az akkori világot két érdekszférára osztotta fel. Mindezt

megerősítette a dinasztiai rokoni kapcsolata, midőn Ramzesz a khiti király leányát feleségül vette.

A khiti fennhatóság sokáig fennállott hűbéreseik felett. A hómérikus költők pl. megemlékeznek a Dardanos alapította (Kr. e. 1400.) Tróját segítő "khéteiekről", akiknek vezérét, Achilles fia, Neoptolemos ölte meg. Újabb adatok alapján valószínű, hogy a hűbéres Trója közvetítésével tengeri főhatalmat is kívántak szerezni maguknak. A XX. dinasztia korában azonban birodalmuk szétrepedezett. Hatalmas ellenségük támadt délen az arámi és asszír népben, akkor, amidőn (III. Ramzesz korában) Szíriában és Kisázsiaiában a nagy tengeri népvándorlás különben is megingatta hatalmukat.

Tiglath Pilezar asszír király (Kr. e. 1200 körül) erősen visszaszorította őket, bár utódaira az egyesült khiták hatalmas csapásokat mértek, annyira, hogy azok kezében Babylonon kívül alig is maradt valami.

A második asszír birodalom (Kr. e. 877.) korában Assurnazirpál alatt a khita hatalom ismét hanyatlak, gazdag, hatalmas országuk III. Szalmanuszor korában teljesen elgyengül, népe megfogyatkozik. Jelentős része ottmaradt — Mészáros Gyula éppen napjainkban fedezte fel legvégső nyomaikat a kisázsiai törökségben —, más részük nyilván a régi hazába, a Kaukázus európai oldalára tért vissza, hogy kovásza legyen fajunk következő világotrendítő lényeié. Az általuk felőrölt egyiptomi, majd asszír világhatalmakat pedig a most először fellépő árja médek és perzsák birodalmi váltják fel.

Kronológiailag utánuk Babylon és Asszír versengése következett az elsőségért. Kr. e. 900—800-ra esik Média és Urartu fellépése, majd az újra megerősödött Asszír legyőzi Urartut (714.) és lerombolja Babylont (689). 670-ben II. Szarukin asszír király sógorával, Bartatu szkitha királlyal Urartuból kiszorítja a kimmerieket, 616-ban Média elbuktatja Asszíriát, 539-ben Kyros perzsa király Újbabyloniát. 323-ban megjelenik Nagy Sándor.

A khiti obeliszk hieroglifáinak megfejtése korok történetének sok pontját fogja megvilágítani és főleg a mi fajtánknak ígér meglepetéseket. Ez az egész kérdés fontos problémája az idegen tudósoknak, akiknek nem egy kiválósága azt a nézetet nyilvánítja, hogy a hiksoszok, khitik és az etruszkok egy nép! Megállapítják, hogy a hiksoszok és khitik ruházata, ékszerei és istenei egyezők és ők vitték be Egyiptomba új fegyvernemül a khiti harcikocsit. De a khiti-etruszk azonosságot még nyomatékosabb feltevések, sőt határozott megállapítások támasztják alá. J. M. Mackay, Percy E. Newberry és John Garstang 1907-ben a Times-ben felhívást intéznek a világ tudósaihoz, hogy segítsenek ezen főfontosságú rejtélyekről a fátlyat fellebbenteni. Az elsősorban érdekelt magyarság tudósai természetesen nem nagyon sietnek!

*

Kétségtelenül legnagyobb adóssága eddig a tudománynak az etruszk kérdés amely dacára a rengeteg emlékek, (ősregi sírjaik leletei, bennük borostyánkőékszerek, a tolnamegyei kurdi 14 tisztás kazán, több mint 10.000 etruszkfelirat, az archeológia bőséges egyéb anyaga) máig megoldhatatlan. Bizonyosnak látszik, hogy megoldhatatlan is marad, míg a tudomány mindenekeelőtt a magyar ősmúltat fel nem tárja, el nem ismeri és ennek eredményei alapján a magyar nyelv és ősrész segítségével kezd itt is munkához.

Főleg a magyar nyelv kell, hogy kulcs legyen itt, hiszen a khiti fogalom a szumirnál lényegesen későbbi. Annyi máris kétségtelen, hogy az etruszk szavak a kaukázusi nyelvcsalád szellemét viselik. A ragozás, mondatszerkezet, szóképzés meglepően rokon a magyarral. A hangsúly a szó első szótagján van, a vezetéknév az első. Mindezeket a nagy germán nyelvész Müller Miksa állapítja meg.

Szókincsükből néhány eddig ismeretes szavuk:

avi = év

haln = halni

apa = apa

kape = kupa

vacil = beszél

eise = ős

itun = edény
alpan = alap
tesze = tesz
hlel = halál
stb.

Az etruszkok saját legendája az, hogy Előázsiából jöttek Tarchan alatt.

V. ö. Az összes szkítha népek, köztük a magyarok ősi vezéri méltósága a "tarchon". A "tarchon" szó így megvan az ősi khita-elamita vallásban, ahol legendás mithológiai alak.

Valóban a khiti-hatalom egész Kisázsia és Trójára is kiterjedt. Kréta és Cyprus gályái a Kr. e. II. ezredév vége felé már Byblosban horgonyoztak, talán már a phöníciaiak is járták a tengert.

Tengeren odaérkezésüknek is megvan tehát a lehetősége és valószínűsége, sőt valószínűsített az is, hogy a khiti-egyiptomi versengés adta előbbieknek a tengeri hatalom megszerzésének a tervét s erre volt eszközük a hűbéres Trója.

Az etruszk vallás khiti, sőt szumir istentan.

Ton, á-ten: v. ö. egyiptomi Á-ton = Napisten = a magyar Ős (is)-ten. Emlékezetes ten-gir, ten-ger is. Istentanukat is átvették, fejlesztették, végül a görög (hasonló alapon keletkezett) istentannal egybeolvasztották a latinok. A Tarchan szóból Tarquin lett.

Első városuk Tarquinii volt, birodalmuk azonban a mai Ausztria, sőt Magyarország egy részére is kiterjedt. (A pécskönyeki etruszk leletek egyik magyarázata.)

Fajtabéli utódaik a rhaetusok, akik a rövidfejű fehér fajtát az Alpok vonalától tovább terjesztették, másrészt a baszkok, ez a szintén rövidfejű ősi fehér faj (sötéthajú, feketeszemű, kerekarcú, zömöktestű nép), akiknél nemcsak etruszk-baszk nyelvegyezést, hanem egyenesen baszk-magyar nyelvrokonságot állapít meg a baszk kérdés legalaposabb — egész munkálkodását ennek szentelt — tudósa: Bonaparte Lajos Lucian hrg.

* * *

Az etruszk-baszk kutatásból kiindult tudományos eredmények ma egyébként addig jutottak, hogy vitatják, miszerint Európa legrégebb három nyelve, az egymással rokon baszk, finn és magyar népeké, akik az európai ősi fehér fajnak maradványai. Ehhez tartoznak délen a kihalt etruszk és pelazg. Az Ázsiából előrenyomult árja-népek szorították vissza őket ezen földrészen. Nincs ellentétben ezzel az, hogy a kaukázusi fajta születési helye a két Kaukázus közötti Európa volt s a rövidfejű szkítha fajtájú ősnépek innen rajzoltak ki. Legelőször a szumirok (Kr. e. VI. évezred), majd a khitik (III. évezred), azután az elamita, vanurarti, egymás után elmúlt népek, az akkori világ színhelyéire.

A szkítha alapnép az őshazában együtt maradt s csak lassan tagolódott két főágra, a hunra és a magyarra, az előbbiek pedig keleti és nyugati hunokra.

A szumirologiában ma már kétségtelen az a negatívum, hogy a kutatás alapja nem lehet a sémitáknak a nyelve, akik azokat tönkretették és kultúrájukat kisajátították. Épp úgy az etruszkologia is hova-tovább rájön — nélkülünk is — arra, hogy az ebben való kutatás sovíniszta tudósok minden erőszakos tévedése dacára sem igazolhatja az indogermánokat és hogy itt a kutatási eszköz szintéin csak a magyar nyelv lehet.

A szkíthák.

Az európai fehér rövidfejű típus a kaukázusi race. Földrajzi megjelölése és a legrégebb időktől vezetett történelem szerint ez a szkítha népcsoport. Nagy előnépek letűnése után főleg földrajzi és ethnográfiai összetartozásuk alapján nevezik szkítháknak a Kaukázus feletti európai rövidfejű fehér népeket az auktorok.

Hippokrates, a híres görög orvos, már testi jegyek alapján megállapítja, hogy a szkítha nép teljesen különbözik a többi emberektől, azok csakis a magafajtájúakhoz — egymás között — hasonlóak, úgy, mint az egyiptomiak. Faji, sajátos testi jegyeik tehát oly erősek, hogy az idegen szemében az egyének szinte egyformáknak látszanak.

Kétségtelenül elfogadható Hippokratesnek ezen megállapítása annyiban, hogy az a saját árja

fajától való különbözőséget akar kifejezni Ez a különbözőség a testi jegyek alapján is olyan éles, hogy pl. a régi görög írók közül soha egy se tévesztette össze a szkíthát az árjával, pl. a perzsával, vagy nem hozta őket rokonságba. Ami magukat a Hippokrates-féle testi jegyeket illetik, bizonyos, hogy azok helytelen általánosítások. Szerinte a szkíthák kövér, szőrtelen, vöröses-sárga színű emberek.

Lehet, hogy akkor valamely helység vagy vidék szkíthái ilyenek voltak, de nagyon helyesen véli Hommel, hogy Hippokrates az akkor politikailag már letűnt khitikről, a csupán népi életet élő, túlpolgárosult kalmárkodó khitikről beszél. Megállapítását Hommel a khiti régészeti emlékekre alapítja.

Meg kell itt jegyezni, ezt a kifejezést: "lóratermett". Azok életmódja még nem törte meg a "felesleges húst". Nyilvánvaló, hogy Hippokrates egy tájfaját ismerhetett meg, amelynek megjelölését Hommel a szumirokhoz hasonlatosan leírt khitikben helyesen találta meg. Ezekről eltérő szkítha meghatározások, pl. maguk a görög regék kenturjai is, megcáfolják a hippokratesi leírást. A néppé alakulás fogalma általában bizonyos területen való megállapodást jelent, amivel a faji kitenyésztődés is folytatódik, esetleg megindul, viszont a szkítha lovas népeknek vándorlásai és harcai klimatikus változásokat és a tájfajta újabb és újabb keverődését jelentette. Nyilvánvalóan hozzájárult ehhez idegen fajták beolvadása is.

A hiung-nuk utolsó csoportjai, különösen a kunok és besenyők mongolfajtájú törököket hoztak maguk közt, a pártusokba és magyarokba már őshazájukban árja vér is került. Így tehát azt kell mondanunk, hogy a szkítha népek általános testi jegye a rövidfejűség, de egyéb testi jegyekben határozott szkítha típus ki nem alakult. Ez a helyzet a szkítha népek maradványösszességében ma is, sőt úgy lehet, hogy a mai szociális és politikai viszonyok inkább a kitenyésztés feltételei, mert a földhözköttőség, foglalkozások, klíma stb. a fizikai és szellemi kialakulások természeti törvényeinek jobban kedveznek.

*

Már Homeros megemlékezik (Odysseia L. I. V. 20.) a szkíthákról, akiket az ókoriak fantasztikus felfévesével "Keleti Aetiophia"-ba helyez. Viszont Strabo szerint a görögök az összes északi népeket szkítháknak nevezték. Persze túl relatív fogalom itt az "észak".

Mégis a görögök azok, akik adatokat mentettek át az ősi szkíthákról. Azon 58 auktor között, akik ezt tették, legfontosabb Herodotos (IV. könyve), aki egyenesen a szkíthák megismerése végett utazott a Hypanishoz (Bug), Olbia görög gyarmatra.

Szerinte a szkíthák minden más népnél előbb éltek a Kaukázusban. Ebben egyezik vele Trogus Pompeius, aki azt mondja, hogy: "a szkíthák minden más nép előtt 1500 éven át egész Előázsiát bírták s hogy ők a világnak minden másnál, még az egyiptominál is régiebb nemzete."

Ezt a megállapítást a felfedezett okiratok alapján magáévá teszi Francois Lenormand (Histoire ancienne l'Orient jusque aux guerres mediques), azt mondván, hogy a Zagrosz hegység és a Kasp-tenger közötti szkítha népeket csak a Kr. e. VIII. században hódították meg az árja médek. Szerinte ez az alapja a perzsa királyok három hivatalos nyelvének, amelyek egyike — mondja — a behisztumi tábla szövege szerint — a magyar szavakkal meglepően összevethető.

Mondai emlékek.

A szkíthák eredetéről Herodotos két, — egyik szkítha, másik pontosi görög — lényegében egyező mondát közöl. (IV., 5., 7., 8., 10.) Eszerint ősapjuk Targitaos király Zeusnak és a Boristhenes (Dneper) folyam nimphájának, tehát az égnek és a földnek fia volt.

A szkíthák születési helye tehát a Boristhenes környéke, "mely körül — mondja Herodotos — fehér vadlovak legelnek!"

Diodorus Siculus szerint (Lib. II. C. 43.) Zeus és egy kígyó-testű nő voltak szüleik, egy másik görög monda Zeus helyébe Heraklest teszi.

A lényege ezen mondáknak az, hogy őslakók voltak.

Targitaosnak három fiától származott a szkítha nép, a nyugati a legidősebb, a keleti a legfiatalabb ág. Az akatzirok és a magyarok történeti ideje igazolja ezen mondai magot.

Targitaos fiainak az égből arany eke és járom, arany csákány és arany csésze, a földművelés és

állattenyésztés, a harc és vadászat jelképei hullottak alá, mint a foglalkozási ágakra elkülönülés, talán rendeltetésük jelvényeiként. A fiuk nevei: Lipaxais, Kolaxais és Árpoxais voltak. Herodotos szerint: Agathirsos, Gelonos és Skythes.

A kultúrát akkor felvett és folytatni kezdő görög, mondáiban csak sejtette, hogy a szkitháktól kapott mindent, mert u. n. kenturjaik voltak az őket megszemélyesítő Herakles tanítói. Így mondákká változtak érintkezéseik momentumai és mitsem tudtak a korábbi szkitha kirajzásokról. Ősi és állandó etnográfiai és földrajzi fogalmat jelentett a görögnek ez a szó: szkitha.

Történetükben tagolatlan az a számontartott ezer év, amely Targitaos és Idanthyrsos (Dárius ellenfele) között eltelt, s csak annyit tudtak, hogy a szkitha — él. Éppúgy a Herodotostól Priscusig letelt ezer év alatt.

Herodotos, Strabo, Plinius a szkitháknak nyugatról kelet felé terjedését az európaire és ázsiaira felosztás módszerével fejezik ki. Az európainak nevezett szkithák (szántóvetők: georgii, a Boristhenes és Panticapas között, vándorlók: nomades és a királyiak: Basilei a Meotis körül.) Ezek közé sorolják még az alánokat, s némely kisebb törzseket. Megkülönböztetik tőlük a szarmatákat, az átmeneti népet jelentő roxalánokat, továbbá a jazigokat, budinokat és a "bastarnae"-kat.

Herodotos, könyvének 100. fejezetében, úgy szól, hogy a legrégebb szkitha föld a Taurus hegytől a tenger, Cimmerius, a Bosporus és Maetois tó határai között terül el és a Tanais választja el őket a szarmatáktól. Herodotos földrajzi elnevezéseit (pl. Boristhenes = Dneper, Tyras = Dnyeszter, Hipanis = Bug, Porata = Pruth stb.) azonosítani könnyen lehet, annál nehezebben népmegjelöléseit.

A szarmaták.

De e nélkül is vitás, hogy kik lehettek a szarmaták? Azt mondja róluk: "szkitha nyelven beszéltek, de azt rosszul ejtették ki". (IV. 117.)

Aurelianus Marcellinus az alánokat is a szkithákkal rokon-nyelvű szarmatáknak tartja és magas, széptermetű és "nézésükkel rettenetes" embereknek írja le. Ezek északi ága voltak a roxalánok. A népvándorláskori keszthelyi, vitatlanul szarmata csontvázletek azt mindenesetre bizonyítják, hogy ezek nem árja nép voltak. A roxalánok ugyan a IV. században a góthokkal jöttek hazánk területére, de a különbséget köztük a tudomány határozottan meg tudja állapítani.

A szarmaták származását a monda (Herodot. IV. 110—117.) így beszéli el: "az amazonok szkitha ifjakhoz mentek nőül, s azok megtanultak szkithául, de nem tökéletesen. Gyermekeik aztán anyjuktól ezt a rontott szkitha nyelvet tanulták meg."

Minden esetre e monda — lényegében már történelem, — figyelmeztet arra, hogy mondvacsinált és erőszakolt felvetések helyett — a szkitha alapnéppel való érintkezésben kellene keresni az okot, amely a finnista nyelvészkedés eredményeiben mutatkozik!

*

Ha Herodotos három mondai testvérének, — Agathirsos, Gelonos, Szkites — nevére figyelünk, a mondának valóság-magva sokat árul el. A legöregebb fiú Agathirsos. A legnyugatibb nép az Erdélyben lakott agathirsos. A középső Gelonos. A gelonok népe ellen vezetett hadjáratot Dárius, ezeket hagyták cserben az agathirsosok. Herodotos, azt beszéli róluk, hogy az ő korában a gelonok már csak egy városnyira zsugorodtak össze, ami — mint látni fogjuk — tévedés lehet. A legfiatalabb ág a legkeletibb: Skytes ivadékai. Ezek a szkitha népek — mint látni fogjuk — később két részre, a hunokra és a magyarokra tagolódtak.

Herodotos érdeklődése kiterjedt a szkithák számára is. "A szkithák számáról — írja IV. 81. — nem tudhattam meg bizonyosat, mert azt is mondják, hogy igen sokan vannak, azt is, hogy kevesen — már t. i. az igazi szkithák."

Az utóbbi kifejezés épp úgy jelentheti a csak nyelvileg szkitha szarmatákkal, mint a királyi szkithák testvérnépeivel való különbségtételt. Mindenesetre feljegyzí a történelem első népszámlálását a következő történetben: Pausanias, a plataeai hős 477-ben Byzantion meghódítása után a Bosporushoz ércedényt állított. Nymphis a III. században még látta s leírja. 40.000 fontnyi, Poseidonnak szentelt, 15.000 liter (8000—9000 kupa) tartalmú. Ez a hasonlított.

Herodotos adatai szerint hatszor ekkora ércedény — mert 600 amphorát nyelt el könnyen — és 6 ujjvastagságú az, amelyet Ariantes szkítha király azon nyílhegyekből öntetett, amelyekkel megszámláltatta népét (IV. 81.) s ezt Exampaiosban ("Szent Utak", valószínűleg a Dneszter és Bug között állíttatta fel. Itt, számítani lehet, de az adat csak a szkítha népek egyikére vonatkozhatik.

A szkítha népek keletebbre húzódása már Herodotos korában észrevehető volt. Az agathirsek kijönnek Erdélyből és az a terület, amely még Idanthyrsos és Dárius harca idején a szkítha föld szíve volt, lassan határukká lesz, Tomiban Ovidius már nem talál szkíthát. Helyüket lassanként elfoglalják a Balkánról felnyomult thrákok hol géta, hol dák nevek alatt. Burvista királya alatt már szervezett hatalom a dák (Kr. e. I. század) amely legyőzi és kiirtja a bój és tauriszk népeket! E korban viszont az Alföldet megszállják a szkítha-szarmata jazigok, a Kárpát-vidéket a germán vandál, bur, ligius, victual, hakring, os és bess törzsek. A góthok Kr. e. 160. körül vonultak le a Keleti tenger mellől és a III. században helyezkedtek el a Don és az Alduna között.

A szkítha helyett lassanként a hun lesz gyűjtőnév, ethnográfiai és földrajzi fogalom, — pars pro toto.

Már Histaspes Darius (Kr. e. 520) megemlékezik a hunokról és Xenophon (Kr. e. 431.) az avarokról! De sok mindent megtudunk Nagy Sándor historikusaitól. Adrianus Flavius és A. Curtius, Nagy Sándor 334-i hadjáratáról írva, megkülönböztetnek királyi szkíthákat és szabad szkíthákat. Utóbbiak éppen azok, akikről legtöbbet kellene tudnunk! Massagetáknak is nevezik ezt a szkítha népet, s megemlítik a "Sogdiani, Dahae, Sacae", szkítha törzseket.

A massageták a hunok mellett a nagy előnépek kiválása után együtt maradt szkíthaságnak — másik főága.

Herodotos elkülöníti tőlük a tissetákat és a jirkákat (issedonok) — akikben Tomasehek a magyarokat sejtő Munkácsival és Nagy Gézával egyezően. Utóbbiak azonban délről északra rajzolják meg ennek a népnek vándorútját, míg Tomasehek szerint a Tobol és Irtis közötti őshazából indultak el a Kr. e. V. században. Bizonyítási eszközeikre meg kell jegyeznünk, hogy a halászatnál fontosabb itt a ló! — Ezek a népek, a massagetával azonos szkítha népcsoport tagjai.

Főleg történelmi adatok alapján valószínű, hogy a szkíthaság ebbe a csoportjába tartozott a királyi szkíthák népe (Regii, Basilei, később a szkolot, kabar, majd palóc név alatt). Úgy látszik a "szabad szkítha" massageták első kirajzása voltak nyugat felé. Herodotosnak azt beszélik el, hogy fiatal nép, a massageták földjéről szakadtak oda és verték ki a kimmerieket, akiknek emlékeit a Tyras (Dnyeszter) mellett neki megmutatják. A nagy népek, (szumir, khiti, agathirskazár, kimmeri stb.) kiválása után az együttmaradt szkíthaság tehát két főcsoportra tagozódott.

Szkítha = hun.

A szkítha helyett előfordul, különösen Sándor korának íróinál az ezzel egyértelmű szaka megjelölés. Az a 30.000 szaka ifjú pl., akik mint túszok és harcosok Nagy Sándort indiai hadjáratára elkísérték, massageták voltak. Vagy: a VI. században író byzantiak a türkökről azt jegyzik meg, hogy azelőtt szakáknak hívták őket.

Többen, pl. Nagy Géza képesek voltak emiatt arra a nehéz tévedésre, hogy a szakákban törököt lássanak, holott a szkítha-szaka, valamint a turk-magyar fogalmi egyezőségek érthetőek, sőt alaposan nem is vitathatók és maga az utolsó adat — türkok, azelőtt szakák — a magyarság identifikálásának fontos adata.

A szaka a szkíthákat megjelölő idegen szó. Más-más nyelvű auktoroknak különféle idegen elnevezései olyan zavart okoztak egyébként, mintha majdan egy új kultúra korában fognak esetleg vitázni a német, deutsch, allemánd, tedesco, neamcu népek különbözősége felett! Hieronymus (Sophronius Eusebius; szül. Kr. u. 331.) a következőket írja: "Oriens totus intremuit ab ultima Maeotide inter glaciale Tanaim et Massagetarum immanes populos, ubi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent erupisse Hunnorum examina" s tovább "ab Orientali vero parte vicinae Schythiae fuerunt gentes Gog et Magog, quos inclusit magnus Alexander." Kénytelen volt ugyanis várakat emeltetni és őrségeket hátrahagyni ellenük.

De bármiként is nevezték a szkíthákat, vagy azok egyes népeit az idegenek, azoknak szomszédi, szövetségi, nyelvi, kulturális és faji összetartozandósága előttük és korukban kétségtelen volt. Ezt a tényt csak később és ma homályosították el. "Sogdiani, Dahae, Massagetae, Sacae sui iuris sunt, omnes hi simul si terga nostra viderint sequentur, illi enim eiusdem nationis sunt." stb. mondja pl. Curtius. (Historianum L. VI. I.)

Ha összevetjük a massageták elleni gyászos kimenetelű hadjáratot Herodotos, Strabo vagy Justinus leírásában, azt látjuk, hogy a más-más névvel való megjelölés a szkítha népek megkülönböztetését nem is jelenti, mert azokat állandóan összecserélik. Herodotos, Ptolomaeus, Plinius, Strabo, Periegéda Dénes határozottan ki is jelenti a szaka, daha, massagéta népek ugyanazon szkíthaságát. Mindezek helyett, általában a szkítha megjelölés helyett kezdtek aztán a görögök az V. századtól, a hun elnevezést használni.

457-ben Constantinus, 475-ben Eusebius, Leó, illetve Zeus követei Perozes perzsa királyhoz, az addig szkíthának nevezett népet már hunnak említik és megkülönböztetik köztük az euthalitának, vagy cidaritának nevezett keleti hunokat.

Arra a kérdésre, — amely az eddigiek alapján is szinte felesleges — hogy hol voltak eddig a hunok és hogy hová lettek ettől kezdve a szkíthák, minden logika és a bizonyítékok tömege alapján csak egyetlen felelet lehetséges: az egymást felváltott két elnevezés ugyanazon népcsalád népeit jelenti, azzal, hogy az utóbbi mégis összefoglalóbb.

Megcáfolt elméletek.

Ha megfigyeljük azt a zűr-zavart, amelyet a célzatos tudomány mesterségesen támasztott a szkítha kérdés körül, meg lehet érteni Fiók Károlynak a kifakadását: ("Az árjak és ugorok érintkezéséről"), hogy "ez a kérdés ma az ethnográfia legelriasztóbb kérdése, mely a kutatót sokoldalúságával, határozatlanságával és megközelíthetlenségével képes kétségbeejteni". Az árja tudomány — mert a tudomány nem mindig: "nemzetközi" — u. is kisajátítási kísérleteik kudarca után legalább el akarja azt érni, hogy a magyarság szkítha örökségelés folytonosságát megtagadja, illetve inkább mások kezére játssza. Wsewolod, Miller, Zeuss, Müllenhof indogermán-, K. Neumann mongol-, Schafarik finn-, Cuno szláv-, szkítha elméletei egymást buktatták meg. Niebur és Schifner elméleteinek bukása után Müllenhof ezt a szarvasokoskodást állította fel: — Ha Herodotos szkíthái nem mongolok, viszont ha a finnekkal azonosítható budinoktól is különböztek, — csak árjak lehettek. Meglévén a tétel, — már csak bizonyítani kellett. Erre való lett volna a nyelvészet.

Hiszen a nyelvészet, amely — különösen — Humbolt Vilmos előtt — az összes nyelveket a szanszkrit nyelvformába próbálta leírni és a nyelvészetet mindennekfelett állónak tekintette, bizonyítási eszközül különösebben alkalmasnak kínálkozott. A német tudományosság istenítése és az árja nyelvek kidolgozott tudománya, — a görög, latin, szanszkrit, zend és szláv nyelvekben — anyagot és tekintélyeket jelentettek. Csakhogy: az árja nyelvek éppen oly mértékben telítve vannak a szkítha nyelvcsalád szógyökeivel, mint a mienk árjakkal. "Végeredmény mindenesetre az, hogy a szkítha nevek nagy részét irán szótövekre eddig még nem tudták visszavezetni," — állapítja meg Nagy Géza. (A szkíthák nemzetisége) és hogy a kétségtelen (ősi) szkítha szavakra még megközelítő analógiát sem tudtak találni." A kölcsönhatásnál többet, vagy ennek mikéntjét újra csak bizonyítani kiellene, a tárgyilagos bizonyítás eredménye pedig legalább is nagyon kétes értékű volna tételükre. A nyelvészeti alap elégtelensége (ismert ősi szkítha szó mindössze 10—12 van) és kilátástalansága, az anthropologia határozott tiltakozása (rövidfejűség) után, tehát ethnologiai indokolást kerestek elméletükhöz és megfordítva a társadalmi fejlődés törvényeinek rendjét, azt mondják: "a szkíthák primitív árja nép voltak, amelynek eltérő jellemvonásai ősi nomád életmódjukból származtak." Valahogy így próbálják áthidalni azt a saját elméletünkben is kirívó tényt, hogy míg ők ázsiaiak, addig a szkítha európai. Az árjak u. is Kr. e. 2000 költöznek be az Oxus és a Jaxartes (Sir Darja — Amu Darja) vidékéről, az akkor ismert világvégéről. A Tarim medence táján Leumann újabban is két indogermán nyelvet fedezett fel. A nyelvtudomány két főágát különbözteti meg az indogermán nyelvcsaládnak: az indoíránit (örmény, kurd, perzsa, afgán, cigány) és az európai árját (germán, román szláv.).

Az árja elmélet szerint a szkítha nomád életmód akként alakult ki, hogy a kezdetbeni földművelés

kifejlesztette az állattenyésztést, s az állatok birtokában aztán normadizáltak! Müllenhof és társainak ezen felfogásával szemben (Zeuss, Tomascsek, Hommel, stb.) amennyiben egyáltalán érdemes vitába szállni, megette azt Nagy Géza (Székfoglaló Akadémiai Értekezése), aki rámutatva az ellenkező sorrend törvényszerűségére, megemlítette a szabály alóli egyetlen ismert kivételt jelentő búr, amely ugyan tényleg földművelőből lett állattenyésztő, de nem lett nomád és hogy a nomád az vadásznép. Ha nem is tekintjük a nagy szkítha előnépeket, amelyek az akkori elképzelhető kultúra magaslatáig jutottak, az egy tömegben maradt szkíthaság népeinek (szabad szkíthák — királyi szkíthák) hegemoniára törekvése a törvényszerű fejlődést bizonyítja. Említsük még meg Neumann, Niebuhr, Safarik mongol, — Schiffner, Potocky és Klaproth iráni elméletét, amelyet a szanszkrittal próbált alátámasztani. Utóbbi mégis a massagetákban finn-ugor népet lát és Atillát közülük származtatja. Egyszer hat nép között osztják szét őket, ismét mások három szkítha törzsben (kabarok) árját, a többiben uralattájiakat, tehát mongol törököket látnak, csak egyetlen egyet nem akarnak feltételezni sem, hogy a szkíthaság sui generis — nép, sőt népfajta és nyelvcsalád volna.

A megfelelően látszó tudományos elskatulyázás meghiúsulta után a múlt század első felében, a magyarság északi származását kezdték el hirdetni és hogy maguk a szkíthák is Ázsiából vándoroltak a Pontoshoz és így tulajdonképpen ők az ókor törökjei. Továbbá, hogy különben sincs közünk hozzájuk, különösképpen nincs a szumirokhoz, mert mikor onnan — ahonnan, — északról, Ázsiából a szkítha földre értünk, ott már nem voltak szkíthák. Ezekben a vigasztételekben aztán nagy lett az egyetértés s az elsüllyesztett igazság helyett a "finnista" és a "törökista" elméletek kavartak nálunk is vitát a "nyugatiak" nagy meglegedésére.

A keleti hunok.

A mongol faj.

Az antropológia tudománya határozottan megcáfolja azt, hogy a magyarság törökfajú lehetne. Huxley meghatározása szerint a mongol fajta kisközép termetű, kiálló pofacsontú, széles arcú, sárgás bőrű, sötét, kemény, egyenes hajú, ritka szakállú és szőrzetű, ferdeszemű. Mindezen testi jegyek együttes jelentkezése valóban szembeszökő és maradandó differencia a fehér emberrel szemben. A gyakorlati felismerés és a tudomány egyként kizárja azt a lehetőséget, hogy mongol fajta nép a fehér ember testi jegyeit vehette volna fel történelmi időkben, akár fejlődés, akár keveredés okából. Két faj keveredése (homomeria) csak korcsokat eredményezhet, amelyekben mindkét faj pregnáns jegyei felismerhetők, ha ez a korcsosodás állandósul is. Mongol fajú a japán, kínai, tunguz, török, szamojód, vogul, osztyák, votják, lapp, stb. Ide sorozhatók a malájok is. Maga a japán némely feltevés szerint mongol és maláj racevegyület. Peschel Oszkár a mongol faj egyik raceának tartja az amerikai ősnépeket is. Mindezek egy-egy racet jelentenek a mongol fajtán belül, úgy, mint ahogy a fehér fajtára vonatkozólag is ismeretes racefelosztások vannak. Ezek közül a mongol faj török típusa az, amellyel foglalkoznunk kell.

A mongol faj török típusa.

A monda genealógiája szerint Jafet Türk nevű fiának ikreitől, Tatártól és Mogultól származott a török és a mongol nép. Nyelvüket, társadalmi és hadi szervezeteiket és egyedeik antropológiáját illetően a monda magva, hogy ikernépek, nyilván igazság. A mongol és a tatár, a baskír, kirgiz, turkomán, vagy más török ugyanazon faj-jegyeket és nem nevezetes racebeli különbözőségeket visel. A mongollal szemben még leginkább török race a turkomán, amely szó valóban is a nomád török fogalmát jelenti, a letelepült törökkel — türk — ellentétben. De úgy ez, mint a finn-ugornak ismert többi északi nép vitatlanul mongol, sőt Nagy Géza szerint utóbbiak még ennél is közelebb állnak az ajno-maláji japánhoz.

A mongol faj török típusának turkomán népéből szakadtak ki a szeltsuk törökök, akik az Abbaszida kalifák katonái és testőrsége lettek. Nevüket Szeltsuk vezérük adta, aki népét Kr. u. 1000-ben vezette Bokharába és térítette az izlámra. Utóda Togrul bég már Kisázsiaiban kalandozott és Togrul, Emir Al-Omra, a kalifa testőrparancsnoka lesz.

A szeltsukok útján indult el a turkomán sivatagból Ozmán népe, az ozmánli török. A XIII. században Khorasszánból I. Szolimán a mongolok elől 50.000 főnyi népével Örményországba vándorolt. Dsingisz-Khán halála után ide akart visszatérni, azonban Szolimán az Euphratesbe fűlt s így népe nagyobb része folytatja csak útját két nagyobb fiával, míg a kisebbik rész, két kisebb fiával az új hazában maradt. A szeltsukoktól nyert hűbéren Ertogrul alapít államocskát, de unokája, Ozmán már szultán. Ozmán fia Urchán(!) (1326-tól 1359.) megszervezi a janicsárokat és ezzel további sikerek útját nyitja meg, amely egy évszázadon belül a Keletrómai császárság megdöntéséig vezet. (1453 május 29.)

A »török«-nek! nevezett nemzet ezen pár mondatba foglalt történetét azért kellett ideiktatni, hogy abból némely következtetéseket levonjunk. Mindenek előtt ez a nemzet talán a legfiatalabb a világon. 1250 körül kezdődött kialakulása, most Kemal alatt 1934-ben fejeződött be, azon utolsó reformjával, amely elrendelte, a török hangzású családnevek felvételét. Addig, míg Kemal a kalifátust meg nem szüntette, a törökség fogalma tulajdonképpen a kalifátus szervezete, Mohamed zöld zászlaja volt. Ki állíthatja, hogy Ertogrul 20.000 ozmanlija adta rövidesen a törökség 100.000-es hadseregeit, amely a pazarló hekatombák dacára meg nem fogyatkozott? Törökké lenni annyit jelentett, mint az izlámra térni és így most is! Kemal kisázsiai győzelme után tíz év alatt, a megmaradt Törökország 12 millió lakosa 5 és fél millió betelepülővel gyarapodott, akik kizárólag úgy lettek az elszakított területeken törökké, hogy ősük mohamedán hitre tért. A 20.000 ozmanli katonarésze természetesen a seregek színe volt s lassan elfogyott; viszont földjüknek népe, minden fajta — árja, kurd és örmény, kaukázusi fehér és sémita — csupán nem

mongol fajta és nem török volt. A többnejűség is tényező, a nők más, főleg kaukázusi fajtájúak voltak. Végeredményben tehát világos, hogy a töröknek nevezett nemzetben a mongol fajú, vagy török race-jegyek miatt hiányosak és miért mondhatjuk, hogy testi jegyek alapján a török nép nem török fajú.

Ez a megállapítás még csak a faji leszármazás alapján történik, pedig bizonyos, hogy valamely faj megállapításához a somatológiai jegyeken felül lelki jegyekben való egyezés is kell. Bár ezek nagy része — nyelv, vallás, kultúra, — tényleg a mongol-törökséghez utalja vissza a török nemzetet, mégis ezek is csak úgy, mint a testi jegyek, a kaukázusi fehér fajától ellenségesen idegenek.

*

Nyelvészeti alapon inkább lehetséges volt vitát kezdeni a magyarság faji problémája felett és a magyar nyelv török jövevény-szavaival próbálni meg bizonyítást. Ezek azonban éppúgy alkalmasak az ellenkező bizonyítására is. A bizonyítékot jelentő szavak éppen a törökben jövevények, még pedig a szkítha ősz-nyelv jövevényei, mely nyelv úgy a hun, mint a magyar nyelvnek egyaránt kezdete volt. Átvették pedig a mongol-török népek ezen szavakat és fogalmaikat a keleti hunságtól. Az u. n. köztörök nyelv egyező szavai tiszta magyar szavuk, amelyek minden szkítha nyelvnek is szavai voltak. Gombóc Zoltán ezen szavak legtöbbször kimutatta, hogy Lebédiában került nyelvünkbe. Ezen nyelvészeti megállapítás rendkívül fontos, mert összefügg a besenyőkkel való összeköttetésünkkel, amely népünk nemcsak a nyelvészeti, hanem az antropológiai törökösség behurcolója is volt. De ezenfelül is vitatjuk, hogy a szó-egyezések bizonyítanak, hogy besenyő-közvetítéssel jöttek ezen szavak, mert ellenkezőleg ez a közvetítés régebbi időben éppen tőlünk, feljűk vezetett. Hiszen szláv és különösen horvát szó-egyezések is vannak, amelyek szintén nyilván a szkítha nyelvből, sokkal a magyarság, vagy törökség fellépése előtt jutott azokba a nyelvekbe.

Ugyanez a helyzet állítólag török eredetű személyneveinkkel is. Kartal, Álmos, Ákos, Karcsa, Bese, Zsongor, Kaplony, Kurd, Tege, Thonuzóba, tótem-nevek. Viszont: Tass, Tömör, Aba, Tárkány, Ajtony stb. törökségét valószínűsíteni sem lehet, mert ezen utóbbi tótem-neveket azok nem vették át.

*

De nézzük a szellemi nyomokat. A török fajtájú nép pl. nem államalkotó.

Temudsint fellelkesítette fajtája egykori urainak és tanítóinak a hiungnuknak példája, azok császárainak örökre vágyott. Sikerült egyesítenie 26 mongol törzset és 19 török népet, és belőlük megalkotta a kék-mongol nemzetet. Császára lesz ennek: Dsingiszkhán! Óriási birodalmát megszervezése után a Volga, Kaukázus és Káspi-tenger határolta. Kipcsakország feje Batu lett és ennek török lakossága adta a mongol vezérlet alatti hadsereg emberanyagát.

Batunak 1241-i magyarországi hadjáratában mongol vezérlet alatt tehát török harcosok irtották ki jórészt a magyarságot, akik testi megjelenésükben (»kutyafejű tatár«) erkölcsükben és kultúrájukban, a magyarságtól kétségtelen határozottsággal idegenek voltak. Kultúrájukban egyetlen egy rész volt csupán tragikusan ismeretes a magyarság előtt: a hadi kultúra.

Megdöbbenően eszméltünk ebben a sajátunkra, amelyet fajtánk alkotott, népünk, illetve népeink addig, a többi világ ellen eredménnyel alkalmaztak s amelyet a többi nyugateurópai újítás között szintén elcseréltünk.

A mongol-török hadszervezet a hun (hiungnu) utánzása volt. Tíz lovas rajt, 10 raj századot, 10 század ezredet alkotott. Tíz ezred a töményt, a hadtestet, több tömény a hadsereget jelentette. A hadsereg élén fejedelmi, vagy kiváló hadvezér állott. Pontosan kidolgozott haditerv alapján, pl. 1241-ben a magyar honfoglalást utánzó, az északkeleti és délkeleti Kárpátok szorosain való átkarolással indul meg a támadás. Portyázókat, felderítőket, elővédeket alkalmaznak, — mindazt, ami Bölcs Leó feljegyzései szerint a magyar hadviselés volt. A régi magyar harckultúrával szemben maradt tehát alul a magyar.

Dsingiszkhán halálával megtorpan a mongol-török impérium és visszaszorul. Tamerlán hasonlóan csak életéig tartó birodalmat alkotott. Ezzel aztán körülbelül vége is lett a mongol-török népek államalkotásainak, maguk jelentéktelenségébe süllyedtek, idegen impériumok alá.

Az ozmanli törökség az izlám hatalmas lendítő erejével alkotott világbirodalmat, de még ez sem volt elég annak fenntartására, s a kemali ország most, fajilag új nép alkotása. (V. ö. a mai Görögországot a klasszikussal.)

Az ozmánli törökség magjából fakadt török nemzettől eltekintve, — amelyből a török faji elem mondhatni, teljesen kiesett és amely csak az izlám hatalmas lendítőerejével haladt, — egyetlen török nép sem tudott soha maradó államot alkotni és képtelen volt bármilyen kultúrát teremteni. Arra a kultúrára, amelynek el nem felejtett részével megélték máig, — a kaukázusi fehér ember tanította őket, — a hunok!

A mongol-törökség megszervezése.

Ezek a hunok a keleti hunok voltak, akik a Kaspi és az Ural közötti hazájukból — az erő hatása a legnagyobb ellentállás irányába! — az ókori világ másik nagy birodalmára, Chinára támadtak. Fellépésük körülbelül a khiti birodalom letűnésével esik egybe.

A kínai évkönyvnek hiungnuk-nak nevezik őket, s Chinának nagyon küzdelmes századait jelentik.

Kél sajátos kultúra összecsapása volt ez a harc, amelyben a hiungnuk nagyszerű szervezőképességével és fejlettebb hadiművészetével szemben a kínai diplomáciai ügyesség állott. A hiungnuk ellenségeik óriási tömegével szemben megszervezték és kitanították a primitív mongol fajtájú őstörök népeket, akik a hiungnu századok alatt kénytelenek voltak megtanulni ezeknek nemcsak hadi technikáját, hanem kultúrájuk jórészét is. A türk írásról pl. a T'Ang dinasztia Kr. u. 600-beli évkönyvei megállapítják, hogy az »a hu nép írásainak betűivel azonosak«, azaz rovás-írás. Dr. Sebestyén Gyula: (A magyar rovásírás hiteles emlékei) bizonyítja, hogy az őtörökség között nem keletről-nyugatra, hanem nyugatról-keletre terjedt el ez az írás-tudomány, t. i. a keleti hunok előrehaladásának irányában.

A fogalmakkal átvették az arra vonatkozó szavakat, sőt ezzel nyelvük telítve lett. Egyébként bizonyításra sem szorul, hogy a primitív nép a nyelv-változtatásra hajlamos.

Kr. e. 209-ben már a hiungnuk hatalmas birodalmat hódítottak és szerveztek meg az Uraitól Koreáig. Az ellenállást Si-Tong-Ti császár (Kr. e. 259—210) kezdi meg. Megépíti a kínai falat és diplomáciai ügyességgel destrálja a keleti hunok szövetségeseit. A kétszáz éves küzdelem során ezek lassan mind uraik és tanítói ellen fordulnak, míg aztán Kr. e. 54-ben a kínaiak és szövetségeseik visszaszorítják a hunokat.

A keleti hunok visszavonulásának útját állta a régi hazájukban megtelepedett fajtájukbeli többi nép, ezeken túl a nyugati hunok, délen a másik világbirodalomnak a limesei. Ekkor már a kisebb ellenállás irányában Indiába, az árjakra vetik tehát magukat és már Kr. e. 56-ban Vikra alatt megalakul az u. n. Indo-Szkítha birodalom, amely uralkodók pénzei szerint Kr. u. 178-ig tartott. Ezek a pénzek és a Védák beszélnek az árja harcokról és az ekkor indo-szkíthának nevezett keleti hunokról, mígnem India népeiben elmerültek, mert Buddha — akivel, szkítha öltözetében Kaniska király pénzére együtt verette képmását, — nem volt népüknek annyira jó konzerválója, mint a töröknek Mohamed. Akik tehát Indiában magyar nyomokat keresnek, pl. Bálint Gábor, vagy újabban Zajthy Ferenc, kizárólag ezen az alapon — nem ok nélkül teszik!

* * *

Bizonyos, hogy az antropológiai race-bélyegek állandóbbak, mint az etnikai ismertető jegyek. Az öröklött race-beliség a születéssel hozott testi sajátságok bizonyos mennyiségének állandó kombinációját jelenti. Ezek, a mongol fajtájú népeket — a malájtól a törökig — a magyarságtól kezdettől és állandóan elkülönítették, minthogy ez a honfoglaláskor is mongoloid-jelleg nélküli, tiszta kaukázusi típus volt. (Török Aurél.) Figyelembe kell venni az etnográfának idevonatkozó tanúságait is, amelyek a rokonságot szintén tagadják. A nyelvbéli és kulturális esetleges egyező adatok fennforgásának megmagyarázására elegendő az önmagában is bizonyító írott-történelem, amit az archeológia is támogat.

Végül: valóság a faji vonzalom és a faji ellenszenv, amelyek önkéntelenül érvényesülnek. Soha a magyarság egyetlen fajjal szemben sem bizonyította be egész életén keresztül faji ellenszenvét annyira, mint a tőle legmerevebben idegen törökkel folytatott véres harcaiban.

A szkítha írás kifejlődése.

A khiti korszakba utalja az archeológia a karnaki palota feliratait és a persepölis íkírásokat. Ezen a földön feküdt Hunocerta (V. ö. Tigranocerta vagy Semiramocerta) és Hunor, a szakák földjén Sacassene városok, amint Calmet megemlíti (Commentarii in Genesim C. II.). Előbbi a Tigris és Euphrates forrásainál fekvő Colchis-sal azonosítja.

A mondák Eviláth földje, Hunor és Magyar születési helye ez. Nem tévedhetünk ezért, ha feliratok tartalmát is a szkítha népekkel, a hunokkal vagy a sabarokkal hozzuk összefüggésbe.

Az íkírást lényegében csak a megjelenítési formára tekintettel nevezik rovás-írásnak. Kínai adatok bizonyítják, hogy rovásírás volt a keleti hunoké, a hiungnu vagy hu népé, amelyet átvettek az ótörökök. Nyugatról keletre a keleti hunok útján terjedt ez közöttük (—orchoni feliratok—).

Ugyancsak tőlük, de lehetségesen tőlünk, minden esetre fajtánkbeli néptől vették át s vitték magukkal az árják is, bár ezek a rúnák a már aránylag egészen késői korban, Wulfilának, a IV. században szerkesztett betűivel jelennek meg. A németek, magának a rune szónak eredetét keresve, természetesen csak éppen a magyar róni és rovás szavak mellett haladnak el.

Priszkos Rhetor előtt Atila hun módon és nyelven pálcákba vésett névsort olvastatott fel szökevényeiről.

Menander Protector szerint a »turkok«, azaz magyarok fejedelme (V. ö. Géza koronáján: »A turkok királyának...«) Mányok[1] vezetése alatt követséget és szkítha írású levelet küldött II. Jusztinusznak (569). A X. századból Ibn-Iszhák-el-Neddin jegyzi fel: »Szavahihető ember beszélte el nekem, hogy a Kabk (Kaukázus) hegység királyainak valamelyike a ruszok királyához küldte el s ez alkalommal azt jegyzé fel, hogy ezek írása olyan, hogy azt fába szokták róni. E szavak után fehér fadarabot vett elő s azt nekem átnyújtotta.«

Az ősi magyar írás.

Ez az ősi írás volt a magyarság írása is, mint amelyet maga, minden esetre fajtája — alkotott magának. Hatalmas ősi kultúrájának többi termékeivel magával hozta ezt a mai hazájába is, ahol azonban ezt is üszökkel és fegyverrel irtotta ki a keresztény kultúra. A csiki székely krónika panasolja, hogy Béla — Endre öccse — a rabonbán, gyula és horkáz méltóságokat és a helységek régi neveit eltörölte, ezeket a szentek neveivel felcserélni és a családok régi írományait összeégetni parancsolta.

A kultúrtörténelemnek, mindenestre azonban a magyarság őstörténetének felbecsülhetetlenül fontos adatai pusztultak így el a száraz fák ősi rovásaiban. De a hegylakó, konzervatív székelység, — midőn a kereszténység pusztító dühe csillapodott, — újra alkalmazta itt-ott ősi írását, amelynek fennmaradt emlékeit Bonfini és Szamosi szkítha, Verancsics, Telegdy, Otrókoci és Lakatos hun, Bél és Derzseczky hun-szkítha, Katona és Csipkés magyar, Tsétsi szkítha-magyar, Szabó Károly hunszékely írásnak neveznek.

A Bécsi Képes Krónika XIV. század azt mondja róla: »Ezek a székelyek a szkítha betűket még el nem felejtették — rovás-módjára használják.« A XVI. században Thuroczy János, B. Székely István, Oláh Miklós, majd Verancsics Antal és Szamosi István írnak róla, utóbbi (1569.) a következőket: »A székelyeknél van még ma is bizonyos írásmód, mely régi őseikről, a szkíthákról sok századon keresztül szállott az utódokra s ezen Európába a keletről behozott írásukat ma is fenntartják.« »...felülről kezdődve tart felénk, a betűk lefelé folyván s oly finomul, egymásbafonódván, hogy igen kevéssel sok értelem fejeztessék ki.« Geleji—Katona és Komáromi—Csipkés szerint az írás jobbról-balra haladt.

1931-ben felhívták Thomsen figyelmét egy konstantinápolyi állítólagos rúna-írásra! A szkítha-magyar írás alfabetijével sikerült is ezt pontosan megfejtenie így: »Ezer öczáz tizenöt esztendőben írták eszt kedjei Székely Tamás fogoly.« (Dr. Sebestyén Gyula: »A magyar rovás-írás hiteles emlékei.«)

Rovásírásos emlékek pl. a csikszentmiklósi felirat, (1501.) a debreceni könyvtárban volt régi magyarbetűs könyv, az enlakai felirat (1668.) a székelyderzsi rovásírásos téglá.

Teleki János »Rudimenta«-ja, amely a hangérték pontos megjelölésével összeállítja a rovásírás

abc-jét s amelyhez baranyai Decsi János azzal írt előszót, hogy: »tanulja meg belőle a világ eredetünk dicső szkítha kapcsolatát.«

Geleji Katona »Magyar Grammatikájáét (1645.) így kezdi: »A székelyek a régi szkíthai magyaroknak igaz maradványai, úgy mint kinnél még az igaz tulajdon magyar betűk is megvagynak.«...

Ezek és mások kutató és bizonyító munkálkodása kihívták a tagadók ellenkezését. Hunfalvy Pál is tagad, mert hiszen ez az etimológiai fontos tényező ismét sehogyse illik be a finnista nyelvészkedésből levont következtetésekbe.

A török fajrokonság hirdetői vitátlan tényeket nem tagadnak ugyan le, azonban azt mondják: a »betű« török szó, — ez az írásmód tehát török és azt a kabarok hozták be (Nagy Géza).

Téve — tagadva ezen tétel első részét, — az, mint láttuk, semmit sem bizonyít, a következtetés hamis, hogy pedig a kabarok török nép lettek volna — látni fogjuk!

Igaz, hogy a rovásírás idegen kutatói közül Müller Konrád dr. és Babinger Ferenc is a székelyek kazárságát állítja, — pusztán a rovásírás alapján. Ez lényegében ugyanegyre vezet, de egyoldalú, mintha kizárólag más egyetlen pszichikai jegy, vagy testi jegyek alapján akarnók meghatározni a fajrokonságot. Egyébként kívánatos, hogy igazuk legyen. Különös fontosságú eredmény volna a kazár-székely azonosság bebizonyítása!

Kétségtelen, hogy a rovásírás nem Erdélyben keletkezett, különösen, hogy nem ott s nem másoktól vettük át. Névtelen ugyan azt mondja, hogy: »azon föld lakosai az egész világon a leghitványabb emberek, mivel blachok és szlávok«, — de téved, mert a székely ottlakás kezdetén, sőt a magyar honfoglaláskor, — ezek nem voltak »azon föld lakosai.«

Debreczeni Miklós, az ősmagyar Írás emlékeiről írott tanulmányában bizonyítja, hogy »Ősi írásunk már Atilla korában sőt előtte, kifejlődött, összes magyar betűivel«, holott a cyrill írás csak a IX. század derekán, az ótörök írás pedig a XIV. század végén fejlődött ki teljesen.

Ha tehát az antropológia mellett a nyelvészetet, általában az ethnográphiát, illetőleg az ebből törvényeket levonó etimológiát, az írott történelem segítségére hívjuk, népünket erőszakolt vonatkozásoktól máris szabadabban, természeti és faji hovatartozását bizonyosabban látjuk.

[1] Ma is van két Mányok község.

A szkítha népek fémkorszakai.

Az arany.

A történelem csak a fémkorszakok emberét ismeri, az ezelőttit most kutatja és deríti fel az archeológia.

A kőkultúrából az arany vezette át az emberiséget a fémkorszakba. Az első, emberektől felhasznált fém azért volt az arany, mert azt tisztán is találta a primitív ember és puhasága miatt könnyebben tudta azt feldolgozni.

Az értelemre gerjedt kerekfejű ember volt az arany első megismerője, s ennek kapcsán a többi fémeké, amelyekkel az emberi kultúra fokozatait jelentő fémkorszakokat megnyitotta.

Az árja ősnyelvek — a zend és a szanszkrit — átvették az »arany« fogalom szkítha szavát, egészen bizonyosain magának a fogalomnak a megismerésével együtt. Ezek a »zaranya«, »hiranya« szavaik. A görögök »chryson«-ja sémita eredetű szó. Nyilvánvaló következtetés ebből, hogy az ősráják nem ismerték az aranyat. Ha pedig ez a feltevés megáll, — megáll a többi is a fémek felfedezését illetően. A temetkezési halmok és urnasírok vas- és bronzleletei bizonyítják pl., hogy Keleten már régen a vas uralkodott, amikor az Odera és Elbe környékén még a bronz tartotta magát.

A szumírok ismerték az aranyat, meg is volt reá a saját szavuk, hiszen őshazájuk a Kaukázus volt. Mégis az arany népe egy másik ősi szkítha nép volt — a kazár.

Az agathirsek.

Ezek is a Kaukázusban laktak, mint ahogy a szkítha népek hazája a Kaukázustól a Kaukázusig terjedt. Az akatzir-(agatirs)-nak nevezett kazárok Kaukázusa a Kárpátok voltak. Kőlelet, Amianus Marcellinus írása, és az orosz Nestor krónikája bizonyítják ezt az adatot. A germán népvándorlaskor a nyugati gótok is átvették Erdélyre ezt a helynevet »Kaukaland«, amelyet buzgó germán nyelvészek a »Hochland«-ból deriválnak.

Vajon a történelmi kor kezdetén Európa uralkodó fajtájának autochton népe volt-e az akatzir, vagy a két Kaukázus között kialakult race Erdélyben elsőnek letelepedett népe, — egyremegy. Bizonyos, hogy előtte Erdélyben nép nem lakott. A nedvdús és kialakult nyugati vidékekkel szemben a Déli Kárpátokról jégárok nyomultak elő s az erdélyi medence s az Alföld száraz pusztai klímája sokáig meggátolta a letelepedést, viszont a történelmi kor megnyíltakor Erdélynek már régen berendezkedett népe az akatzir.

Reinecke Pál érdekes kutatásai és megállapításai szerint a szkíthák legalább is 10 századon át éltek Magyarországon és csak La-Téne kultúrával lépnek fel a géták és a dákok. Bizonyosan megállapítható — írja —, hogy a Kr. e. VII. századtól Erdélyt szkítha nép lakta.

A szkítha rövid kardok, vasbalták, nyílcsúcsok, fémüstök és mindenek felett ékszerek leletei Csongrádig, sőt Pestig terjednek, az önálló magyarországi fémkorszakok bizonyágaiként.

Történelmet először Herodotos ír róluk, mikor Dárius a Balkán felől megtámadja a szkíthákat Kr. e. 588-ban. Dárius 800.000 emberrel kelt át a Boszporuszon és a Dunán. A visszavonuló szkíthák elpusztították előtte a legelőket, kutakat, barmokat. (V. ö. Endre és Henrik háborúskodását.) Közben összevonták a maguk erejét és így csatlakozásra szólították fel Erdélyt lakó népüket, az agathirsek is. Ezek azonban megtagadták a szkítha szolidaritást. Elpártolásuk a többi szkítháktól azonban nem hátrította el Dárius roppant seregének katasztrófáját.

Hérodotosz szerint az agathirsek a Maris (magyarul, illetve később — Maros) folyó mentén laktak. Maris — Maros — nyilván azért, mert hegyekből áradó vize partját szaggatta, »marta«. A »mar« szógyök közös a szkítha nyelvcsalád minden nyelvében. Müller Miksa nézete szerint innen került az árja nyelvekbe és a Maros, Marcus, Martel, marcere, mori, stb. szavak eredete ez. A »Maros« ősi szkítha név. — Talán — ami a régi szóemlékeknél gyakori, — elértés, vagy a megőrző idegen nyelvben a megfelelő hangérték hiánya miatt: »Maris«. Minden esetre később lett a szláv »Maris«, mikor az árja szlávok, a kelták és a germánok után, az u. n. avarok pórázán fellépnek

Európában és megkezdődik a Balkán felé való előhaladásuk. Ebből lett a »Mieresch« és a »Muresu«, mint ahogy a többi földrajzi elnevezés is eredetileg szkítha volt, amelyeket a később jöttek átvettek és elváltoztattak. Így az oláh »Siret« a szkítha »Szereth«-ből, a Porátából Pruth, de az Árvából lett a görög Avaros, talán svájci Aar, s. i. t. (Téglás Gábor: Herodotos Dáciára vonatkozó földrajzi adatai).

De hiszen ennek az eljárásnak kétségbeesítően friss példája szemünk előtt van. Az ősi földet megszálló idegenek saját nyelvükbe átvették most is a magyar helyneveket. Eltorzították azokat s ha talán csak nemzedékek sora és kulturális kataklizmák után lenne változás, a szavak visszavételének ténye ismét vitákat szülhetne. Csak a betűsor első egyetlen betűjét a Helységnévtárban végignéve, felismerhető eltorzítással átvették az oláh és szláv nyertesek következő helyneveinket:

(Aba)széplak — Siplak (cseh), (Abaúj)nádasd — Nádošt (cs), (Abaúj)szakály — Sakul (cs), (Abaúj)szina — Sena (cs), Abosfalva — Abus (oláh), Ábránka — Ábránka (o), Ábránka — Ábránka (cs), Abrudbánya — Abrud (o), Abrudkerpenyes — Carpinis (o), Székelyabod — Abud (o), Abosfalva — Abus (o), Ákos — Acâs (o), Ecsellő — Acilin (o), Ácsva — Acinva (o), Akmár — Acmarin (o), Ada — Ada (szerb) Ádámos — Adamus (o), Éradony — Adoni (o), Egeres — Aghires (o), Ágotakövesd — Coves (o), Egreshely — Agries (o), Almászeges — Agris (o), Tiszaágtelek — Agtelek (cs), Nagyajta — Aita mare (o), Ajton — Aiton (o), Aknaszlatina — Akna Slatina (cs), Aknasugatag — Ocna Sungatag (o), Albis — Albis (o), Aldoboly — Doboli de jos (o), Áldófalva — Aldesti (o), Almásfegyvernek — Fegiernic (o), Almásgalgó — Galgau, Almásköbökös — Cublesul román (o), Almásnyíres — Nires (o), Almásrákos — Racas (o), Nagymalmás — Almasul mare, Keresztényalmás — Almasul mic, Alménes — Minisel, Váradalpár — Alparia (o), Alsóaklos — Ocolisul mare (o), Alsóalmás — Dolny Almás (cs), Alsóaradi — Sopoki Aradac (sz), Alsóapsa — Nižnaja Apsa (cs), Alsóárpás — Arpasul de jos (o), Alsóbodor — Bodor (cs), Alsóboldogfalva — Bodogaia (o), Alsócsernáton — Cernatul de jos, Alsócsertés — Certejul de jos, Alsócsitár — Citary (cs), Alsócsobánka — Cibanka (cs), Alsóelemér — Nemački Elemir (sz), Alsófegyvernek — Fedvernek (cs), Alsógellér — Alšógellér (cs), Alsóhomoród — Homorodul de jos (o), Alsóidecs. — Ideciul de jos (o), Alsóilosva — Ilisua (o), Alsójányok — Dolny Janok (cs), Alsójára — Jara de jos (o), Alsókálnok — Kálnik (cs), Alsókalocsa — Nižna Koločava, Alsókálósa — Nizna Kálošovo (cs), Alsókápolna — Capalna de jos (o), Alsókemence — Nižna Kamenica (cs), Alsóköröskény — Dolny Kereškyn (cs), Alsólakos — Dolnji Lakoš (sz), Alsólánc — Nižny Lánc (cs), Alsólendva — Dolnja Lendava (sz), Alsólugos — Lugasul de jos (o), Alsónádasd — Nadajdia de jos (o), Alsónyárasd — Dolny Nárasd (cs), Alsóolcsvár — Nižny Olčvár (cs), Alsópusztafa — Pusta Kovec (sz), Alsórákos — Racosul de jos (o), Alsóremete — Nižné Remete (cs), Alsóróna — Rona de jos, Alsósárad — Alsósárad (cs), Alsósebes — Nižny Sebes (cs), Alsósimánd — Simandul de jos (o), Alsószilvás — Silvasul de jos (o), Alsószombatfalva — Sambata de jos (o), Alsótelek — Teliucul de jos (o), Alsóvárad — Dolny Várad (cs), Alsóváradja — Oarda de jos (o), Alsóvásárd — Dolné Vašardice (cs), Alsóvidra — Vidra de jos (o), Alsóvisó — Viseul de jos (o), Alvinc — Viuntul de jos (o), Amadékarcsa — Amadékarča (cs), Andód (cs) — Ondód (m), Érendréd — Andrid (o), Apa — Apa (o), Apáca — Apata (o), Apahida — Apahida, Arad — Arud (o), Újarad — Aradul nou (o), Székesaranyág — Araneag, Aranyos — Aranies (o), Aranykút — Ariuncuta (o), Aranyosmohács — Mahacin, Árapatak — Arpatac (o), Árkos — Arcus (o), Erdőd — Arded, Erdőszáda — Ardusat (o), Árok — Jarok (cs), Alsóárpás — Arpasul de jos, Árpatak — Arpatac (o), Asszonyvására — Asonvasar (o), Tiszaásvány — Ašvan (cs), Atya — Atea (o), Avaspalak — Avaspatak (cs), Újváros (avas) — Orasul nou (o).

Kelljen folytatnom az alfabeta »B« betűjétől?

Erdély aranyát először az agatirszek aknázták ki. Az ezer év után nyomukba lépett thrákok, illetve dákok feladata csak az ő műveik fenntartása volt, éppúgy, mint Traján légióinak, akik a feltárt telléreket és aranyosásokat gondosan üzemben tartották, csakúgy, mint a lejtők és domboldalalak terraszos megművelési módját (garádok) s a rendszerint ezzel kiképzett halastavakat. Ezek csak éppen most indulnak pusztulásnak, az ott most imperiumhoz jutott barbárok alatt. — De még többet jelentenek az agatirszektől származó leletek, amelyekről az is megállapítható, hogy azok erdélyi aranyból készültek.

Ezeknek az ékszereknek szkítha stílusával, más szkítha népek, főleg a szintén különösen

pompakedvelő, u. n. avar nemzet emlékei között később is találkozunk.

A réz.

Az arany után legkönnyebben megmunkálható fém a réz.

Ott van Erdélyben a Rézhegység a Marostól nem is messzire és a bányász akatzirok hamar felismerhették ezt a fémeket.

A magyarországi önálló rézkor kérdésével Pulszky Ferenc, Hampel József és Hildebrand Jenő foglalkoztak és a Kr. e. III. évezred derekéra teszik. Természetesen a tudomány ilyen időbeli felfedezései nem jelentik a történelem pontos chronológiáját. Bizonyos csak az, hogy a rézkorszak közvetlenül csatlakozott a kőkorszakhoz és az a bronzkorszakkal akképpen folyt egybe, mint a paleolith és a neolith kőkorszak. A bronzkorszak kezdetét sem lehet meghatározni. Egészen valószínű, hogy az akatzirok Erdélyben nem ismerték a tiszta ónt, hanem a leletek arra mutatnak, hogy az antimon ónanyagával kevert réz adta bronzukat.

A bronz.

A Kaukázuson-túli birodalmakban hamarabb kezdődött a bronzkor. De ha e tekintetben Wirchow, Tomaschek és Müller nézetét is fogadjuk el, a bronz felfedezői akkor is a rövidfejű fehér emberfajta másik két nagy népe: a sumir és a khiti. Tény az is, hogy a Kaukázus antimonbányáin felül Chorassanban tiszta ón is fordul elő. Úgy lehet tehát, hogy az akatzirokat a bronzkultúrával megelőzte öregebb testvérmemzetünk, a sumir, — mert mire ez náluk virágzásra jutott, addigra már a Skandináviában letelepedett árják is magukkal vitték. Skandinávia és Magyarország a leggazdagabbak ugyanis bronzkori kincsekben, ezen leletek azonban stílusukban eltérnek egymástól.

A bronz használata a Kr. e. V. századig maradt fenn, de már a VIII. századtól használatos a vas, amellyel az etruszkok ismertették meg a X. században a világot s amely a keletibb szkítha népeknél akkor már rég használatos volt.

Az u. n. hallstadi kort jelentő La-Téne kultúra, amely a magyarországi szkítha kultúrával párhuzamosan halad, már a keltáké s ennek 500 éve után az őskort befejezi nálunk a rómaiak fellépése.

* * *

Szükségszerű volt, hogy az értelmével elsősorban dolgozó rövidfejű ember az eszközöket és az eszközök anyagát felfedezze. Szükségszerű volt, hogy ezek a rövidfejű racebeli népek az elméleti és gyakorlati haladásnak, a közösség szervezkedésének, — a történelemnek megindítói legyenek. Ezek között pedig előkelő helyet foglal el az agathirs, akatzir, vagy kazár nép, amely — a hadi erények kisebb mértékével ugyan, — a maga korszakaiban méltóan képviselte fajtáját.

Szokások. Erkölcs,

A nyelv a lelki jegyeknek csupán egyike és így egymagában teljes értékelése mellett is kevés volna a nép származásának, vagy hovatarozásának meghatározásához. Úgyde a nyelvészetnek tendenciózus irányban tévedésekkel teli volt már indulása is. Kiemelkedő tekintélyei — németek — teljesen mellőztek minden a célhoz vezető más vizsgálati eljárást. Így az ethnográfiát is. Pedig a nép külsejének, életmódjának, szokásainak, jellemének, vallásának, stb., szóval, a nyelven kívüli más szellemi jegyek megnyilatkozásának vizsgálata, érthetett volna annyit, mint ezek közül egy — a nyelv.

Azon lelki jegyek között, amelyek a népet s a népfelkezeteken felül az egész népcsaládot összefűzik, a legfontosabbak egyike a helyesről, az erkölcsről való azonos felfogás, ami elsősorban minden szervezet alapját, a családi életet jelenti.

A helyesről való azonos felfogás a szokás. Ez kötelező a közület minden tagjára s aszerint, amint

szankcióval jár, vagy nem, helyesebben, aszerint, hogy milyen szankcióval jár, szokásjog, vagy társadalmi konvenció.

A források egybehangzóan bizonyítják, hogy a szkítha népcsalád népeit és népeinek egyedeit ugyanazon szokások kapcsolták egybe.

A szkíthák szokásairól nagyon sok mindent jegyeztek fel az auktorok. Mindezeket összeadva meg lehet állapítani, a szkítha népek egységes lelki struktúráját.

Mindenekelőtt ragaszkodtak az ősi-hez, ahhoz a rendhez, amelyet fajtájuk szükségképpen és célszerűen fejlesztett ki. A természetes okok (foglalkozás, táplálkozás, hőmérséklet, általában a természeti milieu) hosszú időn keresztül folytonosan és egy irányban hatva, kétségtelenül jellemző testi jegyeket alakítanak ki, mint: színárnyalat a napsugárzás, izomzat és csontrendszer a foglalkozás, koponya és termet a táplálkozás és szükségessé vált szellemi munka eredményeit. Ezek a testi jegyek viszont felismerhető mértékben kapcsolódnak bizonyos belső jegyekkel, lelki jegyekkel. Így pl. a termet és izomzat bizonyos foglalkozásra való hajlamosságot, az éghajlat, táplálkozási rendszer az ivarérés kezdetét, stb. befolyásolja. A természeti milieu kihat a vallás keletkezésére, s. i. t.

Míg azonban ennek a népcsaládnak tagjai önfenntartási okokból a békés vándorlás és a harc okozta állandó mozgásban voltak, ami a beltenyésztést és ennek eredményeként testi jegyek szerinti egységes race kialakulását és fennmaradását megakadályozta, másrészt a félig-meddig kialakult raceoknál máris új típus kezdődött és népeik az egész népcsalád szoros összetartozósága miatt folytonosan keveredtek, — addig ezek a lelki jegyek, pl. az egész népcsalád nyelvének, vallásának, békés és harci szervezetének, erkölcsének, szokásainak, stb. jegyei állandók maradtak és ezért a somatológiai jegyeknél fontosabbak.

A szkítha népek kezdetől fogva konzervatív hajlandóságú faj. Herodotos az idegen szokások megvetésére és üldözésére számos esetet beszél el róluk s ezt mondja, hogy: »Minden egyéb népek felett a hellén szokásoktól irtóznak« (IV. 76.), ami a velük szemben való öntudatos védekezést jelenti.

Ha visszagondolunk pl., hogy minden megye gyűlhelyén évenként összejöttek és »Aresnek áldoztak« (IV. 62.) a nemzetgyűlésnek minden népfelekezeténél és a nálunk Rákoson keresztül mai napig fennálló nemzetgyűlés kezdetére találunk. Ezzel szemben — sajnos, — ilyen régi tulajdonsága fajtánknak, a »rút visszavonás« is, amiről a contario — már Thucydides megemlékezik, mondván: — »nincs nép, mely nekik ellentállhatna, ha összetartanak.«

Az összefüggő területen a szokások, erkölcsök, szervezetek, kultúra, stb. szempontjából egységes fajtájú népeket vallási és nyelvi — csupán — dialektusok választották el és ezek új meg új politikai célok elérésére újból és újból csoportosultak, egymástól elpártoltak, csatlakoztak, vagy önálló expedíciókra elkalandoztak. A rövidfejű fehér fajta természetes hajlama volt ez, — az államalkotó nemzet szempontjából azonban káros és a szervezettséggel ellensúlyozandó!

Egy-egy csoportosulás egy vereségig, vagy újabb célkitűzésig tartott és ekkor az azonos fajtájú nép politikai neve felcserélődött. Indokoltan tagadhatunk meg tehát olyan nagyszámú népvévet, amelyek között, — különösen az újabb magyar — történetírás összezavarodott (utrigrur, kutrigrur stb.).

Az őrmény krónikák »kajlandor«-jai, a pártus — szónak vakító világossága, Bölcs Leó jellemzése a szokásos elpártolásokról, a honfoglalók kalandozásai (külön-külön vezérek és csoportok vállalkozásai) — mind idevágóknak.

Minthogy idegenekkel állandó harcban, vagy szövetségben álltak s területük idegen fajok határa volt, azokat megszokták, velük szemben megértők, türelmesek, emberségesek voltak. Tacitus beszéli el, hogy a meghódoltakat meghagyták saját joguk, szokásaik, intézményeik alatt. Az arménusok inkább akartak a pártusokkal szolgák, mint a rómaiakkal szabadok lenni. (XIII., 34.). De amennyire szigorú erkölcsi rend kényszere fogta össze őket, épp úgy elismerték az idegenben is a kiválóságot, s maguk közé fogadták. Onegesius — hun főember. Priscus beszél egy másikról, — aki viszont harcban tűnik ki s ezért érte az a kitüntetés, hogy hunná lehetett. Úgy látszik, kölcsönös volt az a felfogás, hogy hunnak lenni »több« embert jelent, annak dacára, hogy az auktorok »barbár«-nak neveztek bennünket.

Különben az, hogy »barbár« értelmetlen és semmit sem jelentő szó. A görögnek a római, ennek a germán és i. t. volt a barbár, amely szó eredetileg idegent jelent. Plautus nem akarhatta a latin

önérzetet bántani, mikor görögből latinra fordított darabját így jelöli meg: »Menander scribsit, Plautus vertit barbare...« Csak később keletkezett a máig tartó rágalmazó irányzat, amely fajtánk népeit ezzel a jelzővel lekicsinyíteni akarja.

A természeti okok eredményezte testi jegyek és a lelki struktúra összefüggése kétségtelen. A germánokat pl. az írott történelem és a köztudat úgy ismerte meg, hogy szálas, szőke, zord tekintetű emberek, akiket földjük a hideghez és éhséghez szoktatott, de nem tűrték a meleget és szomjúságot. Lovuk kevés, rossz és gondozatlan, de gyalogságuk erős volt. Kevés vasuk, tehát szűkös fegyverzetük volt.

Ha a szkítha népek jellemzéséből egyet kiemelünk, — Bölcs Leóét a magyarokról — ezek »hideget, meleget, fáradságot, ínséget egyaránt bírnak. Főiparkodásuk a vitézkedés« — továbbá (Gurdézi) »jókinézésűek, bátrak, tekintélyesek.« Íme a természetalkotta faj, testi jegyekben is az egész történelem! A germán sovány földjén tűrve élt. Testi jegyei alapján alakult anthropológiai rassza, de életének irányzását éhsége szabja meg. Hiába vágyik délre, ott megállni nem bír. (Meleg és szomjúság!) Ezért a szélességi fokok irányában expansív! Ami németiség délibb, az nem árja, hanem somatológiailag szkítha fajú, a germán nyelvű és szellemű, de kaukázusi testű délnémet népek.

A tájfajtákból összetevődött rövidfejű fehér faj viszont: államalkotó és államfenntartó, alkotmánya, hadiszervezete, harcmodora, fegyvere, ipara, művészete, vallása stb. azonos. Az átmeneti fokozatú testi jegyek mellett a sok egyező lelki jegy. Mind ezekben más, mint a többi nép! Ez a különbözőség egyaránt a fajé, népé, egyedé.

A magyar jellem.

Meg lehet állapítani így az egyeseknek, pl. a magyar népnek, vagy a magyar embernek a jellemét. Azt mondja pl. Kayserling: »A magyar, mint igazi arisztokratához illik, gögös, bátor és könnyed.« »Büszkesége tiltja, hogy megmutassa gondjait, könnyeit. A magyar fantáziáját, akaraterejét, örökifjúságát turáni származásának köszönheti. Európát csakis az újjászülető arisztokratikus szellem építheti fel. Ez a szellem ma már csak a magyarokban él.« Ez az arisztokratikus szellem — nem politikai fogalom! — általános. Paraszt, katona, nemes, kezdettől fogva ugyanaz — magyar, és mind különbözik mástól. Meglátja ezt minden idegen.

Mme Reinhardt 1806. évi útleírásában írja: »A Bánság lakossága egészen elüt Magyarországtól. Szláv eredetű jobbágy. Most mind a két faj el van nyomva, a magyar mégsem felejt, hogy Atilától származik és mint hódító vette birtokába az országot.« »A magyar magatartása büszke óvástétel, a másiké alattomos meghajlás...« »A magyar köznépi arcán ma is meg lehet találni az akarat és erély kifejezését, dacára kizsákmá-nyoltságának... « stb.

A magyar lélek kiváló kutatója és ismerője Hermán Ottó. »A magyar nép arca és jellemén munkájának már e címe is tanúsítja a lelki jegyek természeti voltát és szükségszerűségét. Szerinte az arc a vérmérséklet, a szenvedély, a nyugalom, értelem, butaság kifejezője. Annak alapján az értelmi fok, s az a tudat, amelyet a nemzet történelmének menete kifejlesztett, meghatározható.

Az arckifejezést somatológiailag deriválni nem lehet. Egymást követő nagy állandósult lelki hatások az okai ennek. A magyar szellemiségét, (erkölcsait, szokásait) intézményeit ért támadások alatt megkapó önérzetet, büszke ellenállóságot fejlesztett ki. Nemcsak államot alkotott, de államfenntartónak is bizonyult. Nem csak, illetve nem annyira szívós, mint rugalmas, ha le is teperték, talpraáll. Hogy szemlélődő, szorgalmas, mértékletes, szemérmes, virtuskodó, de nem kegyetlen, nem bosszúálló, komoly, lovagias, hálás, nem összeesküvő, de hűséges, mondásaiban humor, gúny, bölcsesség nyilatkozik meg, tánca más, mint a többi népé, stb. stb. mind annyira ismeretes, hogy bizonyítani felesleges. A testtel együtt fejlődött léleknek ezek a jegyei, — másokéival szemben valóban alkalmasak a különbözőség megállapítására. A parasztot, katonát, nemeset mindenkor és külön egybevetve más nép hasonlórendű fiaival, egyaránt megtaláljuk ezt a különbözőséget. A fel nem ismert és elkallódott sok őstehetség, akiből »bármelyik táján a világnak« — nagy költő lett volna, az ősrégi hatalmas kultúra visszarezgése a magyar lélekben. Különös az a »sírvaigadás«! És ki tud úgy »veszteni« mint a magyar?... Vajon miért? Évezredek sorsváltásai tömörülnek sokszor magatartásának egy pillanatában! Mindez

együttvéve része a feleletnek arra, — mi az, hogy magyar?

Az etimológia törvényei, amelyek a történelemmel, régészettel, nyelvtudománnyal s a fizikai különbözőségeket jelentő anthropológiával, visszafelé következtetve jutnak a kérdés feleletéig, azt bizonyítják, hogy azok egyezően vonatkoznak a szkítha népekre s ezen egyezés bizonyítja azok fajazonosságát. A közös múlt, az azonos történelem őket, mint lánc tartotta össze. Az egyik történetének későbbi szakasza már a másik történetének kezdete, illetve a később fellépő folytatja az előbbi útját, sokszor átvéve szerepét még az első alatt. Kiemelkedett népeink története csak az egységes szkítha faj hegemoniáinak története.

Matriarchatus, patriarchatus. A kimmeriek útja.

Herodotos feljegyzései mellett és előtte nagyon sok ógörög auctor feljegyezte a szkítha szokásokat. De az egész görög mondavilág át van szöve szkítha vonatkozásokkal. Így komoly alapja van az amazon legendának is, annyiban, hogy abban egy régebbi családi intézménynek, a matriarchatusnak a nyoma lelhető fel.

Az ősi primitív család feje az anya volt. Az ősi ember primitív állapotától a kultúra teljességéig tartó, önmaguktól tört út elején, a szkítha népek matriarchatusban éltek. A fejlődés lassan, de határozottan tartott azonban a patriarchátus irányába. Az apa fiaival vadászott és harcolt és azok büszkék voltak apjukra. Dicsőség volt tetteit elbeszélni, azt túlszárnyalni, testi és valamely lelki megnyilvánulásban rá hasonlítani. Tetteit a családi hagyomány megőrizte, ami ismét a köztudat alapja.

A családi szervezetből nemzetségi lett, ami a hadiszervezetnek lett az alapja.

A fejlődésnek ezen a fokán már tiltott volt az ellenkező. Ami egykor törvény volt — bűnné lett. A történelem adatai szerint az egyébként türelmes és konzervatív szkítha népek éppen a matriarchatushoz való ragaszkodásuk miatt verték ki maguk közül a kimmerieket.

A kimmeriek (Kimmer, cimber, kimmeri, gimmiri, gomer) harcait Herodotos (II. 13., IV., VII. 20.) beszéli el.

A királyi szkíthák (Regii, Basilei, vagy: szkolotok, később kabarok, palócok), akiknek végtére megmaradt 3 törzse a honfoglaló magyarokhoz csatlakozott — verték ki Fekete-tenger melléki ősi hazájukból Kr. e. 700 körül őket. Úgy látszik a támadás kétfelé szakította a megtámadott kimmeri népet. Egyrésztük a Kaukázuson — túlra tört, másrésze az árják útján és közéjük északra tért, — bár Herodotos azt állítja, hogy a délről visszafordult egész kimmeri nép vonult azután északra. A királyi szkíthák a szabad szkíthaság keleti (avar) ágából, főhatalom alatt kivált, őseikre büszke, vitéz harcosok, lenézték és megvetették a még matriarchatusban élő kimbereket, megtámadták és szkítha földről kiűzték őket. E korban a Fekete tengernél görög gyarmatok még alig voltak és így a Méd birodalom érezte meg először a kimber fergeteget. Cyaxares méd király éppen akkor győzte le az assyrokat, mikor megrohanták őt a délnek szorított kimmeriek, (Herodotos, I. könyv, 103., 104., 108. l.) az összetört Médiát pedig a kimbereket üldöző szkítha nép (Basilei) foglalta el s tartotta 20 évig megszárv. Maguk a kimberek tovább rohanva, Giges lid királyt és országát semmisítik meg, miután leverték az assyr birodalmat is. Eképpen elintézték az akkor súlyos méd — assyr villongásokat. De hatalmukba került Syria, Damaskus, Palesztina. Inváziójuk Egyiptom határán állott meg, ahonnan I. Pszamitik ajándékokkal visszatérésre bírta őket. Jórészt a továbbfolytatott véres harcokban fogytak el. Pusztításait keserves versekben írja meg Jeremiás (5—15.) és Sophonias (2., 4—6.) de a népek kifejezései és regéi komor emléküket máig megőrizték.

Tomaschek szerint a georgiai »gmiri« — hős, óriás, a láz: »gomori,« — bátor, a görög, továbbá zúrjén és permi »kimör« felhő, homály, a magyar »komor« szó és fogalom, a homérosi énekek »felhőkbe és sötétségbe burkolt kimmeriek« kifejezése — zordon emlékü.

Észak felé szorított részük az árják útján, — akik között anthropológiai és ethnográfiai emlékeik egyaránt fennmaradtak, a dán Chersonesosra jutottak. Itt a germán teutonokkal kerültek szomszédságba, majd szövetségbe.

A szkítha kimberek és a germán teutonok szövetségét (Kr. e. 388.) már Livius római históriájából ismerjük (Brennus kardja). A kelták földjén, Galliában letelepedtek aztán, akik között nemcsak anthropológiai, de ethnográfiai emlékeik is fennmaradtak, — s tudjuk, hogy a kelták lettek az európai árják legjobb lovasai. Ma a kelták walesi ága viseli nevüket: »kymer«. Bizonyos, hogy ők

az óceánig terjedő rövidfejűség tényezői is!

Ipar, kereskedelem, fegyver, ruházat.

Kazárok, alánok, királyi szkíthák.

Látszólag az akatziroknak a Dnyeszteren túlra telepedése azt az elméletet támogatja, hogy Európa ősi népét jelentő fajtánk a baszk és finn népszigeteket kivéve, a Fekete tenger feletti Dél-Európában tömörült. De mintha a kimbereknek nyugatra törése, az ősi magyar, illetve szkítha temetkezés — fejfel nyugatra — azt a tételt igazolná, hogy: az őshaza hívta vissza fiait! Az Erdélytől keletre új államot alkotó kazárság a szkítha faj anyagi kultúrájának volt későbbi reprezentáns nemzete. Az arany népe elsősorban itt is az arannyal foglalkozott. Ötvösművészete sajátos és uralkodó lett. Elsősorban ékszerei, de kifejlett iparának egyéb termékei is eljutottak az akkori világ minden piacára, ahonnan aztán egyéb cikket és nyersanyagot hoztak a feljük, mint gócpont felé igyekvő kereskedők. Annak a korszaknak vasutait a karavánutakat, a kazár kereskedelem alakította ki.

A régi szkítha állatmotívumok geometrikus ornamentikája ékszereken és dísz tárgyakon, az arannyal és drágakövekkel díszített kardszíjak és lószerszám-díszek, zablák, a tiszta szkítha lemezborítás, illetve most már mindezek régészeti leletei, a magyarföldi késői vaskor emlékeivel egyező pontosi szkítha emlékek, a Zichy Jenő gróftól ismertetett, a kievi, poltawai és a hatvani lelettel egyező tarori lelet, a szibériai teszi kurgán leleteinek keramikája, amely a sopronvidéki agyagművesség vaskori leleteivel egyező, — mind, a karavánok útján a Dunától Ázsia közepéig juthattak el, mint a kazár iparművészet és kereskedelem nagy fejlettségének bizonyítékai. A Dárius-féle epizód óta elmúlásukig — tudjuk, hogy ez a szkítha nép a többitől elütött békés természetével. A harci események helyett fájának értékeihez az anyagi kultúra teljesítményeivel járult. Államszervezete, nyelve, egyéb kultúrája azzal egyezett. Túlérett civilizációja akkor temette el, amikor fájának Benjáminját, a magyart szeretettel segítette máig és örökké tartó útjára. A kazárok nevének lényegét illetően nincs eltérés a népek, illetve az auctorok között. A görög akatzir, katzir, kazar, az örmény chasr, kasr, gihisar, a perzsa kazár, kozár, korz kiejtésben is szinte egy. Neumann Károly valamiben ráhibázva a valóságra — azt állítja, hogy a hiung-nu a kazár és ennek Megeré ága a magyar. Ebből annyi az igaz, hogy mindhárman a szkítha népcsalád — különálló tagjai.

Choronei, amidőn a magyarságról, pontosabban a pártusoknak az árják felett alapított secundo geniturájáról ír, (Moses Choronei Geographia) elbeszéli, hogy a kazárok és a basilok egyesült csapatai a Tzur (vas) kapun betörték... itt Valarsz elesett. Ennek fia Chosroes bosszú-hadjáratba indult és átkelt a Kaukázuson. Felsorolja a támadó szkítha népeket: »Chasiri, Basili, Huni, Guda makari, Massagetae.«

Úgy látszik tehát, hogy a különben békés kazárnak is sokszor kellett fegyverhez nyúlnia érdekeiért, hiszen örök törvény, hogy a népek életében önfenntartási eszköz a háború, amint Heraklitos mondja: »A háború mindennek atyja«. — A kazár azonban — mint kalmár nemzet, — főleg szerződött hadsereggel végeztette hadműveleteit.

Szomszédjában, később fennhatósága alatt lévő testvérnépe a Regii, Basilei, azaz a királyi szkíthák voltak erre elsősorban alkalmasak és szükségesek akkor, midőn a hun impériumok után a hunok és velük ezek hű társnépe, amelynek a bányászat, ipar és kereskedelemben helyét közvetlenül betöltötte, az alánok letűntek a történelem színpadáról. Choronei, már ebben a korban (Valarsz uralkodott 194—214) utal a magyarokkal (Makari, Massagetae) való összeköttetésükre.

Ezek a harcok főleg az árjakkal, perzsákkal folytak, nyilván gazdasági okokból, de midőn a perzsák örökét az iszlámmal az arabok vették át (637), ezekkel is. Faji és vallási türelmességük és csak másodrendű katonai értékük miatt nagy birodalmukat, — mihelyt a királyi szkíthák maradék népe a magyarsághoz csatlakozva, kivált államukból, — fenntartani képtelenek lettek, — az rövidesen összeomlott és népük faji mennyisége az árja szlávástog dagasztotta meg. Ők voltak a szkítha népek, elsősorban a basileusok — drága és szép öltözködésének iparosai és fegyverművesei. Különösen ezen utóbbi iparuk termékeit hordták szét, nemcsak fajtájuk népei, hanem azok is, akik azokat megtanulták értékelni, t. i. a török népek. Ezek között legfontosabb volt az ijj..

Az ijj.

A szkítha ijj más volt, mint a többi. Ez a szkítha hadviselési kultúra külön terméke. Abban a korban ez volt a tökéletesebb fegyver. A görögök ebben is közvetlenül a szkíthák tanítványai voltak. Már a hitrege szerint Herakles szkítha ijjat használt és nyilazásra bizonyos Tentaros szkítha tanította.

A hun ijj — Schyticus arcus — a rómaiak legbecsesebb zsákmánya volt, éppúgy, mint az öv, (cingulus). Az előbbi maguk is próbálták utánozni (carmintumi ijjelet), sőt római adatok szerint később át is vették a szkítha ijjtípust.

Az ijj, nyíl ősi szkítha szó. Maga ez a fegyver azonos minden szkítha népnél. A hun, vagy magyar ijj ugyanaz, mint az u. n. avarok ijjformái. A pécsüszögi, keszthelygáti, simmeringi háromlélű, rombuszalakú nyílcsúcsok hun, vagy alán leletek, de megegyeznek a megfelelő u. n. avar leletekkel. A szó is bizonyíték arra, hogy a turkesztáni vagy török ijj egyező volta csak azt jelentheti, hogy ők vették át ezt a szkítha népektől, nem pedig fordítva.

Az ijj mellett a kazár fegyveripar gyártotta a többi szkítha fegyvert, a tört és a rövid kardot. Egészen késői a hosszú egyenes kard, amelyet csak a magyarok vettek át kazár közvetítéssel a germán varégekől.

*

De nemcsak a hun deréköv, hanem más ruhadarabok is, pl. a mente kedvelt viselete lett a római és a bizánci előkelőknek. Maga Justinianus is viselte a ködmönt és a mentét, sőt Belizár és Narses táborában is általánossá vált.

Ami általában a szkítha népcsalád népeinek ruházatát illeti, megállapítható, hogy az, a népcsalád ethnographiájának teljesen, kiképzett eredeti terméke, amely a virágzó szkítha kultúra másrészei mellett átalakító hatással volt a szomszédos hasonló kultúrákra, annyira, hogy pl. ez alapon az árja stólaszerű viseletet levett perzsákat a görögök szkítháknak tartották.

Jellemző ruhadarab volt a szűr, (ebből alakult a mente) a maihoz hasonlóan, úgy amint az a persepolisi reliefeken látható.

Az indo-szkítha Kanerku király (Kr. e. 78.) arany pénzén szűrének virágos hímzését is kivehetjük. A bőgatyát a gyalogosok bokájánál szíjjal kötötték le. Redős, keskeny ujjú inget, és vastag szövetből készült kabátot (atillát) viseltek (karmanctiai relief), amelyen pitykék voltak. Effajta pitykék minden népvándorlási és honfoglalási szkítha sírban előfordulnak. A pitykék közei zsinórdíszek töltötték ki, (tagibostani reliefek). A szűk gatya, a mai pantalon őse, a régi görög műipari emlékek alapján a pontoskörnyéki szkítháknál volt használatos. Nyilván régebb volt a másikonál és talán a klimatikus viszonyok hatása alatt a keleti hunoknál terjedt inkább el. Ezen, a régészeti emlékekkel igazolt viseletet és továbbá a hajviseletet és a süveget pártus közvetítéssel vehették át a perzsák, akik között a Szasszanida korban lett általános.

* * *

Kétségbeejtő konokság tehát, mikor még (vagy már) ma is úgy írnak, hogy a mai hazájába költözött magyarság csak — fémeket nélkülöző primitív háziipart ismert. Ha csupán a fejlett iparú és kereskedő kazárookra, vagy a váloknak nevezett alánok bányász népére gondolunk, egymagában képtelenség az effajta állítás. De nemcsak a történelem cáfolja meg ezt a tudákossgot, de az archeológia is. Az a fajta, amelynek hadi- és fegyverkultúrája a legelső volt korában és amely első volt a fémek használatában, leletekben is hátrahagyta ennek bizonyítékait. Bizonyítékok itt a honfoglalók sírleletei is, ha csupán a Fettich Nándortól feltárt hencidai 16 honfoglaláskori sírra gondolunk. A szkítha típusú állatmotívumok a kazár fémműves munkának bizonyult lófelszerelési és fegyvermunkák a kultúra-azonosság bizonyítékai itt is. Meg van a lemezborítás, — tiszta szkítha fémművesség emléke. Az előforduló hosszú, kétélű normann kard is idevágó emlék és ezen sírok nordikus koponyáival norman-varég csatlakozást bizonyítanak. Megemlítendő itt, hogy Fettich értékes munkájában (Oroszországi kereskedelmi utak és az ősmagyarság) szintén elveti a bessenyőtámadás meséjét, történéseink fixa ideáját s

megállapítja, hogy a visszamaradt, illetőleg visszatért magyarság, — minden harci katasztrófa oka nélkül — a Perzsia és Arábia felé kiépült kereskedelmi, karavánúton utazott vissza. Valóban jól mondja Herczeg Ferenc: »Sok feladat vár ránk, magyarokra még a részletkérdések felderítése körül is, hogy lomtárba dobhassuk történelemkönyveink sokszor tudatosan, sokszor tudatlanul alkotott, lankasztó és mérgező megállapításait.«

* * *

Kultúrát teremtő fajtánk fejlődéséhez mindenik szkítha nép adott valamit. Ezen tevékenységük nemcsak az egyetemes jót jelentette, amelyet mohón vettek át és használtak fel a többi fajtájú népek, hanem első sorban saját maguk tulajdonát jelentő kultúra volt ez. Érthetetlennek tartják egyesek azt is, hogy e hazában »bámulatos rövid idő alatt« — a nyugatival egyenrangú kultúra fejlődött ki s ezt nem a magunkkal hozott kultúra kivirágzásának, hanem legfeljebb a magyarság »kultúrfogékonyságának« szeretik elkönyvelni. Éppígy van őstermelő kultúránkkal is. A »nomád« magyar röviddel a honfoglalás után csodálatosan erős gazdasági berendezkedést teremt. Könnyű lehetne megérteni, ha bátrak lennének vallani a magyarság szkíthafajúságát és a szkítha faj kultúrát teremtő elsőségét! A magyarság a honfoglaláskor saját maga kitenyészette különfajtájú lóval, juhval és szarvasmarhával, valamint ebbel jött be. Ezen szavaik is természetesen eredeti ősieik és társadalmának egyik osztályában ősi szántóvető nép volt. Strabo és Q. Curtius megőrzi a »páros« szót, utóbbi még a »sir«-t. Ebbe nemcsak temetkeztünk, de ez a szó elsősorban a gabonavermet jelentette. »Sir-os vocabant barbari...« (VII. 4.) Ma meg történetíróink vadászó nomád népről — beszélnek rólunk!...

A vallás.

A lelki jegyek egyik legfontosabbja a vallás. Az azonos egykori vallás nyomai bizonyítékok, az együttesen felvett vallás azonos hajlamosságot jelent. Az a differencia pl., amely a törökséggel szemben minden testi és szellemi ismérvünkben fellelhető, megvan a vallásban is. Vándorlásaink (Lebédia, Etelköz) elején és alatta már hódított az izlám, hisz a kazárok végromlás előtt állott ősi népe nemességében ekkor már az is volt. Ha a magyar töröknép és az állítólagos faji, nyelvi és területi összefüggésük megvan ezekkel, — természetesen, hogy átveszi a mohamedán hitet. Ha átveszi — meg is tartja. Ez esetben Mátyás 5 millió magyarja nem fogy el, ma 50—60 millió és ez a vallás uralkodik! De az ösztönszerű gyűlölet a mongolság iránt ebben a kérdésben is megnyilatkozott.

Amint hallhatatlan részünk a lélek a testtel végrehajtott cselekvésekben nyilvánul, akként tölti be az állami organizmus is rendeltetését.

A testet jelentő állami organizmus lelke, elrendeltetésünk hite. Ennek teljesítése a lényeg, az erre való törekvés a szabadság. Ezek felismeréséből alakul ki a népben a konkrét korszak istene, aki a Felfoghatatlan mindenhatóságának megnyilvánulásából valaki, illetve ezen megnyilvánulásból valaminek a kiemelése.

Sokisten egyidőben — a még egészen primitív embertől eltekintve, — a nemzeti célok differenciáltságára, sok ellenkező tulajdonságú képesség megszemélyesítése — küzdelmes időkre utal.

A termékenység istenét a kereskedelemnek, az életörömöknek, vagy a háborúnak az istene követte. Az istenek bukásának mindig a nemzeti célok megváltozásában lehet az okát megtalálni. Mindössze annyit jelent mindez, hogy a Felfoghatatlanban való örök hit és a konkrét vallás kettő és hogy a földi életben a nemzet a mindenképp felett való!

Így a magyarságnak is több istene volt, ami természetesen, mert a vallás a nép fejlődésével változik. Mindenütt a polytheizmus, pantheizmus, monotheizmus a fokozat. Müller szerint még tovább is van, van atheista vallás is, pl. a buddhizmus. Buddha, mikor belátta a régi istenek tehetetlenségét, elvetette őket, de népének helyettük csak erkölcsöt adott. Az istenre áhítózó nép erre őt magát tette meg istennek. Effajta kísérlet volt a francia forradalom vallási része is. Az előbbi három fokozatot minden történelmi népnél megtaláljuk. Éppen ezért egyetlen auctor, vagy egyetlen korszak más bizonyítékai alapján nem lehet valamely nép vallását megállapítani, — csupán az illető korszakra vonatkozóan.

A szkítha népcsoport utolsó és legkiválóbb népe, a magyar, egyistenhívő volt a honfoglalás korában. (Ipolyi, Horváth Mihály, Szalay, Fraknoi.) Azelőtt nyilván átment a többiekhez hasonlóan a fejlődési fokozatokon. Éppen ezért általában a szkítha népek vallását kell mindenképp előtt néznünk, amely a ködös és érthetetlenül idegen Kalevala hitétől csakúgy különbözik, mint a germánok durva fantáziájától.

(Ezt meg az Edda őrzi meg: Imirt legyőzi Odin s annak vére tengerré, teste földdé, csontjai hegyekké, koponyája éggé, veleje fellegekké lesz. Az Iggdrasil óriás fára helyezi Odin az új világot.)

A régi szkítha vallás.

Az »isten« maga szumir szó. Nyers természetimádásra — ég — utal, de ez már maga vezet a végtelen, a Felfoghatatlan felé. Idáig természetesen még hosszú az út!

Herodotos a szkítha vallásról ezeket mondja: (I., 31.) »Bárgyúaknak tartják az istenképeket és az istenek emberszerű ábrázolását (!) »de — a görög nevekkel azonosítva — szokás náluk a legmagasabb hegyek bércein áldozni és az egész égboltozatot, mint Zeust imádni. Áldoznak a Napnak és a Holdnak, a tűznek, víznek, szeleknek is. A királyi szkíthákról megjegyzi, hogy áldoznak a tengernek — Poseidonnak — is. (IV., 62.) Minden megye gyűlhelyén évente összegyűlnek és Aresnek áldoznak.«

Az egyház és a szimbólumnélküli szkítha vallás tehát élesen különbözött az árja (Ormuzd — Áhrimán) és sémita (csillagimádás. sabeizmus) vallásoktól. A behistumi felirat (Kr. e. V. század

— Dárius Histaspes) nemcsak az árja, sémi és szkítha nyelvről, de ezek három vallásáról is bizonyították.

Ezt mondja továbbá Herodotos: »... csupán ezen isteneket szokták engesztelni: Hestiát kiváltképpen, azután Zeust, és a Földet, híven, hogy a Föld Zeusnak a felesége. Ezek után Apollót, az égi Venust, Herculest és Arest. Ezeket az összes szkíthák tisztelik. Szkítha nyelven Hestiának Tabithia a neve. Zeusnak az én véleményem szerint igen helyesen Papeos, a Földnek Apia, Apollónak Otosyr, az égi Venusnak Artimpasa, Poseidonnak pedig Thagimasadas.« Tehát: tűz, víz, föld, nap, »égiszertet asszonya«: nemzetségi ős, vagy hadak istene. A tűzisten maga a nap volt. Erre esküszik Baján: »A menybeli isten tüzes nyila csapjon agyon...« Ha Baján esküjét összevetjük Teofilaktossal, aki a magyarokról ezt mondja: »A turkok tisztelték a tüzet rendkívüli módon, a léget és a vizet és himnuszokat énekeltek a földnek, — hanem egyedül azt imádták és nevezik vala istennek, ki a mindenséget alkotta.«... Megállapítható, hogy az azonos, eredetileg pantheista, illetőleg politheista szkíthavallás meg volt még Baján korában, de ez a magyarok honfoglalásakor már monotheizmussá alakult.

A magyarok vallása.

A főisten, a magyarok Öregistene már a valóságos egyetlen Isten, akinek mi választott népe voltunk. Az embereknek és a kisisteneknek atyja, aki a világ felett trónol. Egyetlen fiának, Gönczölnek, a Magyarok Istenének, aki égi szekerén mennydörögve hajt és a tüzes istennyilatkat dobálja, édesanyja az ő felesége. Nagyboldogasszony. Körülveszik leányai: Kisboldogasszony, Nagyasszony, Kisasszony, Szépasszony, Földédesanya, Bábaasszony és a tündérek. Mindezek járnak-kelnek a magyarok között, de félelmetesen nagy dolog, ha őket maga »az Isten meglátogatta.«

A tündérek a jó emberek segítői. Támogatják a jót, védik a gyengét, gyógyítóírt, — istenfáját és más istenadta gyógyfüvet visznek a betegnek. A kereszténység az angyalokkal azonosította őket. »Tündéri szépek«, karcsú, aranyhajú, nefelejcskéek szemű szüzek. Íme, az ősmagyar női szépségideál. Valamit ez a tényadat is jelent, ha arra gondolunk, hogy a kínai missionáriusok odavitt szentképein Krisztus az ideális — kínai!

Szépasszony a magyar Vénuszfogalom. Nagyboldogasszony az anyaistenasszony.

Kisboldogasszony a szűzen maradt leánya, akinek fogalmát a legenda szerint Szent Gellért azonosította Máriával.

Tiszta magyar az ég: Gönczöl-szekere, a Hadak-útja és a többi csillagok.

Hittek a túlvilági életben, amelynek milyensége a földi élettel összefügg. »Te előre mégy s engem a másvilágon szolgálni fogsz« — mondta a német királynak Lehel.

Herodotos már a régi szkítháknál említi a vérszerződést. (IV., 70.) »Ha a szkíthák szövetséget kötöttek, bort öntenek egy edénybe, s abba azoknak a véreből, akik a szerződést tették, kardmetszés vagy átszúrás által eresztettek és... kiitták.« — Tacitus leírja (XII. 47.) ezt a pártusoknál, megvolt a kunoknál, nálunk, amint leírja a Névtelen.

A szerződést, az adott szót, megtartották. Barátság, nemeslelkűség, vendégszeretet, istenfélelem, a családi élet tisztasága, stb. jelentette vallásuk mellett az erkölcsstanukat.

Ez az egyistenhívő magyar vallás közvetlenül a honfoglalás előtt alakulhatott ki teljesen. Sok tekintetben érdekes idevágó munka a Kandra Kabosé és az Ipolyi Arnoldé. Nyilvánvalóan helyesen állapítja meg utóbbi, hogy ezen monotheizmus előtt vallásunk a Nap-tűz-imádás utolsó stádiumában volt Szent Gellért maga felemlíti a nemzetiségi tűzhelykultuszt, a szkítha bálványoknak nevezett, tűzhelykörűli arany-ezüst szobrocskákat, amelyek az ősök tiszteletének az előző vallás módján megőrzött emlékei voltak.

*

A győzelmes új és a régi vallás viszonya kétféle lehet. Vagy a megbékélésnek az az útja, hogy a győztes új, magába olvasztja a régit, vagy véres és rágalmozó üldözéssel tiporja el azt. Az előbbire példa a római pogányság. Így indult nálunk a kereszténység is. Az Öregistent, Kisboldogasszonyt a maga fogalmaival azonosította. Kandra Kabos idéz is egy ilyen félig pogány, félig keresztény himnuszt, (62. oldal).

Ez lehetett a viszony az utolsó monotheista magyar vallás és elődje — a Nap-kultusz között is. Kádán táltos istenét, a kazacsai kódex megőrkítése szerint így »imágya«:

»Te vagy mindennek ős életfája
Te izzó tűz örök forrása
Kibül erőd mendet alkotta
... ..
... .. kibül minden terem
Kitül ármány éjjele retten stb.« (Táltos imádság istenrül.)

Ibn Roszteh a X. század elején és Gurdézi is tűzimádóknak ismer bennünket, ősrégi vallásunk és a szkítha népek ősi vallása lehetett éppen ez. A görög rege szerint az égből az emberiség — számára tüzet lopó Prométheusz a szkíthák királya volt. Ha az égi tűz jelentésére gondolunk, minő ősi és fontos beismerés éppen ez, az emberiség számára kultúrát teremtett szkítha fajtánkról. Vegyük ehhez, hogy az árják élnemzetét reprezentáló hőst, Heraklest, a szkíthák tanítják, az egész heraklesi mondakört, a kentaurokat, akikről, mint az indiánok a spanyolokról azt hitték, hogy lóval egybenőtt emberek! Valóban, a régi görögök tudták és megőrizték, hogy kiktől kapták műveltségük alapjait s e korban a hagyomány és a történetírás nem volt még annyira az erősebb erőszakos igazolása, — vagy ennek érdekében hazug és süket.

A temetés jelentősége.

Úgy vélem, hogy az élet értelmének és értékelésének valamely magasztos felfogása nyilvánult meg a halott mikénti el-temetésében.

Itt a választóvonal, — ami oly tragikusan ellentétes volt a keresztény dogmákkal, — az erkölcsi normát és altruizmust jelentő — vitézség! A hős folytatja földi életét a megdicsőült hősök seregében. (Ez az örök élet hite is.) Illő a nemzettől, akiért és a bajtársaktól, akiknek élén küzdött, hogy érdeme szerint bocsássák a hosszú útra és vele legyen minden, ami kell, — mindenkifelett: — a lova. Az ősi szkítha sírok leleteitől máig megmaradt ez a szokás, — az ősi fajtájú palócok ma is — jelképpül — lópatkót tesznek a meghalt legény mellére.

De ha nem volt igaz ember az elköltözött, vagy jó vitéz az elesett, megmentették őt a folytatandó túlvilági élettől. Visszaadták a teremtő Napnak, a tűznek. Megsemmisült: »se híre, se hamva.« A lélek örökéletének vallott és kifejezett hitével ellentétes volt az elégetés. A szentgalleni ceneket elégették. És Atilla rettentő elszántságát így értjük meg, amikor a catalaunumi síkon máglyahalálra szánta Önmagát.

Halottaikat a pusztá földbe, fejükkal nyugatra temették el. Sírjuk fölé halmokat emeltek. A táltosok eltemették a derekat, a vitézt, a lantosok hősi tetteit megénekeltek. Naiv eposzunk Cyrus fejevételétől »a pártos elődök nagy vitéz« tettein keresztül a Botond regéig, Bátor Oposig így képződhetett.

A sírhalom áldozóoltár, határjel, iránytorony is volt. Ősi neve meg ezeknek »men« — (nyug) hely, és — máglya. Az arabok — menhelnek, a lengyelek mogila, movita, mohila, az oláhok modsila, a németek Hunnengraeber, orosz-szláv szóval kurgán-nak nevezik

Sírhalmok, sírkövek.

A dontói (régii rossz leírással — »Dentu.« Egyébként v. ö. pl. »Marczaltó«-vel.) Lebediában, a nevezetes Keres környéke, de az egész Szkíthaföld tele volt és van velük. A Dárius elől visszavonuló Indathyrhos szkítha király, ennek, »az ősök sírhalmainál« ígért csatát. Herodotos mondja: »Hunnum certatim aggerint, magnumque studium erhibent, ut tumulum erigant, quam maximum« (Hist. Libri IV. 71.). De már a hunok előtti szkítháknak, a kimmerieknek is meg voltak a kurgánjaik. Ezeket s az itt felállított szobrokat a szláv évkönyvek és Rubruquis (1253.) »kimorék«-nek nevezik.

Ezek a szobrok az ősi szkítha képzőművészet emlékei. A tudomány számára talán ezért értelmetlenek és érthetetlenek a szoboralakok edényei. Ha azonban az áldozat fogalmára, de

inkább a vérszerződések szertartási edényére gondolunk, egészen könnyen érthető a kifejezett gondolat.

Henzelmann Imre tudósunk a gótok művészetéről írott tanulmányában egyenesen ezek részére próbálja elvitatni a csészehordó szobrokat, akiknek teremtő erejét pedig nem bizonyítja soha semmi alkotásuk.

A. Kínára tört keleti hunok Ázsiába is elvitték a kurgánokat, tőlük vehették át a mongol fajtájúak, összeegyeztetve sámán hitükkel, mint ahogy másrésztől Zoroaszter vallása átvette a lóáldozatot. Talán ez utóbbi oka Ibn Dusztaf állításának, miszerint a magyarok a tűzimádó mágusok vallását követik, kiknek szent madarát, a Turult, címerül pajzsukon viselik.

A későbbi korban a sírok szobrait »emlékkő« helyettesítette — a bálványkő.

Sokan »Balch« város emlékét keresik e szóban, amely a Nap-tűzimádás, lóáldozat, máguspapok, stb. ismerős elemeket tartalmazó Zoroaster vallásnak volt a főhelye s amelynek székely eredetét is, úgy lehet, joggal vitatják.

Nyelvünk ma is tele van e szó és fogalom emlékeivel. Balkó, Valkó, Bálványkő, bálvány, »Baluwana«, »Kubalvan«, Keaszó, Keveháza, Százhalom., stb. A kereszténység, különösen Váthá leveretése után ezen emlékeket elpusztította és I. Endre alatti imádság szerint bűn lett az ősökre emlékezni: »ne wemoagouc bardous eseuloec ereus zent ieleseit« (Ne imádjuk pártus őselők erős, szent jeleseit.) (Magy. Ak. Ért. 1850. I. sz. 23. lap.)

A nyugati-hun hegemoniák kialakulása.

Balambér, Bendegúz, Atilla hunjai, a hunok, a korukbeli szkítha hegemonia nemzete, a Kr. u-i 373-ban tűnnek fel. Birodalmuk területileg is összefoglalta a szkítha népeket.

Hun alatt kifejezetten Atilla népét értjük, amely a Kaukázus körüli Déleurópa ősrégi lakossága, tisztán maguk a szkíthák, akiknek Ázsiához soha semmi közük nem volt. Procopius (De bello apud Stritterum. Hunnicorum C. XIV.) részletesen leírja kaukázusi lakhelyeiket. Szent Hieronimus, aki keleten élt, a Kaukázus bércei közül vezeti őket nyugatra, a massageták földjéről: Ez az adat nem annyira a magyar—hun azonosságra, mint arra utal, hogy a nagy »szabad szkíthaságból« alakult ki ez a hegemonia is.

A görög és perzsa írók és az örmények nagyfontosságú, de nem kellően méltatott évkönyvei a Kr. e. II. századtól állandóan már mint hunokról emlékeznek az addigi szkíthákról! (Bár Deguines és nyomán nálunk Szekér [J: Aloysios] a hingu—hun azonosságot vitatja tévesen.)

A történetírásnak tévedése csak az, hogy 374-ben átkeltek a Volgán. Akkor csatlakoztak volna hozzájuk az alánok, akik erős és sokáig szerepelt népe volt a szkítháknak, bár maga a hegemoniát egyszer sem szerezte meg, hanem csupán erős támasza volt a szkítha népek főhatalmat gyakorló sorának, a kimbertől a hunig. Most Atilla táborában természetesen találjuk őket ott.

Igaz, hogy népük jelentős részének elpartolásával Orleansnál és Catalaunumnál ők is mérték Atillára a legnagyobb csapást. Ez a része az alánoknak ott is települt le a Loire mentén. A régi kimber település után az alánokban találjuk meg a kaukázusi (alpesi) fajtájú franciák létezésének magyarázatát.

A hunokra vonatkozó legfőbb forrás, Priscos Rhetor maga is sokszor »Szküth«-nek nevezi a hunt. Viszont ugyanő külön említi meg többször a királyi szkítháknak jól szervezett és harcos nemzetét, amely a hunok felléptéig leginkább jelentette a szkíthaságot. Ezek a szkíthaság másik főágából rajzoltak ki, — a szabad szkíthaságból, az avar anyanépből — és úgy látszik, nehezen törődtek bele az új főhatalomba, mert Priscos azt írja róluk, hogy inkább akartak a bizánci császárnak, mint Atillának szövetségesei lenni. — Úgy látszik, még akkor is inkább hozzáink húzódtak, nemcsak Strabo alapján mondván, hogy »a királyiak ugróknak is neveztetnek« meg, mert később Bölcös Leó »eleotheros« jelzővel illeti Árpád népét, akárcsak Herodotos a királyi szkíthákat, hanem mert Romulus római követ előadása szerint, hazájuk a Kaukázus hegységtől északra s a Maeotis mocsártól keletre fekvő országban, — Jordanes szerint az Európa keleti határánál levő hungurok országában éltek. Priscus még azt is írja róluk, hogy azok a török, amelyekkel Atilla megajándékozta Anatolius és Nonus bizánci követeket, — tőlük valók. Atilla birodalma természetesen kiterjedt a kazárookra is.

Hunfalvy a kazárokat egynek veszi a királyi szkíthákkal azonos kabarokkal. Elméletének céljából utóbbiakat a csuvasokkal azonosítja s így következteti, hogy a kabaroktól származik a magyar nyelv török szóanyaga. Így próbál kitérni a szarvasokoskodás ágából, hogy t. i. ha a magyar-finn, de a magyar részben török, akkor a finn is — részben török.

A régi görögök ismerte szkíthaságból Kr. e. 700 körül emelkedtek ki szervezethegységükkel a királyi szkíthák, ugyanúgy és ugyanazon anyanépből, mint amelyből később a pártusok. A szkítháknak annyira határozottan jelentették folytatását és megszemélyesítését, hogy őket, mint Targitaos népét vonták bele abba a mondakörbe, amelyben Lesostris és a többi egyiptomi hódító (II. Ramses, II. Usurtesz, III. Thutmesz) hadjáratai folynak össze, — pedig ezek kezdete (a khitikkel) már a Kr. e. 1500 körüli időkre esik.

Kr. e. 700-tól Atilláig több mint 1000 év. Ez jórésztben a királyi szkíthák hegemoniájának kora, — az eredménytelen, állandó harcoké. E korszak vége felé alakult ki a szabad szkíthaságból hun fogalom alatt az új főhatalom.

Európa néprajza Atilla korában.

Az új hegemonia alatt a szkítha nemzet a támadás önvédelmi harcát kezdte meg az egész Európát elárasztani kezdő germánság ellen.

Germán ősi kelta szó, jelentése lármázó. Ezt a IX. században váltotta fel a »deutsch«, nevezet az ősnémet thivd-ből, ami népet jelentett. Maga a német szó a szlávok elnevezése rájuk vonatkozóan.

A keltákat a homerosi énekek még nem ismerik, tehát jóval az első árják, a görögök után indulhattak útra Ázsiából, valahonnan a turkesztáni steppékről, ahová legújabban a svéd Arne a dolicocephal koponyaleletek alapján is az árja őshazát teszi, de minden esetre abból az Ázsiából, amely eddig nem is vitásan az árja — hindu — perzsa — afgán — beludzs, — kurd, stb. népek ősi, illetve szülőháza volt.

A Chersonesosnak nevezett Jüttlaldban a kimmeriek kivert szkítha népe már a Kr. e. századokban szomszédi, majd szövetségi viszonyba került a germán teutonokkal. Jóval később Julius Caesarral harcol a svéb Ariovistus és a svébek, markomannok, longobardok és cheruskok ellen Drusus, Tiberius Aurelianus és Probus. Idejükben új germán népek keletkeztek. A svébekből váltak ki a markomannok után — a burgundok és az Erdélyben is tanyát vert góthok keleti és nyugati góthok népére szakadtak.

Az árság történetének valóban alapvető segédtudománya az összehasonlító nyelvtudomány, amely be tudja bizonyítani, hogy miként ágazott szét az ázsiai árja népcsalád, — szemben a sokkal egységesebbnek megmaradt európai szkítha népcsaláddal, — két fő, aztán még sok alcsoportra. Egyfelől megmaradt az óperzsa és indus, másfelé szakadtak a görög, kelta, germán, szláv és örmény csoportok. Közös szókincsük azonban vitátlannul az ázsiai őshazára utal. Az európai ág kivándorlása több csoportban és két irányban történt. A görögök, a Földközi tenger mellékén, a kelták, majd a germánok, végül mindenütt ezek nyomában óvakodva a szlávok, a szkítha föld feletti Szarmata-síkságon jöttek Európába. A kelták Európa közepét szállták meg, a germánok előbb a szarmata földet, innen Északeurópát, s helyüket a szlávok ülték meg. A gótok a római nyomás alatt keletre, a Don és Alduna vidékére tértek ki, a keleti góthok itt azonban már a szkítha ellenállásba ütköztek, úgyhogy a nagyobbik baj elöl vissza kellett fordulniok. 375-ben a góthok kivonultak Dáciából és Valenstől kértek befogadást. A hun támadás így először a szkítha akatzirok őshazáját, Erdélyt szerezte vissza, majd a Nagyalföldre helyezte államuk súlyát — s itt uralta Európa őket. Keleti határuk Európa keleté maradt, — nyugaton a burgundok szomorú veszte szülte a Niebelungenliedet! Óriási birodalmuk összefogta tehát az összes szkítha népeket, de nem élte túl nagy uralkodójuk Atila halálát.

A hunok.

A hunokról Priscos Rhetornak, az ellenségnek feljegyzéseit ismerjük főleg. A levert és meglapult ellenség krónikásainak hazudozásaival szemben még a legtárgyilagosabb ez. Bizonyos, hogy java szkítha nép voltak, tehát erkölcsük emelkedett, kultúrájuk fejlett, — nem más, mint az előttük, utánuk való szkítha népeké!

A magyarországi hun korszak (376—456) olyan rövid, hogy ebből érthetően kevés a régiségi anyag. De a tömegcikket jelentett lószerszámveretek, zablák, szíjgarnitúrák, csattok, edények formáinak egyszerű statisztikája igazolja a hun csoportok egységességét. Bár tartoztak birodalmuk népei közé nyugati germán hódoltak is, egyébként mind egyfajú, szkítha népek voltak, közöttük előkelő szereppel az alánok. Idevonatkozóan kétségtelenül helyes tehát Ammianus megjegyzése (XVII., 12.), hogy: »vicinitate et similitudine morum armaturaque concordés«. Egyébként az alán és a germánok tartott régészeti anyag összekeveredik. Utóbbiakról Rostowzew »Iranians und Greeks« (1922) című munkája óta legalább annyi bizonyos, hogy a leletek díszítési módja, az aranyművek kőberakásai és technikai jellegzetességeik pontos kölcsönzések. (Lásd bővebben: Alföldi András »Leletek a hun korszakból és technikai szétválasztásuk). Egyébként ami hunkorszakbeli lelet akad, az általában és természetesen egyező a későbbi »avar«-nak nevezett korszakéval, s azzal együtt foglalkoznak vele.

Hadviselésük az ismert szkítha hadviselés; a szkítha, most — hun íj s az azzal bánnitadás, a hun lovas és lovashadsereg, a nyugatinál magasabbrendű taktika. Aëtius, — Bendeguz vagy Mundzuk udvarában — hun túszsága alatt tanulta el azt és lett: »equis promptissimus, sagittarum iactu peritus«. — Procopius szerint (Bell. Goth. I. 27.) Belizár azért tudta legyőzni a góthokat,

mert azoknak csak gyalogos íjászaik voltak, míg a keletrómaiaknál jó lovasnyilazók voltak, — a velük szövetséges, illetve akkor már római zsoldos — hunok. Legalább is a hadi művészetben nem tagadták le tehát a hunok átalakító hatását a Nyugatra!

Sicambriánál, — Óbuda és Szentendre között — két hétig tartott »Krimhilda csatája« s a Netad folyó (a kis vörösvári Filatori patak) vért hömpölygetett a Dunába, amelynek véres vize vitte a Balkánig a legnagyobb király halálának és nemzete katasztrófájának jelét.

Atilla halála után a hunok egyrésze a Pontus felé, Kis-szkhíthába, (Dobrudsza) vonult vissza Dengizikkel rohamra. A székelyek hun származására utal »vadon« és »Hunnivár« szavuk.

Az atillai örökséghez való jogukat azonban fel nem adták. A szkhítha népekből új és új hun seregek indultak Dengizikkel rohamra. Még 462-ben is Bassiánát (Péterváradot) támadják meg és csak későbbi harcaiban esik el Dengizik. Jelentős része Atilla népének, lakhelyén maradt, vagy a római birodalom más területén telepedett meg és a kimber és rhaetus (etruszk) származású rövidfejű rasszba friss szkhítha vért vitt!

Fajtánk történetének tragikus sorsú hőse, Dengizik, főleg a szkhítha szolidaritást újból megtagadó akatzirokban csalatkozott, akik ismét a maguk külön útját járták. Kereskedelmi érdekellentétek, a karavánutak biztosítása a perzsákkal sodorta őket ellentétbe s kétségtelenül döntő erejüket ezek ellen fordították. Az Atillafi Irnák azzal próbálja lebeszélni bátyját a rómaiak elleni támadásról, (467): »Most nem lehet sikeresen háborút viselni Bizánccal, mert a saragurok és akatzirok Perzsiában vannak elfoglalva«. Összetartozásuk fontos bizonyítéka ez az adat.

A »fehér« és »fekete« hunok.

Az atillai örökség tudata egyrészt, keletibb testvéreik nyomása másrészt arra készítette a hunokat, hogy újra elinduljanak azon az úton, amely a maradék hunok településein az Alpokig vezet.

Különösen a második momentum volt kényszerítő, mert az avarság most, — egy, a történelem színpadára lépő új nép, — az ótörök türk támadása miatt, egy részében kénytelen volt nyugat felé kitérni. Az avarság támadó részének őseje a hunokat területükről kivetette, egyrészt, mert Dengizik után dezolált állapotban maradtak, másrészt pedig, mert ez a része a hunságnak, teljesen polgáriasult, azonban csak másodrangú harcos nép volt. Az Atilla alatt egységes hunságnak ez a társadalmi rétege voltak a fehér hunok.

* * *

A »fehér« és »fekete« megjelölésekkel a hunok történetében gyakran találkozunk, jóllehet sokszor tudatosan kerülnek ezeket a jelzőket, — éppen mert magyarázni nem tudják. Bizonyos azonban, hogy addig, amíg erre a kérdésre nincs kielégítő felelet, lényeges pontjain homályos marad a hun történelem, sőt az egész szkhítha társadalmi rend megismerése.

Kétségtelen annyi, hogy ez a megjelölés ősrégi és sajátunk. Sokan a bőr színét, mások származási megjelölést vélnek benne. Magunk úgy hisszük, hogy ezek a kifejezések a szkhíthaságnak, konkrétan a hunoknak rendi tagozódását jelentette. Ez a rendi tagozódás a ruházatkodásban kifejezésre jutott és a fenti lényeges megjelölések közvetlenül ezek színére vonatkozott.

A békés, földművelő, iparos, otthoni nép fehérben járt. A polgársággal szemben a harcosok egyforma, erősebb, vastagabb mezben. Ennek a színe sötét, vagy fekete volt. A fekete szín, ősi szó formája ez: csúr. Talán ha a »mez-telenül« vizes és a »csur«-on vizes kifejezések különbségét és az utóbbi pontos jelentését megállapítjuk, — a főkérdésre is meglesz a felelet.

De ismerjük pl. a magyar »kék« kende törzset. Nagybánya vidékének bányász-népe volt. (róluk: Kékes-hegység). Adat van a »veres« hunokra, a fehér hunok szolganépére. Ezek földjén volt Vereczke nyilván »Veres K(e)ő« és a Vihorlát, amelyben nem alaptalanul látják az egyező székely »Viharlátó« hegy nevet.

A »csur«, tövégi magánhangzóval, tehát eredetileg: csura ellentéte a béla — fehér. Ez is ősrégi szkhítha szó. Az örmény krónikák feljegyezték Béla »kajlandor« vezér nevét, a Kr. u. II. századból. Nyilván a királyi szkhíthák: »kajlandor«-ok (a magyar korszakban »kabar«-ok) vezére ez.

A »béla« szót átvette a szláv, biel, bel formában és fehér jelentésben, míg a török »boilu« átvételben jelentése méltóságnév lett. Egészen valószínű, hogy az alap szkítha nyelvben is a szolgálban átvevő szlávénak felelt meg a jelentése. (V. ö. a Felvidéken kiejtésben és jelentésben épen megtartott Béla — folyó és Bélai hegység.)

Az örmény krónikák sokat írnak a Kaukázusi vaskapukról és fekete kapuknak, sokszor pedig Tzur-zárnak nevezik.

Olop mester fekete hunjai várat (garád) építenek és magukról Csur-hun-garád-nak nevezik. A szláv Csornigrád szó visszavétele nélkül is lehetne ma ez Csongrád. Csura — Csuraszombat (Arad megye) az Árpádkorban már régi fészek. Csupán Pozsonymegyében hat Sur- van. (Hegy, Nagy, Nemes, Péntek, Valta és Varrasur.) Csurgó — eredetileg Csurgóth volt. — Vagy a Surgóth név! Jelentésük fekete, azaz, harcos, — góth, tiszta hun »avar« megnevezés. Aztán Surd. Vagy a Fekete-ügy folyó neve. A »fekete« nyelvcsaládunkban új keletű szó. A magyar dialektus az ősi »csur« helyébe tette megfelelőként, éppúgy, mint az ősi (h)ugy szó után, az ital, a legfiatalabb magyarban pedig a víz keletkezett. De a magyar is megtartotta az általánosat kifejező szó mellett a két előbbi a különös kifejezésére. Elhasznált víz, — üdítő, élő víz, — víz. A partját meglakó népről a fogócska neve tehát nyilván Csurugy volt. A magyarnak Fekete — ügy lett. Úgyde a »fekete« szó magas hangzóihoz az »ügy« szó mély magánhangzója nem illeszkedett, így lett a szó Feketeügy, amelynek értelme önmagában nincs. — Vessük össze ezzel a Csongrád megyei Kórógy folyó nevét. Atila népe, Priscos szerint ő maga is, itt lakott. — Anonymus úgy írja: »Cour-ueg.« Bizonyosan, mert a latinban nincs cs., és gy, bár korában a hibás orthographiát még Csurugynak olvastatta az élő emlékezet. Későbbben — a törökök utáni újratelepítésnél — Kúrúgnak olvasták, — ma Kórógy. A szóalakulásnak érdekes példája tehát ez, Feketeügy = Kórógy!

A fehér hunok megjelenése.

Élő és fontos megkülönböztetés volt a hunok között a fekete és a fehér. A fehér hunok a polgári, iparos, kereskedő, földművelő, tehát — nem harcos — népet jelentették. — Ez az elsősorban polgárságot jelentő hun nemzet jelent meg újra az atillai haza kapui előtt 465 körül.

A közbeékelődött népek nekik sem jelentettek gátat. Amennyiben szkíthák voltak: melléjük álltak, ha idegen volt és ellentállott, összetörték. A bizánci udvarban megjelent követeik ott érthetetlenek voltak. Tiszta hun ruházat, csimbókba kötött hun, (illetve szkítha) hajviselet, (v. ö. a magyar Vata u. n. pogány-lázadásának idevonatkozó reakcióját) és tiszta hun nyelv voltak a jellegzőik. A régi hun tolmácsokat nem is kellett a császáriak kicserélnie.

Paulus Diaconus (799) és Szent Paulinus aquileiai patriarcha (803) az »avarok« elleni frank hadjáratok krónikása és az »avarok térítő«-je korukban ennek a népnek bizonyára legjobb ismerői, róluk írván, mindenütt tudatosan nevezik hunoknak őket. Utóbbi Aquileia »avar« ostromáról írván, a »hunok Szkítha ravaszágáról« beszél és Nagy Károlynak ellenük vezetett hadjáratait — nagyon helyesen — a hunok elleni hadjáratoknak nevezi.

Mindazonáltal megjelenésükkor a bizánciak azt hitték róluk, hogy új nép. Hallottak türk—avar háborúról, (?) az avarok (abar, sabar, sabir) híres népéről régóta tudtak — s azt vélték, hogy ennek a háborúnak vesztese az avar nép, — a megjelent.

Az avar fogalomnak régi, dicsőséges híre nagyobb respektust jelentett a fehér hunoknak, — nem is tiltakoztak a hibás elnevezés ellen. Jóllehet már hun ruházatuk, nyelvük és szokásaik észrevételte a tévedést, csakhamar pedig a türk nagykhán követsége ezt a — szinte több, mint tévedést — világosan leleplezte, visszakövetelvén a császártól az avarok — szolgálait, a várhunokat, — az avar név rajtuk maradt, a történelem olyanforma pongyolaságaként, mint a rézbőrűn az »indián«, vagy az oláhon a »román«.

Nem lehet vitás ezek szerint, hogy az újonnan szerephez jutott nemzet is a hun volt, még pedig az a réteg, amely a biztosított régi hazában földműves, kereskedő, iparos, legfeljebb tartalék, vagy helyőrség, »várhun« volt.

A bizánciak tévedését azonban érteni lehet. Maguknak a bizánci kútfőknek sem volt helyes fogalmuk a szkítha népek lényegéről, szoros faji, nyelvi összetartozásukról és az ad hoc politikai alakulásokról. Minden új politikai alakulást új nép feltűnésének tartottak. Amit az akatzirokról, saragurokról, utrigurokról elmondanak, tiszta haszontalanság, mert azok ethnikumával, vagy

bármely szempont szerinti lényegével nem voltak tisztában. Egyedül az a negatívum fontos ezekben, hogy míg a hun, »avar«, majd »magyar« név alatt feltűnt, nagy egységeket lépegükben nem különböztették meg egymástól, addig ezektől élesen elválasztottak másfajtajú népeket, pl. a fehér hunokkal egyszerre feltűnt szlávokat.

Baján népe: a pseudoavares.

A fehér, vagy várhunok hatalma Baján alatt virágzott ki. Baján Justinianusnak, illetve II. Justinusnak volt kortársa, és államát a hatalom legteljesebb magaslatára emelte. A Dontól az Enns-ig, az Aldunától az Oderáig terjedt hatalmas birodalma. Uralkodói címe az ősi »Tarchan« vagy az újabb khagan volt.

Ebben a nagy birodalomban Baján alatt még teljesebben kialakult a szkítha hunság néprajzi egysége, mint az az atillái birodalom 80 esztendeje alatt volt.

Az Atillától Bajánig eltelt 100 év alatt a hun földre germánok is betelepedtek, illetve felettük egy germán réteg létesült.

A herulok 480-ban a Kisalföldet és az ahhoz csatolt Ausztriát szállták meg. A longobardok is hun földön telepedtek meg, amint történetírójuk, Paulus Diaconus krónikájában (I. 20.) kifejti: azon a földön, amelyet »barbár nyelven« »feld«-nek neveztek! — Dévénytől Olmützig (491-től).

Általában az osztrák és határos részeken főleg a helynevekben még ma is felismerhetők fajtánk szavai.

A közöttük történt morvamezei csatában vesztes herulok egy része ősbibb hazájába, másrésze a Tiszántúlra, a gepidákhoz ment. Főleg ezért fordultak a longobardok a gepidák ellen, hívták segítségül az »avarokat« és győzelmük után kiirtották ezt a testvérnépüket. Erdély viszont így újra a hunoké lett, a 453—567-ig tartott germán uralom után. (Jordanes a gétákat, gepidákat és keleti góthokat közös eredetű, lényegében egyazon népnek tartja.) Pannónia is csakhamar és teljesen hun lett, és az új birodalom súlya ide helyezkedett 568. április 2-án. A longobardok ugyanis ekkor innen Északolaszországba vándoroltak ki. Nemcsak saját népüket, de az ország minden más, sőt régi hun lakosát is magukkal vitték és minden ingóságukat felégették, mit el nem vihettek. (Dr. Márki Sándor: »A longobardok hazánkban.«)

Így tehát sem Erdélyben, sem a Dunántúlon, nem lehet fehér, hunok (»avarok«) előtti népről beszélni!

A Vág és az Ipoly között egyelőre a svévek és kvádok maradtak meg, míg a fehér hunok betelepítette szlávok ki nem szorította őket. A szlávok nem voltak hódítók, hiszen a hunok alatt tanultak meg harcolni, akik bukásának főoka éppen az volt, hogy fegyverbefogták a szlávokat. Az »avar« először inkább a nevével győzött, azután pedig főleg szervező és vezető maradt, mint a császárságkorabeli római nép. Maga ugyanis Atilla alatt az egész hunság kultúrájának letéteményese volt és műveltségük következményeként már önálló fellépésük idején elpuhultak voltak. Szerettek jólétben élni, (míg a harcok fekete hun »éhséget, szomjúságot túrt«) a díszes és értékes ruházat nagy gondjuk volt, ékszerekkel pompáztak (ezek bőséges emléke a »keszthelyi kultúra«), illatszereket használtak és győreik (ring) fényűzését az egykorú krónikák is megcsodálták.

A győrök koncentrikus sáncgyűrűk — egy-egy törzsnek voltak védelmi és társadalmi szervezete. A legbelső valahol a Tiszánál — ahol Atilla székhelye lehetett — a kagáni székhely volt.

Harcosnak csak másodrendű, harcosok voltak, és ezért alkottak maguknak a magas, vörhenyes-szőke szlávokból segéd-csapatokat! Ezeket küldték támadáskor előre s ha őket visszaverték, fegyverrel hajtották őket újra támadásra. Innen a szlávok »bifulcus-bifurcus« (elől-hátul hajtott, — két karó közé szorult) krónikás gúnyneve.

A fehér hunok gazdagsága és hatalma azonban régi szkítha erkölcsök megromlásával járt. A vitézkedés mind kevésbé lett kenyerük, családjuknak, főleg nőknek éltek. Nemcsak tiszta fajtájukbeli sok gyermekük volt, de a szláv asszonyokkal is túlságos volt az érintkezésük. Történelmi adatok szerint egy ilyen újszláv nemzedék támadt először ellenük. Magyarázata ez az egyes szláv népek — cseh, tót, lengyel, — rövidfejűségének is, másrészt annak, hogy — megint vitátlan — ez a nép nem pusztult el, véres harcokban, nem is vonult vissza, hanem főleg

államának központi területein, a Dunántúlon és Ausztriában (Bécs — Biécs — avar szó és alapítás) majdnem teljességében megmaradt, és egyrészt a magyarság, másrészt a délnémet — rövidfejű — svábság ethnikai anyagává lett.

Azon szlávok közül, akik Közép-Európába az »avarsággal« jöttek, velük folytatták itt életüket és jó harcos néppé alakultak ki, elsősorban a két horvát népet kell megemlíteni, akiknek típusa is leginkább kaukázusi. (Jellemző itt is, hogy a kevésbé harcos tót volt az u. n. fehér horvát.)

*

A Nyugat, — Nagy Károly császár — leverte és meghódította őket. Meghódoltak, felvették a kereszténységet és ittmaradtak. »Avar« ország keleti részéből, »Biécs«-ükkel az Ostmark, Ausztria lett. Két nemzedék alatt körös-körül előtörték szláv jobbágy-népeik és országokat alapítottak maguknak.

A csehek 620 körül egy Samo nevű frank kalandor alatt rázták le először a fehér hunok igáját A 803-i régensburgi birodalmi gyűlésen pedig ezek ellen kérik az »avarok« és a morvák, együttesen a császár segítségét.

De ha a fehér hunok hatalma Bajánal le is tűnt, népi mivoltuk sokáig fennmaradt. Pl. a VII. század folyamán még Bizánc ellen harcolnak — perzsa szövetségben — és ugyanekkor meghódítják Friault. A történelem 819-ből és 826-ból is ír róluk és még a X. században is több nyomuk van a mai Horvátország területén. Ők adták elsősorban a szlávságnak a kultúráját. Ennek fogalmaival rengeteg hun-szkítha szó ment át a szláv nyelvekbe s míg ugyanazok egyrészt kezdettől megvoltak és megmaradtak a magyar nyelvekben, másrészt azokat a szóvándorlás törvényszerűsége szerint, mint u. n. szláv kölcsönzéseket visszavettük. Itt találjuk meg a magyarozatát a szláv és magyar szóegyezéseknek, illetve az egyező szógyököknek.

A sok, részben említett példa után egy, — a garád. A magaslat szónak — bár elavult, — de nyelvünkben ma is meglévő szava. Az avaroktól vették át a szlávok s lett belőle grad, és sok helynevünkben ezen formában történt a visszavétel.

A hunok jellemzése.

Regino s általában a krónikások ostoba és ellenséges leírásokat adtak át a két hun nép szokásairól és erkölcseiről. Mindezeknek az ellenkezője igaz: annak a kornak szokásai és erkölcsi éppén saját népeiknél voltak primitívek és kegyetlenek s ezt ma megdöbbentő és érthetetlen példák tömegeivel könnyű igazolni. A gyűlölködő és gyenge ellenség emberi szokása a hazugság és a rágalom, amellyel Atilla és Baján hunjait is illették, valamint később bennünket is.

Ez a gyűlölködő hazudozás nem maradt ki természetesen testi megjelenésük leírásánál sem.

Tiszta ördögpozákat rajzolnak meg, holott bizonyos, hogy akkor és ma egyformán nem volt a testi különbözőség más, mint a kaukázusi és az árja ember különbözősége. Akkor természetesen ez méginkább volt idegenszerű. Akkor a népek exkluzívabbak voltak, barbár volt minden idegen ha különb is volt náluk és úgy írnak ezekről a krónikások, mint ma a vadakról az utazók.

Az idegennel szemben való különbözőségek a primitív lelkekben még inkább élesztette a gyűlöletet, így aztán a rasszbeli különbözőségekből torz ábrázolás, karikatúra lett, ezek rajzolatai a krónikás írások.

Hiszen már az ősi szkíthanépek, a khiti-émlékek sem sokkal jelentenek mást. Mégis ezekben, az ábrázolás komoly célja — egyiptomitól, árijától, sémitától való — megkülönböztetés volt, a fő, a jellegzetesnek kidomborítása s bennük a primitívum a korszaké.

De ugyanakkor megírják, hogy a fáraó arája, a khiti királyleány — magukközött és magukhoz képest — »égi szépség«, amiből ha le is számítjuk az egyiptomi írások szokásos, túlzásait, pozitívum marad. A khiti zsoldosvezér Uriást is szép feleségéért pusztította el Dávid király.

Most, a longobard Romhilda gyászos krónikáját írva meg, voltak kénytelenek megemlékezni az »avar« vezér férfias szépségéről, akiért Romhilda elárulta és elhagyta népét.

A gyűlölködő tudáskos írásaival szemben tehát a szkítha emberképről is mást bizonyít a

valóság. Íme, nemcsak a szláv, de az árja nőknek is inkább kellett a szkítha férfi s emlékezzünk az amazon legendára is, mikor a szarmata nők és szkítha ifjak nászából új népek születtek. A műveltebb, kiválóbb és a mindenkor »több embert« jelentő szkíthát az ősidőktől máig éhesen igyekeznek magukba olvasztani a másfajtajúak. Így is szaporodott azután az egyes idegen népekben a szkíthafaj, illetve a kaukázusi típus, míg a megfáradtaknak a testi és lelki fennmaradásukért, tehát nemzeti mivoltukért állandóan fegyverben kellett és kell élniök.

Hogyan lett a kaukázusiból »alpesi«?

Az európai fehérfaj kerekfejű típusának kialakulásában a legfontosabb tényező a fehér hun (avar).

Számukat a krónikások 7x30.000 harcosra, az egész bajáni hunságot tehát az 1,000.000 főnél jóval többre tehetjük. Számra nézve is hatalmas nép volt ez akkor.

Figyelemmel arra, hogy puha, elsősorban nem harcos nép voltak, véres veszteségeik alig lehettek, ellenben szaporaságukról a feljegyzések is megemlékeznek. Végül, megsemmisülésük mese, politikai hatalmuk megtörése után népi mivoltukban maradtak meg.

Megállapítható, hogy utolsó megalapozását és teljes kialakulását ők jelentik a most már alpesinek is nevezett kaukázusi rassznak.

*

Ebben a korban barnaszínű és rövidfejű volt már Gallia közepének lakossága, a kimber és alánutód gallság és ez a jelleg megmaradt máig. A germán frankok beolvadása, nem sokkal később a normannok képezték ki a kelta alapnéppel a francia nép hosszúfejű típusát északon, míg délen megmaradt a mediterrán (ibériai) rassz.

A területileg csatlakozó Svájc túlnyomó részben barna és rövidfejű lakosságú. Ennek a típusnak gócpontjai a tessini, graubündeni és wallisi kantonok, — a régi Rhaetia. A rhaetusok az etruszkok utódai. Niebuhr ezen állítását az újabb historikusok és nyelvészek tényként fogadják el. Már Plinius is vallotta, hogy a rhaetusok az etruszkok északra szorított népének utódai.

Ha a barna kaukázusi típusnak elterjedését vizsgáljuk, szembeötlő, hogy:

Graubünden, Glarus 30.34%

Baden, Württemberg 25.07%

Bajorország 19.02%

Westphalen 9.01%

Pomerania 9.03%

Hannover, Oldenburg 7.00%-ban ez a rassz, tehát ennek elterjedése nem északról délre, hanem délről északra terjed, ami a szkítha-etruszk származásnak a statisztika modern eszközével való igazolása.

Kollmann helyesen fogja fel ezt az ősi szkítha népvándorlás eredményének és így a kithi-szkítha-etruszk-rhaetus ősök ma bajor-osztrák-svájci-sváb rasszutódaikban élnek!

Wirchow szerint az északról délre törő szőke típus két külön gócba vágta szét a barnát. Ezek a folyók mentén, a Rajna irányában Elzász felé s a Duna irányában, Bajorországtól lefelé terjednek. (Wirchow pontosan megkülönbözteti a szőkétől a szürke típust, (szürke szem, szőke haj, világos bőr), amely az árjaság szláv ága.

A bajáni hunság felléptéig is ez volt általában a rövidfejű kaukázusi fajnak Európa közepén történt elhelyezkedése. A longobardoknak a Dunántúlt történt — szószerinti — kiürítése után, az »avar«-nak nevezett hunság birodalmának gócpontja ez és a mai Ausztria lett. Politikai jelentőségük megszűnésével mint nép megmaradtak, de felvették a hódítók szellemi jegyeit, vallásukat, nyelvüket. A testi jegyek azonban merevebbek és állandóbbak lévén, nemcsak megerősítették fajtájuknak a Duna irányában történt terjeszkedését, de ahhoz hatalmas területen csatlakoztak. Hiába lettek tehát sok század alatti szellemi áthasonlással svábok vagy délszláv horvátok, testi mivoltukban legalább is azonosak maradtak a többi szkíthafajjával, aki még volt, az akkor Európa keletén tanyázott magyarságig.

Ez a rokonság csupán vérrokonság, amelynél a szellemi (nyelv, kultúra, nemzeti érzés, stb.) rokonság kétségtelenül öntudatosabb és döntőbb tényező s az utóbbi nyilvánul azok életében,

míg az előbbi talán tudat alatt hat.

Utóbbiakban maga a nyelv a kevésbé fontos, (pl. az oláh, nyelve dacára szellemi rokona sem az olasznak) de a másik kettő, főleg még a közös történelem, végleg az idegenekhez kapcsolja őket. Mégis testi azonosságuk a mienkkel annyira egy, hogy a Tiszától az Óceánig utazva egyazon arcvonású és megjelenésű emberek között maradsz.

A jelen sok miértjére tehát a fajiságban találunk választ. Ha D'Israeli mondása: »A fajta minden s azon kívül nincs más igazsága túlzás is, annyi bizonyos, hogy az észak és délnémet külön célok, — a magyar-osztrák sorsközösség, a svábok, tótok, horvátok hozzánkcsimulása, nem csupán az alkalmi politika eredménye.

Politikai alakulások.

A Kárpátoktól keletre fekvő szkítha földön az északkeleti kazárság és a délkeleti magyarság között lévő szkíthaság a nemzetté erjedés állapotában maradt Dengezik halála után.

Kialakulásuk csakhamar megkezdődött, mert a dunai bolgár hagyományok szerint első fejedelmük, írnak, Attila legkisebb fia volt, aki a bolgár egységet megeremtetette. (Hóman.)

Németh Gyula szerint a bolgár, keveréket jelent. Mindenesetre bizonyos, hogy a nemzetté érett és szervezett atillái és bajáni hunság után ottmaradt hunokból és más szkítha népekből alakult ez az új nemzet, bár ennek az elnevezésnek nyomait már az V. században megtaláljuk, mikor a hunok között »bolgárok« küzdenek a góthokkal az Aldunánál.

Maga az alakulás, törzsek ad hoc szövetezéseinek, átcsoportosulásainak, felbomlásainak keresztül haladt és ezek a csoportosulások azok, amelyek az erjedés ezen korszakát félreértő történelem lapjain mint új meg új népek fel- és letűnései szerepelnek. Mégis csodálatos, hogy származásukat és népi lényegüket illetően a félreértések zűrzavara keletkezhetett.

Nevük erre nem adhatott okot. Hiszen a bizantinusok hun, hunobundóbolgár, onogunduri, hunkotragui, stb. elnevezései a hun-magyar eredetet tisztán érzékeltetik. Az arabok feljegyzik, hogy nyelvük hasonló a kazárokéhoz, amelyet főleg kereskedelmi élénk összeköttetéseikből jól ismertek.

Szkíthák voltak tehát, — közelebről hunok. Az orosz Nestor egyenesen a kazárokkal azonosítja őket: »kamen aus der Zahl der Schyten das ist der Kazaren, die sogenannten Bulgaren, und wählten sich Wohnsitze an der Donau« Kr. u. 501. (Schüchte aus Nestors Jahrbüchern«).

Görög, arab és magyar kútfők alapján eredetükről ugyanezt bizonyítja Fejér György. »Bulgari occidentales seu nigri, lingua sua Hunnica seu Magyarica primitiva cum Slavica commutata degenerarunt«. Fejér a kazárokról írott Mircond perzsa író alapján a kazárokat magukat a fehér hunok egyik törzsének bizonyítja, szerinte a fehér hunoknak négy törzse lévén:

I. Var- (Tibar, Avar, Owar, Awar)

II. Kazar (Kozár, Chazur, Katzir, Akatzir)

III. Uz (Ozi, Asi, Chuz)

IV. Pecsenyegh (Pacinacitae, Pacceni, bessenyő), amely felosztás annyiban kétség nélkül helyes, hogy mindezen népek szkíthák voltak, viszont a Var-ral, akik hunok (fehér hunok, Baján népe) a bizantinus tévedésekkel egyező hiba a szkíthaságnak a hun melletti másik önálló főágát, az avart azonosítani, de az ezeknél sokkal régiebb, külön fejlődött kazár népet is idesorozni!

Az említett különböző források között Elmacin arab, Chorenei Mózes örmény és Theophanes is kifejezetten hunnak bizonyítja a bolgárt s megállapítják, hogy nyelvük a hunnal azonos, a töröktől és a perzsától különböző!

Mibenlétüknek ezen világos igazságát meghomályosították az ogur, ugur, un-ugur, ogundur, onogundur, utrigur, stb. szavak és fikciók. Ezek egyrészt idegenek alkalmazta szavak, másrészt időnkinti politikai csoportosulások voltak, amikhez aztán a térben-időben messzirőljöttek olyasféle meséket költöttek, hogy »volt egyszer egy ugor nép, amely legyőzte az onugurt, aztán egyesüli az ogundurral, majd szétvált utrigurra és kutrigurra. Származtak pedig valamiféle lesodort török-mongolságból«. Ideje, hogy a komoly történetírás ezeket a mesebetéteket is végre kidobja!

Az »ugor« szó és fogalom.

Az »ugor« névvel, amint Munkácsi Bernát dr. Az »ugor« népnevezet eredete című tanulmányában bizonyítja, a szlávok jelölték meg az idegeneket, úgy, amint később, a bizantiaiak a turk-kal, vagy miként még később, a magyarnak minden muzulmán vagy turbánviselő (arab, bosnyák, stb.) török, a törökök az európai frends, efrends, (francia) a délszlávnak pedig svaba volt minden idegen. Így a bizantinak a kazár is turk volt és így nevezték a magyart is ugyanakkor, amikor már az arabok is a magyart magyarnak (mazar) nevezték. Megemlítendő itt azonban, hogy maga Constantinus bennünket a rossz szokás alapján turkovi-nak és helyesen mazari-nak változtatva nevez (z=gy).

Az ugor tehát általánosan idegent jelentő szláv szó. Ezt a szót elsősorban alkalmas megjelölésül a szkítha népekre vonatkoztatták, »ugri beljiji« »fehér ugorok« krónikáikban a kazárokat »cerniji ugri« »fekete ugor«-ok a magyarokat jelentették. Az orosz ugor, jugor, ugri, uhri szó, — amelyekből az ungar, unger is származott — általában vonatkozott tehát a hun népekre is. Így nevezték azoknak az ősi földön maradt részeit, — míg az ugyancsak orosz wenger az előbbtől megkülönböztetve jelent bennünket.

Ez a szó eredeti formájában: ugor, tehát idegen és jelentése szerint »az idegen«-t jelentő szó csupán, amelyet különösen a szkíthafaj valamelyik népe önmagára vonatkozóan soha nem használt. Ebből ethnikai nevet csak a filológusok találtak ki (Budenz után) s azt teoriájukban az altáji (!) nyelvcsalád finn-ugor ágára (?) vonatkoztatták.

Ezt a zavart aztán még inkább mélyítette az ujur fogalom, ami viszont egy valóban létezett török-mongol fajtájú nép neve volt.

Az unugur-bolgár elnevezésnek, azonosításnak értelme tehát nincs, — az egész arra volt jó, hogy állvány legyen a török származási elmélethez, amely azt mondja, hogy az »unogur« nép, valamely »hun áradattal« — Szibériából lesodródott török nép volt, amely a bolgár és a magyar nyelvbe a török elemeket beültette. — annak a nyelvnek tehát léteznie kellett!?...

Tény, hogy a VII. században egy ilyen — a szlávoktól onugurnak nevezett — politikai alakulás állandósult. 847-ben még hun kötelékben törnek Erdélyre, ahonnan azonban Theodorik osztrógoth király őket visszaveri. A VI. század közepén a fehér hunok hegemoniája alá kerülnek és 600 körül Baján alatt harcolnak Priscus római vezér ellen.

Procopius és kortársa Ennodius ticinusi püspök felváltva nevezik hunnak és bolgárnak őket, s népük két ágát különböztetik meg kuturgur és uturgur név alatt.

Kovrát (668—685.) alapította meg a dunai bolgár birodalmat. A nemzetnek ebbe beleilleszkedni nem akaró része a Káma—Volga fele vándorolt el és ott alapított magának külön hazát, egy harmadik, kisebb töredék pedig Lebediában maradt.

Lebedia nemcsak a hun-maradék bolgárságnak, de magának a nyugati, atillai, bajáni — fekete és fehér hunságnak is — szülőhazája. Az örmény források (főleg Agathon diakónus), Jordanes és Kosmas Indikopleustes tudósítása és a Zachariás féle egyháztörténet szerint a Kapukon tul (Csurzár — Vaskapu) a Kaukázustól északra, a Pontus környéke volt hazájuk.

A Volgához távozott nemzet rész nem is tért vissza. Utódaik talán a kazáni tatárok, amelynek mohamedán része ma is bolgárnak nevezi magát. Ezek tehát törökökké lettek, mint ahogy a Balkánra szakadt nép szlávva lett.

Nyilvánvalóan helytelen tehát az a velük való bizonyítás, hogy a bolgár török lévén és a bolgár a hunnal rokon, tehát a hun is török. Maga a kiindulás hamis. De egyenesen tiltakozni kell Németh Gyula alaptalan és vakmerő gondolatfűzése ellen, hogy: »Minden valószínűség mellett szól, hogy a magyarság az onogur—bolgárokkal, minden esetre a Priscos tudósításaiban szereplő bolgár népcsoporttal együtt a 460-as évek elején költözött nyugatszibériai őshazájából a Kaukázus vidékére«. (»A honfoglaló magyarság kialakulása.«), hogy 465—800-ig az Azóvtól Kubánig terjedő »Levedia«-ban tanyázott volna, ahonnan a bessenyő űzte volna ki, — főleg, hogy a kazárral azonos volna a szabir, amely adta mindezen vándorlásokra a kezdeti lökést. Az adatok kaleidoszkópjának játékos képe mindez, — a »törökpárti«-ak céltudatos rendezése.

A bolgárság kiválása és faji elkülönülése.

Az évezredek során felemelkedett és letűnt szkítha népek közül már csak a bolgár az, amelyeknek fajisága alapján a magyarsághoz talán még valamilyen vonatkozása van. Ez a nép

lényegét illetően már nem szkítha nép, azonban származásán kívül annak sokáig megmaradt tudata, majd a mienkkel párhuzamos, története az a többlet, ami okot adott a tudományos rokonításra s ami átment a köztudatba is.

Az írott történelem és segédtudományai megállapították e nép szervezetét, nyelvét, szellemét is és az etimológiai eredmények természetesen kellett, hogy túlnyomó részükben egyezzenek a magyaréval.

A bulgároknak is megvolt az a védelmi és társadalmi szervezete, mint a bajáni hunoknak. Kilenc törzsük kilenc győrben helyezkedett eleinte el. Hadiszervezetük, hadviselésük az ősi szkítha volt. Ruházatuk szintén. Liutprand követi jelentésében (X. század) panaszolja, hogy Nikephoros császár az udvari ebéden elébe ültette a bolgárok magyar módra nyírt követét. Ez a »magyar mód« a három varkocs meghagyása (Vata varkocsai) és ezt az ősi hajviseletet az eudzei bolgár sírszoboremlék is őrzi.

Fehér Géza említi ezt az adatot, aki Krum Khán mádarai szikladomborművéről is megállapítja, hogy a Szasszanida időkig visszavezetett — ősi bulgár, (helyesebben szkítha) képzőművészet alkotása.

Fehér Gézának is viaskodnia kell azzal a bolgárokkal is kiterjedő kicsinyes és tudatlan állításával a középkori íróknak és követőiknek, hogy a középkori bulgár vad, barbár horda volt és reánk, illetve a szkítha népekre is hasznosan bebizonyítja, hogy a bulgár sohasem volt nomád, hanem letelepült földművelő és állattenyésztő nép.

Nem vitás, hogy a bolgár nyelvben vannak török szavak, — amelyek bekerültek az összes szkítha nyelvekbe is, akként, hogy a keleti hunság, amely a mongol-török népeket éppen úgy nevelte fel, mint a fehér hunok a szlávokat, — Khína alól visszaáradva, saját átalakult, vagy azoknak egyes szavait elhozta s népeinknek nyugat felé terjedő láncán továbbadta. Az erőszakolt finnista theóriával szemben azonban inkább népszerű török elmélet erre a tényre alapított, — a szkíthafajúság hirdetését elnémitván a német tekintélytisztelet és Hunfalvy Pál. Maga a bolgárság hova-tovább egészében idegen lett. Példájuk (a contrario) a kezdettől fogva való tiszta magyar egység egyik legfontosabb bizonyítási eszköze.

Az erős katonanemzet, amellyel szemben Konstantinos Pogonatos császár még birodalmának egész haderejével is vereséget szenved, rárepedve a szláv lakosságra, nyelvében és jórészt rasszában is elszlávosodott.

Miklosich egyenesen »bolgár-szlovénok«-nak nevezi őket, a Káma—Volga vidékére szakadtak utódait pedig a csuvasz, (esetleg cseremis és mordvin) népségekben keresik az orientalisták. Bizonyos az, hogy rövid 200 év alatt (678—860), akkor, amikor az utolsó szkítha hegemoniát az elaggott és már gyorsan letűnő kazárság mellett megvalósító magyar nemzet a Kárpátok alján megjelent, a bolgárság szellemileg, sőt fajilag megszűnt szkítha nép lenni. Ha Miklovich túloz is és népük nem lett bolgár—slovén, mégis bizonyos, hogy belőlük, új földjükön akként alakult ki egy új-bolgár nép, velük a thrákokból és a szlávokból, — mint az etruszk, sabin és latinból a római, — a kelta, angolszász és normannból az angol alakult ki

Meg lehet jegyeznünk, hogy maga ezen új-bolgár nép is újabb variációk tényezője. Ilyenek pl. a macedón, vagy a hazánkban, ismerős krasován, amely a bolgár—oláh—szerb keveredéséből kialakult tájfajta. Ez a korcsnép hovatovább az oláhság szellemi jegyeit veszi fel. — Ilyen kritériumok a szellemi korlátoltság, alkoholizmus, nemi kicsapongás — s nyelvük is mind teljesebben oláhos lesz. Nem csoda így, ha községeiket az utolsó másfél évszázad alatt már teljesen dominálta az oláh és sváb.

Kik voltak az avarok?

Az írott emlékek, az egykorú és közelkorú történelem, a nép köztudata, hagyományai, mind — tisztában voltak azokkal az igazságokkal, amelyeket az újabb és legújabb tudományok vakmerően letagadtak, vagy egyes tudósok problémákká avattak. Mikor csak a régi írott történelemnek egymagában kétségtelen ténye az, hogy az »avarok« (Baján népe) nem voltak avarok, hanem határozott bizonyossággal hunok, s amikor ezek az álavarak (pseudo-avares) az avarokkal való összetévesztésükön kapva-kapnak, mert ez számukra erkölcsi nyereség, erőbeli többlet, amikor egy erősebb, kiválóbb, keletibb avar nép létezését ismerik, amely mind ezen okoknál fogva kellett, hogy a bajáni hunságnál régibb, maradandóbb és minden vonatkozásában többet jelentőbb legyen, — csodálatosan nem keresik, hogy kik voltak ezek a tulajdonképpeni avarok?

Itt-ott felemlítik őket határozatlanul, sokszor tudatosan elhallgatják, olyképpen, mint mikor a meg nem értett utrigur — kutrigur-féle politikai, — momentán alakulások — felbomlása után néznek a semmibe. Ez a tudomány vakon haladt el a keleti kútfők sok fontos adata mellett és szinte gyerekes csinnnyel dobta félre az elsőrendűen fontos örményeket. Ellenben a semmiből nemcsak nyelvtudományt, de történelmet csinált Hunfalvy Pál és a lényegében hozzá hasonló Vámbéry Ármin, akiknek jó időre sikerült homokba temetni az igazságot. De, nagyon helyesen mondja Munkácsi Bernát, hogy — évszázadok problémái lehetnek viszontagságos sorsú kérdések és igazságok és bukásuk után kelhet fel győzelmük kapcsolataik kiderítésével. Továbbá, hogy az ismereteknek minden ágában is — a tévedések erdőin át jutunk az igazsághoz! Helyes megállapítása az is, hogy: »Évezredekre terjedő múltja volt már a magyar nyelvnek mielőtt a magyar nép a történet láthatárán megjelent és ama törzseknek élete, amelyek e nyelvet és rokonait beszélték, nem fogható fel másképp, mint állandó tolongásnak, ide-oda vándorlásnak a szkítha gyűjtőnév alá foglalt, különböző nyelvjárásokat beszélő nemzetiségek között!« Valóban évezredekre terjedő múltja van a magyar nyelvnek, valóban hamarabb volt e nyelv, mint maga a nemzet, mert ez alapján maga az egységes szkítha nyelv, a szkítha nyelvcsalád tagjainak ősi nyelve, amelyet a történelem ezredévei során egymás után, — de akár egymás mellett is, kialakult és különböző politikai egységekbe tömörült szkítha népek csupán nyelvjárásbani különbözőségekké beszéltek.

Maga a magyarság pedig nem a Kárpátoknál jelent meg a »történelem látóhatárán«. Addig más név alatt ismertén élt. A jóhiszemű Munkácsival szemben, akit nyelvészkedése és a korszellem inkább Vámbéry iskolájába sodort — azt is meg kell jegyezni, hogy a szkítha népek ide-oda nem tolongtak, hanem egyrészt természetes kirajzásaik alkottak szülőföldjükön kívüli államokat, — másrészt sohasem más nép ereje, de a maguk céltudatos útja volt minden megmozdulásuk. Láttuk, hogy a szlávoknak a szkítha népekre vonatkoztatott ugor elnevezése (fehér ugri, fekete ugri) egyrészt annakidején zavarta meg a bizantinusokat, — másrészt újabban vezette a tudósokat olyértékű megállapításokra, mint amilyen volna az, hogy a német, a germánok — deutsch ágazata. Mikor pedig a fehér hunokra értelmetlenül ráruházták és rajtuk hagyták az »avar« nevet, úgy okoskodtak, hogy ha, — az elképzelésük szerint — az avaroktól kiűzött fehér hunok már a köztudatban »avarok« lettek, akkor a türköktől kiűzött (?) avarok legyenek türkok.

A »turk«. A »massagéta«.

Ez a »turk« szó az arab és a perzsa nyelv »ugor«-ja. Ezeknél éppen azt jelentette, mint a szlávban az utóbbi. Általánosan az idegen népre vonatkozó megjelölés volt. De a bizantinusoknál ez a szó, — épp úgy, mint addig a szkítha, a kelet földrajzi fogalmává is változott: Kelet-Turkia, keleti türk. A források értékelésénél, különösen a Priscos Rhetor feljegyzéseiben sem ezen tényeket, sem azt a zűrzavart nem szabad figyelmen kívül hagyni, amelyet az addig valóban ismeretlen ótörök nép megjelenése a Kr. u. VI. század közepétől — nem annyira a szkítha népek között, — mint inkább a tudósításokban okozott.

Ezért van az, hogy a türk nevet alkalmazzák a szkíthaság utolsó hegemóniájára, arra a legfiatalabb és leghatalmasabb nemzetre, amely meglepő fellépésével állandóan foglalkoztatta ezentúl őket, jóllehet tudták, hogy kik vagyunk és jól ismerték múltunkat.

*

A szkíthák (szakák) szabad szkítháknak nevezett nyugati ágából keletkeztek a hun politikai alakulások, a keletibb szabad szkíthákat massagétáknak nevezték a görögök. Utóbbiak között a vizek mellett települtek neve volt a thyssagéta. Már Herodotos megteszi a síkföldi baromtartó massagéta és az északibb, lovasvadász és halász thyssagéta és jirka közti különböztetést.

Utóbbiakban a keleti hunságnak velünk szomszédos és két legközelebbi rokonnépét, a kunt és a besenyőt látjuk. A földrajzi összefüggést nem érintette a keleti hunságnak — a hiungnuk-nak története, ezek nyilván sereghajtók maradtak. A szkítha népek szokásául ismertük meg, hogy vereség esetén csak a közvetlenül érintett törzsek menekültek, ők így azután is megmaradtak velünk szomszédos földjeiken.

A legszélsőbb jirkáktól (tehát besenyőktől) északra már a Herodotostól még nem ismert mongol-török népek következtek, akik jó sokára léptek csak ki — a hun iskola elvégzése után — az ismeretlenségből. Ezeket azonban mégis megkülönbözteti a szkíthaságtól.

A népazonosság minden kritériuma szerint az ősi szkíthák népe, maguk a szkíthák voltak a massagéták annyira biztosan, hogy Nagy Sándor történetírói ráismerve bennük Herodotos dnyeperi szkítháira, alig tudták magukat a hazugság vádja alól tisztázni. Strabo azt mondja, hogy a Káspi körüli szkíthák a dahák, a keletiek a massagéták, a többi népet általában nevezi szkíthának (szaka). Ugyanigy Ptolomeus, aki térképén is így jelöli meg őket. »Sogdiani, Dahae, Massagetaea, Sacae eiusdem nationis sunt« mond Curtius (Hist. Alex. Magni L. VI. c. 3.) Ha már most egybevetjük ezen adatokat;

Procopius: »Massagetarum, sive ut iam vocant Hunnos«, »Atillam, Massagetarum, Scytharumque exercitu armatum adversus Aetium processisse...«

Belisar: »Aigan parentes babui Massagetarum, sive ut iam vocitant Hunnos« (»De bello Vandalico«).

Evagrins: »Hunni, olim Massagetae...«, »Hunni qui et Massagetae...«

Theophanes: »Ad Eurum Tanaidis Turci habitant, qui olim Massagetae vocabantur...«

»In Oriente ad Tanaim Turci degunt, qui Massagetae antiquitus dicti sunt...«

Menander: »Turci, qui antiquitus Sacae vocabantur...«

továbbá Bizanti Faust: »A massagéták királya számos hun hadak vezére...« azon időben, a saját vére Chosroes, Arménia királya ellen bosszút forraló massagéta király, Samesan egybegyűjté hunjainak minden hadát...« (Örmények tört. 4. kötet.) — Fuldai évkönyvek (894): »Avari, qui dicuntur ungari«, Tamás, spalatói esperes (900 körül): »A massagéta nemzetnek egy része kiköltözvén országból, mely magyar nevet visel, nagy sokasággal jött, minden akadályokat elpusztítván, egész Pannóniát, a Duna mindkét oldala fele elfoglalta«. — Federic aquileai patriarcha: »Magna Ungarorum gens a Syria egressa« (Aquileai krónika), Nicephora Gregoras: »Massegatae Alani vulgo dicuntur«. A szerencsétlen augsburgi csatáról fennmaradt egykori kézirat a magyarokat egyszer ungariusnak, többször parthusnak nevezi. Agathias »onguroknak nevezett unnok«, Theophilaktus, a hun-ugorok onogur, unnugor, »a hun nép egyik ága« kifejezései, — ezek és hasonló egykorú megállapítások tömege bizonyítja, hogy ezek egyfajtajú népek voltak, továbbá, hogy csak a területi és később a politikai összefüggés megszakadása választotta el az »u. n. szabad szkíthaság« hun és massagéta népeit egymástól s utóbbiakat nevezte, korszakának téves és kényelmes kifejezésével turknak a byzanci.

*

Népünknek tehát idegenek adta első és utolsó neve: massagéta és türk, közben a szlávok elnevezése volt az ugor. Az őshazában való, magunkra vonatkozó saját nemzeti nevünk volt pedig az avar!

Hunfalvy úgy okoskodott, hogy nem lehattünk turkok, mert ungari vagyunk. Azt nem veszi tudomásul, hogy úgy az egyik, mint a másik egy-egy idegen-adta elnevezés, a sajátmagunk adta név mellett.

A császári írókat tévedéssel gyanúsítja meg, pedig azok nála sokkal jobban ismertek bennünket, színről-színre és múltunkban is. Szembeszáll Jordanessel, aki is azt mondja: »Hun-gori autem hinc sunt noti...« s bennünket meghagy a Maeotis körül, de a hunokat céljai szerint az Uralhoz helyezi. Tagadja természetesen Georgius Monachus »Turkovi, Unnoi, Ungari« azonosítását, Ibn-Roszteh és Gurdézi turk-madzsar egyeztetését, megdöbbenő vakmerőséggel tagad minden elméletével nem egyező tény.

Az avarok megfelelése.

Nagy Sándor ázsiai hódításai halála után csakhamar bomlásnak indultak. Indiát a keleti hunok foglalták el és Pendsáb, keleti Afganisztán és Baktria szkítha királyokat uralt. Azos király háromnyelvű (görög, — prakrit —) érmeivel könyvtárnyi könyv foglalkozik, de a harmadik nyelvet eddig nem fejtették meg!!!

Strabo, Pasianos, Tocharos és Sakaraulos királyokat említi meg a 12 szkítha király közül, akiknek 300 uralkodási esztendeje jelentette az Indo-szkítha birodalmat. Bizonyos, hogy ha több, mint 20.000 drb. érmüket olvasni fogják, — fajtánk mibenléte nem lesz többé vitatható.

Nagy Sándor indiai hódításainak sorsára jutott Antiochus öröksége is, amelyet az avarok egy része foglalt el Nagy Sándor halála után (60 évvel) s alkotott belőle 500 évig (Kr. e. 260.—Kr. u. 226-ig) fennmaradó, Rómával dacoló világbirodalmat.

Az avar »pártus«-ok felléptének oka nem egészen világos, bár nyilvánvaló, hogy a roskadozó nagysándori birodalom csábította a szkíthákat a hódításra. — Arrian görög történetíró (Kr. u. II. század) azt mondja: »a pártosok Szeszosztrisznak, Egyiptom királyának és Jandusszosznak, a szkítha királynak idejében költöztek ki azon helyre, amelyet most bírnak.« Constantinos Menasse (Comp. Cronicum XIII.) ugyancsak a Szeszosztrisszal való szövetség eredményének tudja a régi asszír földnek a pártusoktól történt megszerzését.

Ugyanezen szabad szkíthaságból váltak ki előbb a királyi szkíthák, most ismét a szabad szkítha, massagéta nép megfelekezéséről van szó, midőn alkalmas és királyi férfiú hatalmas vállalkozására sereglett össze a nép jelentős része. Hogy ez nagy belső harcok nélkül nem történhetett meg, mutatja a kivált résznek adott »pártus« név.

A nisibi felirat ezeket örökíti meg: »Antiochus országlásának 11. évében a pártusok a macedónok igáját lerázták és az euthaliták királyának fia lett királyuk, kinek nemsokára Kelet- és Északázsia minden népei meghódoltak«.

Ezt a feliratot Tiridetes örmény király vésette be, maga is pártus, illetve pártus dinasztiaiból származott. Így az euthalita hunnak is nevezett avarok közül való, akiknek gazdag, következként művelt és polgárosodott államáról T. Simocatta is ír.

A hódító, az első pártus király Arszak volt, aki Arméniát is meghódítván, abból pártus secundo-geniturát képezett, trónjára ültetvén öccsét, Val-Arszakot.

Az Arszakidák.

Az ősi, művelt pártus Arszakida király érdeklődött új népe, az örmény kiléte iránt és ezért Mar-Ibas-Katinát elküldte bátyjához, hogy a ninivei királyi könyvtárban kutasson az örmények története után. Ezt a munkát folytatta később az V. század közepéig Choronei Mózes. Mar-Ibas beszél a chusokról vagy pártusokról és ezek anyanépéről, a daha vagy massagéta szkíthákról és magasztalja a honalkotó és hős legnagyobb királyt, Valarszakot.

A pártus Arszakida dinasztia és az örmény történelem kapcsán forrásaink tehát az örmény krónikák is, amelyek a közvetlen tudomás és érdek okából a legmegbízhatóbbak közé

sorozandók. Ezek alapján állapítható meg az is, hogy az Arszakida dinasztiából származott menekült volt Basilius és utódai, Constantinus Porphyrogenetus és Bölcs Leó!...

Így tehát, ha utóbbiak honfoglaláskori s ezt megelőző történetünknek és ethnographiánknak méltán legnagyobb tekintélyei, — érthető. Ezek a császári írók tulajdon ősi fajtájukat kellelt, hogy legjobban ismerjék!

Ha pedig minden jöttjük tökéletesen bizonyosnak és vitatlanul világosnak bizonyult, tudhatjuk, hogy mialapon írta Bölcs Leó, hogy szokásos nálunk és keményen büntetjük az — elpártolást. Az ő korában már a magyar, szervezett nemzetként jelent meg, továbbá köröskörül alsóbbrendű ellenségek vették körül. Az egy Zuárd, vagy Szavardnak (az ősinemzet névvel egyező név), Árpád vezérének elpártolásán kívül, aki népével együtt a balkáni bolgárok között maradt, nem is tudunk másról. Az elpártolás előfordulásának és kemény büntetésének alapja Bölcs Leó tudatában elsősorban a pártus elpártolás és annak következményei lehettek.

»Savartoeasphaloi«.

Lebediában újabb ilyen megfelekezés gyöngíti az akkor már önmagát magyarnak nevező avar szkíthaságot: egy részük a régi hazába visszatér.

Együgyű mese, hogy holmi bessenyőtámadás szakította volna szét őket. A bessenyő, fajtabéli, nyomunkon haladó gyengébb nép volt, — másrészt bizonyos: hogy itt alakult ki a magyarságban az atillai örökség megszervezésének végleg elhatározott célja, amely az azelőtti hun haza felé útnak is indította őket. Itt és e helyett azonban 3 törzsük inkább a régi hazába tért vissza.

Már most: a historikusok előtt a minden szavában tekintély Bölcs Leónak ezen kifejezése itt:

»savartoeasphaloi« — amely szóval a visszatérőket nevezi — érthetetlen!...

Pl. A germán Zeuss, vagy a magyar (!) Borovszky e kifejezést így értelmezik: »szabar-toi-aszfaloi« — a »swarts« és »phal« = »fekete« és »polovcz«-kun. Kinviccnek is rossz ez a szófejtés, — bár valamiben a lényegre így is ráhibázik. Hogy a szabir fogalommal és szóval lenne kapcsolatban Bölcs Leó meghatározása, eleve kizárta Hunfalvy szelleme.

Az összetett szó első része nem lehet vitás. Savar-, szabardi, szabir változatban is előforduló avart jelent. Bölcs Leó tehát azt a néprépszót jelöli meg, amely az új »magyar« politikai fogalomból a régit akarta visszaállítani, az előbbi hazában. Ha a népnévből keletkezett helyfogalmat kutatjuk, vagy feltesszük, a menekülés — különben képtelen — esetét, — akkor a szó második része az »asphali« »jólvédett« »megerősített« lehetne.

Már Dárius emlékirataiban előfordul Sapardia. Ez az avar föld, amelyet joggal azonosítanak a Zapaortenon hegyvidékkel. Így: »Sabartoeasphaloi« egyenlő volna »Zabaorte« és asphali azaz »a jól védett Sabaorta« kifejezéssel. Ez az a hely az őshazában, ahol Arszak Dara városát építette: »Arsaces regnum Particum format, urbem quoque nomine Daram in monte Zapaortenon condit...« (Justinus Historiarum L.XLI.C 5.) »A Caspiis orientem versus regio est Zapaortene dicta et in ea fertilitatis inclitae locus Daricum« (Plinius Hist. Naturalis L. VII. C. 16.) Ez a hely még Pliniusnál »Abaorte«, Isidorus Characenus-nál »Apaortikene«, D'Auville és Haas régi földabroszán »Apaortene«. Chorenei Mózes földrajzában »Skithia, amely Apaktariának, másként Turkiának is mondatik«.

De vessük egybe ezeket is: »Hunni, qui appellantur Saberi, gentes Hunnicæ« stb, és hasonlók a byzantinusokban, — »Sabiri, gens Hunnica, ad Caucasum habitari frequentissimi et in multis principatus rite divisi« (Theophilactus).

Így tehát az auktorok mellett, az azok közül kimagasló Bölcs Leó bizonyítja — a Lebediából visszatérők kapcsán — azt, hogy a »magyar« előtt az egész nép neve az avar és hogy hol feküdt az őshaza!

Julián megcáfolt legendájának földje, a filológusok tundrái, Vámbéry Szibériája helyett ide is utal minden nyom, s ennek fekvése a magyar lélekben valahogy benne van. »Nem jártam arra, — de odaszállnék...«

Érthetendő azonban Bölcs Leó kifejezése akként is, hogy: »bátor« vagy »igazi« avar. Menekülésük okának hiányában pedig éppen ez látszik a helyesnek. Mindenik esetben a helynévben vitatlanul benn van és lényeges az »avar«.

Jerney János, a pártuskérdésnek is nagy tekintélyű kutatója, a magyarságot közvetlenül a pártusoktól származtatja. Értékes itt a Klaproth Gyula elleni támadása, aki kaukázusi útleírásaiban (1807.) azt bizonyítgatja, hogy Theophilactos ogorjai a kaukázusi avarok. Ezt még fellelhető történeti nevekkal igazolná, mint Uldni, Adilla, Budach, Ellak, Balamir, amelyek ismert hun, Almus, Zolta, Leel, Geissa, Sarolta ismert magyar nevekkkel egyezőek. Jerney idézi pl. Kézai Simont, aki beszél a perzsiai magyarokról. Nyilvánvalóan a visszatért avarokról van szó. Ezt a tényt különben teljesen vitán felül helyezi az a történelmi tény, hogy őket az európai magyarok odaszakadt törzsének nevezve, XXII. János pápa 1329-ben a samosgati (Simsat) püspök felügyelete alá helyezi. Ma már és régóta csak a »Madzsar« nevű város, falu, hegy és személynevek, a nagyon sok magyar típusú arc jelzi emléküket.

A pártus birodalom.

Az avar (sabir) nép a szervezkedés, a reá váró hegemonia átvételére nemzetté alakulás stádiumában lehetett akkor, amikor éppen a nemzet magva, legfejlődöttebb része Arszakkal kivált. Birodalmuk történetét feljegyezte a história. Strabo ezeket mondja el: »Valami szkítha Arszak a Maeotison felül lakott daák feje, ezekkel együtt betört a pártusok földjére, azt elfoglalta, s részint maga, részint maradéki a pártusok nevét a rómaival vetekedő hatalom fokára emelték.« Tacitus leírja harcmódorukat, az ősi szkítha, vagy ismert magyar harcmódot: szervezett, begyakorolt lovasság, a nyilazásbani kiválóság és különösség, lesek alkalmazása, kelepcék állítása, színlelt hátrálással az ellenség hadirendjének felbontása, a várból kicsalása, stb. Ezzel a harcmóddal verte le Orod (!) király Crassust és törték össze Antonius légióit. Eliseus (»Az örményeknek a perzsák ellen viselt háborúja.«) Pharbi Lázárral s általában az örmény krónistákkal egyezően vallja, hogy a pártusok avarok voltak, Arszak a szkítha dahák apar-(na) abar — avar — törzséből indult ki. U. így Ptolomaeus (»obares«) és Srabo. Justinus azt mondja: »Parthi Schitarum exules fuere...« Bizánci István: »Parthiae gens olim Schythica.« Trogus Pompeius kétszer is említi, hogy a »pártus« és királyuk »Arszak« saját népüktől való neveik!

Mindezek alapján tehát 1. a párthusok szkíthák voltak, azoknak massagéta, vagy saját nevük szerint avar népéből, 2. »pártus« a saját nevük volt, az idegenek is »pártus« formájában vették át e szót. Ha pedig ennek a saját népüktől adott névnek jelentése volt az »exules«, akkor tiszta tény, hogy a pártus — pártost, elpároltat jelent, még akkor is, ha ennek világos értelmétől megrémültek a XIX. század tudósai. De a hivatkozott auktorok alapján merészelhetjük elhinni, hogy Arszak — Ország, Valarszák — a secundo genitura Örményország királya — Alország, Orod, — Crassus leverője — Arad, s. i. t.

Sokat jelent Tacitus mondása: »Parthis nondum adultis: a párthusok még nem serdültek fel«. Jelenti a pesszimista római rettegését az újonnan feltűnt félelmetes ellenségtől, az örök fajnak ifjú hajtásától, de jelenti még ki nem alakult állami és területi berendezkedésüket, sőt azt, hogy anyanépüktől, az avarságtól még ekkor sem szakadtak el.

Strabo feljegyzi, hogy a pártusok a Sassanidák ellen külső fajtájukbeli segítséget hoztak, de az anyanemzethez fordultak segítségéért máskor is, mindig, ha külső támadás, vagy trónviszály támadt. Így akkor is, amikor a Sassanida Artaxerxes megdöntötte az utolsó pártus király, Artabán uralmát, akiről Tacitus meg is jegyzi, hogy otthon, a daháknál nevelkedett. (Annalium L. II. C. 3.)

Úgy látszik ekkor az avarok valami okból kellő erővel nem segítettek, rokonának, Chosroes örmény királynak támogatása pedig kevés lett.

Birodalmuk bukása után a pártusok jórésze nyilvánvalólag hazament, más részük római szövetségben, később zsoldban massagéta és pártus légiók neve alatt harcolt tovább a perzsa ellen.

Évszázados harc volt ez is az árjával. Ott látjuk Heraklius császár (610—641.) szövetségében még a 40.000 pártus vitézt a perzsa Kozroesz ellen. Teophanes már az új hegemoniát alapított szkíthák nevével hun-nak, de kazár-nak és turk-nak is nevezi őket

A pártus-perzsa harcokról sok jellemző epizódot jegyeztek fel az örmény krónikák. Bizánci Faust

írja: »Azon időben a Sassanida perzsa király (Sapor) éppen háborúban volt a chusoknak Arszakida születésű nagy királyával.« (Az örmény-perzsa »chus« vagy az arab »ghuz«, a görög-római szkítha, vagy szaka megjelöléssel egy.)

Pharbi Lázár leírja a perzsák rémületét: »...ha halál fia vagyunk és a királyok királya el akar minket veszíteni, ragadjon fegyvert és ölessen meg inkább maga, semhogy bizonyos halálra vezessen és az euthaliták fegyvere által pusztíttasson el.«

Úgy látszik, hogy a megerősödött perzsa birodalom mégis a maga szövetségébe vonta az örmény hatalmat is. Az örményországi Arszakidák így sokkal tovább tarthatták magukat (Kr. U. 418-ig) és házukból származott Tigranes, Szent Gergely, Szent Izsák is. Szinte újból kínálkozik az Árpádokkal való párhuzam!

Eliseus ezt írja: »II. Isdeger örmény király a hunok ellen, akiket chusoknak hívnak, fordítá fegyverét és két évig hadakozván semmire sem mehetett.« Megemlékeznek ez auktorok az avarok fegyveres segítségéről is, emlegetvén a massagéták berontásait Perzsiába, a Saporok alatt.

II. Sapor korából jegyzi fel Grammaticus Péter: »Azon gyakori háborúk egyikében, melyeket a hunok Sapores perzsa király ellenében viseltek, előálla a hunok közül bizonyos Honaukur (?) nevű bajnok és a perzsákat a háború sorsának párbaj általi eldöntésére szólította fel.« (v. ö. Botond!) Tehát: a lovas harcos, a totemjegyekből keletkezett törzsi hadi jelek (Ákos — fehérsólyom, Kartal — keselyűsas, Bors — párdúc, Turul — sólyom, Kürt — farkas, Kopylya — tigris, stb.), azaz címerek, az »avar« lelet szentendrei kengyel előtt ásatási eredményekkel már bizonyított kengyelhasználat, a párbaj és a szkítha jellem, vajon vitatni lehet-e, honnan indult ki a lovagság és kik voltak az első lovagok?

*

Jerney tanúsítja, hogy Arszak király mellékneve Iguz volt és ez a latin Justi-nak felel meg.

Értelem és kiejtés szerint: Igaz. Felemlíti még: Almás, Tape, Zalka helységeket a régi

Pártusország területén, valamint az ahriman és ármány szó és fogalom egyezését.

A pártus nyelvről egyébként nem maradt külön emlék. Az is baj volt, hogy az egyedül jóakarató örmények maguk is perzsa és syrus írással írtak akkor.

Lukácsy Kristóf (»A Magyarok őseiéi, hajdankori nevei és lakhelyek) az örmény kútfőknek idevonatkozó feljegyzéseit összegyűjtve és megismertetve, maga is Jerneyvel a pártus-magyar azonosság alapján áll és vitatta, hogy a magyar nyelv eredeti önálló anyanyelv, amelynek szépsége, gazdasága, erőteljes volta egy rég letűnt magas műveltségi korszakot tételez fel. Annak, hogy a Kelet irodalmi nyelvénél nem alakult, oka, szerinte, a zend szertartási nyelv, amelyet a vallás tartott meg trónján.

Az örmény írók alapján a magyarság eredetét és szülőföldjét az árja-zend népek közé, a Kaukázus környékére, Arménia és Perzsia közé helyezi Lukácsy Kristóf és azt mondja, hogy a magyar árja nép, nyelve árja nyelv és az indogermán szanszkrit nyelvcsalád tagja, csakúgy, mint az örmény.

Körülbelül 200 többé-kevésbé azonosítható szót sorol fel bizonyosságul, amelyek egy része valóban nem kifogásolható, pl.:

magyar

örmény

szanszkrit

egy

meg

ekha

ezer

kazár

kezar

kincs

kandz

kents

származás

szárm

vért
vért

csorog
csur (víz)

domb
tomb (damb, dimb)

kavics, kövecs
kovics, kobics

bárka
várka

zsír
sirr

sóvárgó
sóvár

bitang
bidag

narancs
narindzs
narindsch (perzsa)
tur
tur

sár
sáhr
char (p)
taps
tzaps

seregély
száreg
sáreg (p)
Tárkony
Tárchun

él
él, jél

szúr
szur stb.

Ezek bizonyító erejét illetően azonban utalunk a nyelveknél már kifejtettekre.
Bizonyos az, hogy nyelvünkben a török »eredetű« szavak előtt voltak árja szavak, illetőleg olyan szavak, amelyek már akkor megvoltak valamelyik árja nyelvben is. Ennek oka nemcsak az avar (a massagéta — pártus) és perzsa-örmény összeköttetésekben, hanem az ennél is ősbibb szkíthai és ósárjai érintkezésekben lehet, talán a Kr. e. évezredekben, még a Rigvéda szerzettetése előtt.

Sokszor kell — sajnos — igazat adni a cinikusnak tetsző mondásnak, hogy a történelem »az emberi ész tévedéseinek története«.

Ha a történetírás nem volna tendenciózus, bizonyára nem ütköznének össze H. G. Wells világtörténetében sem egészen bizarr megállapítások. Így nála a szumirok — árják, viszont a khitik nem azok. »A hittita civilizáció — mondja — nyilván árjaelőtti volt. De ha a sumirok árják...?! Vagy: a szkithákat a kimberék mellett a médekkel és perzsákkal együtt árjának könyvelni és az utóbbiak a mongolokkal összeütközve, ezeknél ismerik meg a lovat. Hogyan, mikor, miért volt ez a bizonyos összeütközés?... S mit csináltak eddig ló nélkül az árja szkithák, akikről a kentaur fogalom már az ógörög regékbe került?...

Valóban érthető igyekezet a rövidfejű kaukázusi szumirokat, szkithákat az árjaságba kebelezni, akiknek virágzó ősi kultúrája mindezek dacára már alapszabály, mikor megállapítja a »hosszúsirok« és a kelta »kereksirok« emlékeit, a megpörkölt és szétvagdosott emberi csontokat és a germán »hulladékhalmozatok« fajtánk már delelő kultúrájának korában.

Az árja elmélet megcáfolt fejtegetéseiben annyi mindenestre igaz, hogy a szkitha és árja nyelvek érintkezésben voltát letagadni nem lehet. Ebből a tényből azonban csak óvatosan lehet történelmi, vagy más következtetést levonni.

A história és az archaeológia bizonyítja, hogy a szumirok óta a rövidfejű szkitha faj adta a kultúrát s ez volt az, erős hódító. Ha csak az utóbbi (magyar-örmény) szóösszehasonlítást nézzük, bizonyos, hogy az egyező szavak pártus hatások az örményben s nem jöttek azok fordítva, az örménytől a pártusok (amazoktól területileg elválasztott) anyanépéhez, az akkor avar, abar, sabir, massagéta stb. nevek alatt ismeretes nép nyelvébe.

Az ősi árja szóegyezések tehát az árjának, a műveltebb és erősebb szkithaság anyanyelvéből való átvételei s ezek a szavak megmaradtak később is az átadó és átvevő nyelvben, így van ez a török, vagy más szóegyezésekkel is. A nyelvészettel egymagában bizonyítani még sem lehet, mert annak u. n. bizonyítékai sokszor maguk is bizonyítandók!

Az örmény történetírás kronológiájából meg lehet állapítani, hogy az általában massagétának, chusoknak nevezett szkithák után csak nagy sokára kezdik emlegetni a hunokat. Míg ugyanis a pártus és magyar, azaz avar nép, az árja népekkel, főleg a perzsákkal és a rómaiakkal került sok évszázados küzdelembe, — addig a nyugati szkithák külön alakultak.

A massagéta szkithaságból, a szabad szkithák közül már sokkal régebben kiváltak a királyi szkithák, (Basilei, Regii) nyilván királyi főhatalom alatti és más célok iránti tömörüléssel. Most a szabad szkithaságnak nyugati ága jelenik meg a hun név alatt.

Az örmény krónikások sokat írnak a kaukázusi Vaskapukról, amelyeken át a basileusok majd a hunok külön-külön majd együttesen betörnék országukba. Eliseus ír bizonyos Béla nevű hun vezérről, Isdegard perzsa király korában. »...A perzsák temérdek pénzt küldöttek a »kajlandorok« országába és onnan az alán kapukon (tzurzár) hunokat hozattak.« Ez a történelmi emlék egymagában a következő adatokat őrzi meg: 1. Béla 2. Kajlandorok, 3. Alánkapuk, Vaskapu, Tzurzár.

Ilyen adatok mellett kár a tundrákon keresni az őshazát. E harcokban a basileusok harci eszközéül ismerjük meg a pányvavetést! Róluk az I. századtól kezdődőleg már a hunokkal együtt írnak. Zosimus Cornes (Hist. Bizantinae: L. IV.) a hunokkal azonosítja őket. Úgy látszik, hogy a szabad szkithaságból kialakuló hun nemzettel szemben hanyatló hegemoniájuk, sőt önállóságuk már ekkor elveszett.

A szkitha népek története és fejlődése szerint az első nagy kultúrnépek után az egyetemes, u. n. szabad szkithaság főnépe az avar, a massagéta volt. Ebből váltak ki a királyi szkithák, jóval később a pártusok, s a maradék anyanép nemzeti neve lett legutoljára a magyar. Tőlük északra és nyugatra a szkithaság másik főága, a hun helyezkedett el. Közülük előbb vált el és jutott szerephez a keleti hun — (hiung-nu). Az avar népek első ketteje után, keleti testvéreiktől elszakadva és függetlenül lép fel a két hun nép, az atillai (fekete) és a bajáni (fehér) hunság, A legkésőbbben fellépett magyarsággal való legszorosabb összefüggésük miatt kellett most a hunok után foglalkozni a »bardous eseuloec«-kel.

*

A görögök és rómaiak szkítha, és ennek törzseit felsoroló *saca*, *daha*, *massagéta* nevezéseinek az örmény és perzsa *chus*, *chusán*, *chusita* szavak voltak a megfelelőik. A szkíthaság nyugati része a Kárpátokban, keleti része a Kaspi körül sorompót jelentett az idegenfajú — árja és mongoltörök — népekkel szemben.

Az ősi szkítha népeknek, a szumiroknak és khitiknek örököséiként tört azok ősi földjére a *sabarok*nak egy része, a *pártusok*.

Birodalmuk néhány évszázad volt csupán, — pl. a szumirok évezredeihez képest és bukása maga alá temette a pártus nemzetet és népet is.

A »magyar« név kezdete.

Abból a bizonyított kölcsönöséből, amely az anyanép és a »pártusok« között fennmaradt, következtethető, hogy a századokig tartó harcokba belekeveredtek az előbbieket, viszont ezekhez egy részükben visszatértek az utóbbiak. A két nemzet egyazon népek voltak a két felekezete, de hogy a pártus politikai szervezetbe később az egész avarság bevonult volna és annak vándorútra kelt összessége volna a magyarság, Jerney olyan bizonyítékai dacára, mint pl.

1. Az I. Endre alatti imádság: »Ne imádjuk pártus őselők stb.«

2. Guido (XIII. századbeli francia főpap) feljegyzése: »nammodo qui Turci, veteri sunt nomine »Parthi«.

3. Az augsburgi ütközetről szóló krónikás ének, amely egyszer *ungariusnak*, ötször *partusnak* nevezi a magyart.

4. Hogy Justinus és számos görög auctor a pártusok szkíthavoltát állapítja meg.

5. Hogy a pártus nyelvnek és emlékeknek, a Sasszanidák alatti elpusztítása dacára 60 újperzsa szó magyar származását állapítja meg, meggyőzően magyarázza a pártus királyneveket, tisztségeket, *parszi* vallásos szavakat, stb.

Minthogy a pártus idők alatt, már a II. századtól pl. az örmények külön megemlékeznek a magyarokról, azt kell feltenni, hogy éppen a pártus — elpártolás visszahatásaként, az avarság együtt maradt része magyarnak kezdte nevezni önmagát és ő maradt Plinius ősi szkítha népe, amely »*Ultra sunt Schytharum populi, multitudo innumera et quae cum Parthis ex aequo degat.*«

A pártusok s az őket évezrednyivel megelőzőtt királyi szkíthák kiválása egy-egy király alatt, a békés patriarchális viszonyokkal való szakítás, a nép vállalkozó, államalapításra érett részének olyanforma, bár sokkal nagyobb arányú *excessusa* volt, mint a görög vagy normán kirajzások. Természetes így, hogy az otthonmaradtakra még bizonyos fejlődési periódus várt.

Azok a szkíthák, — *chusok*, *cydariták*, — akik a Kr. u. III. században, mikor a pártus birodalom már hanyatlásnak indult, Kelet felé terjeszkednek és Baktriát Balch fővárossal (v. ö. Balkó, Valkó nevek) elfoglalják, — nem a magyarok, hanem a keleti hunság sereghajtói, a kunok, *bessenyők*. (v. ö. Asolich István: a *massagéták*, akik Balchban laknak: *chusok*.)

A népvándorlás első hulláma ezeket érinti, de nem az avarokat, akiről a Bíborbanszületett azt írja, hogy mindenkor olyan szuverén nép voltak, akik felett soha senki sem uralkodott.

Ugyancsak ő ismeri már magukadta új nevüket, leírva így — *mazar*.

A derbendi krónika mogor népről emlékezik meg. Már Xenophon említi a *makar-t* Chorenei földabroszán van a *Kuda-makar*, *guda-makar*, (nyilván *chus* — magyar?)

Ptolomaeus a Tigrisnél Mazara várost említi Örményországban *Madsar-völgy* és *Madsar-hegység* nem véletlen, bár ezek a magyarság kihűlt helyei és inkább a *Lebediából* visszatért töredék emlékei. Említés történik Moager királyról, mint aki népének adta volna nevét, mint *Ozmán* az *ozmánlinak*.

Bizonyos, hogy hangrendileg a *megyerből* — nem származhatott a magyar, hanem e szó eredetileg és mindenkor a magyar volt s előbbi leírásainak idegenszerűségét okozhatta a téves megértés, fonák szónyomozás, csak úgy, mint az, hogy az idegen nyelvre és írásba való áttételnél — különösen az azokban hiányzó hangjegy miatt — történt a *ferdítés*. Ma is: *magiar*, *mad'jar*, stb.

A történetírás zűrzavarának kezdete.

Vessük egybe Priscos Rhetor és Theophilactos következő tudósításait:

Priscos ezt írja: »Abban az időtájban, amikor a vandálok beütöttek Itáliába (455) s mikor a nyugatrómai birodalomban Maiorianus császár uralkodott (457—461.) a szaragurok, ugurok és onugurok követeket küldtek a byzánci császárhoz, hogy barátságát és támogatását megnyerjék. Ennek oka pedig az volt, hogy az abarok szorítottva egy hatalmas néptől, elűzték lakhelyeikről a szabirokat, akik viszont őket, az említett három népet szorították ki hazájukból, — ők tehát, hogy új hazát szerezhessenek maguknak, megrohanták a hun akatzirokat, s több csatában csakugyan le is győzték őket!«

Theophilactos, (aki a VII. század első felében az ótörök államtörténelem eredetéről írt) mindenek előtt említést tesz a kaukázusi és attól északra lakó szkithákról, majd követségének céljáról és a török hágánról tudósít. »Ez a hágán az Abdelák uralkodóját, akiről már említést tettem, hogy Epthalitáknak neveztetnek, legyőzte s e néptől az uralmat magához ragadta.« Figyelmeztet, hogy ezek nem az Iszter mellé letelepedett álarok, s ezektől azokban megkülönbözteti a valódi avarokat. Előadja, hogy a hágán másik hadjárata szintén sikerült és az ugorokat meghódította, akik mind népességre, mind hadgyakorlataikra nézve a leghatalmasabbak voltak. Ezek a Til (Nagy) folyam mellett laktak, legrégebb fejedelmei Ouar és Hunni, népei közül is egyesek Ouar és Hunni. Justinianus korában ezek egyrésze menekült Európába és az onugorok és szabirok azt hitték róluk, hogy »avarok«, (»akik szintén szkithák«) akik viszont ezt a tévedést meghagyták.« Maguk az avarok a szkitha népek legműveltebbje. A hágán győzelme után népük egy része azokhoz menekült, akik Taogasztot bírják, másik részük Mukriba. Ugyanezen események hatása alatt a kotzagérek és a zabenderek (akik szintén ouarok és hunnok) az avarokhoz csatlakoztak, utóbbiak 100.000 harcossal.«

Említsük még itt meg Menandrost, aki Theophilactos Simokattest kiegészíteni alkalmas és aki elmondja, hogy az avarok a szabirokat és az onugorokat tönkrevették.

Szembetűnően megállapítható, hogy lényegüket illetően ezek a tudósítások nemcsak azonosak, hanem egy forrásból származnak, az újonnan feltűnt első ótörök népnek és a byzánci udvarnak összeköttetéséből. Továbbá, hogy itt kezdődik az a zűrzavar, amely a török fellépése következtében, egyrészt a keleti szkitha népek megmozdulásáról és ennek következményeiről alkotott akkori véleményekben, másrészt magában az írott történelemben keletkezett és máig megzavarta ennek tisztánlátását. Így lett minden, ami eddig szkitha volt, — ezentúl török.

Az eddigiek alapján nézzük ezeket az adatokat közelebbről: Kétségtelen, hogy a tudósításokban említett valamennyi népnév a szkitha népcsalád népeire vonatkozik.

Az ismételtlen visszatérő Ouar és Hunni: avar és hun, — ennek a nép- és nyelvcsaládnak két fő népe, amelyek főhatósága alá tartoztak a kisebbek.

Az avar és hun népek legrégebb fejedelmei Theophilactos szerint: Avar és Hun, a magyar mondák alapján Hunor és Magyar. Úgy a hunok, mint a magyarok népének a történelem az idők folyamán több nevet adott. Így lett a nyugati hunok második kirajzása is avar, aminek téves voltára azonban maga a história is csakhamar rájött, hiszen már Theophilactos is megállapítja, hogy az »avar«ok — álarok.

Ugyde, a valódi avarok Priscos »abar«-jai nem mások, mint a sabarok, vagy sabirok. Maguk a régi görögök massagétái, szkithái, szakái, dahái, — aszerint, amint azokat általános, összefoglaló, vagy szűkebb törzsi idegen elnevezésükkel illették.

A sabar maga görögös visszaadása saját maguk abar — avar nevének. Láttuk, hogy ennek a népnek voltak felekezete a pártusok, s velük szemben keletkeztette az otthon megmaradt néprész új nevéül a magyart.

Bizonyítottuk továbbá, hogy az atillai birodalom szétbomlásakor az Atillafiak alatt (Dengizik, írják és írják fiai: Kutrigur és Utrigur, akiknek hun népéről, mint külön-külön nemzetről szeretnek tévedni) hogyan keletkeztek alkalmoszerű politikai és hadi célzattal, alakulások, amelyek legtöbbször az egyesült törzsek számmennyiségével jelöltettek meg, s ehhez az idegen, általánosat jelentő ugor volt az alapszó. Így az onogur, ongur, szaragur, stb. nevek. De ezek a fogalmak csupán epizódalakulások voltak, sem előbb, sem utóbb életükről, — nyelvi, faji mibenlétükről nincs említés, — visszatértek szkithafajuk alapnépébe, amelyből feltűntek.

Ellenben az akatzirok, az ősi kazárnép, ezek mellett, de önmagában folytatta még, vége felé járó többezeréves életét.

Érthetlenség tehát, hogy az avar megtámadta a sabart — önmagát! — és tönkre verte az onugort, amely politikai alakulás még évtizedekig fennállott! Képtelenség, hogy az utóbbi meghódította — a magyart és ennek átadta az ő — török műveltségét! Azét az ótörök népet, amely a semmiből most elő és így is közbenső népek és területek választották el ettől!

A magyarok elindulásának okai.

Tisztára meddő a vita, Zeus, (hun-bolgár) Schafarik, (szláv) Munkácsi (finn-ugor), Patkanov és Fehér Géza (tisztá magyar) nézetei között, hogy kik voltak a szabirok?

A szabir, savar, abar, avar kérdésre az előbbieket szerint lehet csupán válaszolni. Teophilaktosz írásának magja is ezen megállapítása: »az avarok — ugorok.«

A tudósítások lényege tehát az, hogy az ótörök nép fellépése az egymás mellett elhelyezkedett szkíthanépek hullámszámát idézte elő. Ez anélkül is bekövetkezett volna, mert ezeknek a Maeotis és a Kaukázus közötti zárkózott összefüggését megzavarta és ürességet okozott a hunoknak Atila és Baján alatti szereplése és a bolgárságban történt kivonulása, az avarságból kiszakadt pártusok, végül a keleti hunságnak Indiában történt megtelepedése.

Meg kell még itt említeni, Zemarchost, Justinus császár követét, aki 568-ban Dizabul török fejedelemtől visszatérőben az ugorok földjén hallotta, hogy Kophen (Kubán) mellett 4000 perzsa leleskedik rá. Így nem vitás, hogy az ugorok földje a Kaukázus északi oldalán volt, akiket így most a régi massagéta vagy abar helyett jelöl meg. De a kifejezés egy külön impérium kifejezése, érzékeltetése is, benne van, hogy arra nem terjedt ki az ótörök Dizabul hatalma!

Zemarchos körül is írja az ugorok nevezett magyarok helyzetét. Közvetlenül délen — a pártusok helyén — a századok után felülmaradt perzsák, közvetlenül keleten a megjelent török. Nyomják még az utóbbi elől kitérő keleti hun-, kun- és bessenyő-népek, előtte pedig a nyugati hunságtól kiürített ősi szkítha föld. Maga a nemzet, a pártus bonyodalmak után teljességében, a nemzetkézés, államotalkotás periódusa jutott ekkor, amikor területe és külpolitikai helyzete erre alkalmas nem volt, viszont annál inkább az előtte fekvő a hun testvérektől kiürített Lebedia. Nem kényszerű de természetüknek megfelelő, politikailag szükségszerű és céltudatos vállalkozás volt tehát annak megszállása.

A keleti kútfők értékelése.

Dizabul és a bizánci udvar összeköttetése, továbbá a szkítha népek újabb megmozdulása és folyamatos hullámszáma kényszerűen ismét rájuk terelte a kor figyelmét. A bizantinusok viszont új fogalmat kaptak és most már azt alkalmazzák helyesen-helytelenül. Schythia helyett Turkiát szkítha helyett turkot írnak, s konfúzió lett a kritikátlanul rájuk támaszkodó történelem.

De hozzájárulnak ehhez a tévesen értelmezett és túlértékelt keleti, főleg arab források is.

Bővebben ezek tudatlanságával foglalkozni nem kell, elég rámutatni, hogy maguk az arabok csak az izlámokkal emelkedtek ki a történelmi semmiből, s ezelőttről, a közvetlen egy-két századtól eltekintve, önmagukról sincs tudomásuk. Vámbéry és a »turánisták« nagy tekintélyei: Dsuveni, Rasid-Ed-Din, Abulghazi, Iba-Dasszta, Ibn-Foszlan szintén csak a maguk korát és a török népek akkori, főleg XII— XIV. századbeli ethnikai állapotát jelentik még akkor is, ha genealógiákat adnak.

Az arabok 637-ben megdöntik a Sassanidáknak előzőleg a pártus-magyaroktól ingatott uralmát és érintkezésbe kerülnek az első törökökkel. Így, míg a bizantinusok felületességéből, ők tudatlanságából és jóhiszeműen gondolják a tőlük északra fekvő népeket is török fajúnak, akik közé pedig csak újabban ékelődött be a keleti hunok nyomán Dizabul népe.

*

Az u. n. turáni iskola ezen tekintélyei mellett hivatkozik még nyelvünk török jövevényszavaira. Idevonatkozóan már rámutattunk, hogy ezek éppen a törökben, jövevényszavak. Szkítha jövevényszavak, mint ahogy vannak ezek az árja, főleg a szláv-nyelvekben is. Hozzájuk a keleti hunság vitte be.

Helyesen mutat rá a finnista Munkácsi Bernát, hogy ha Zoltán — Zsolt, (ami magában a törökben is arab jövevény), Árpád (ami bizonyítása szerint épp úgy szanszkrit de mint kimutattuk: éppenséggel ősi szkítha szó) alapján akarnak bennünket törökök megtenni, akkor az Aladár, vagy Levente nevek alapján perzsák, László vagy Bogomér neveink alapján szlávok épp úgy lehetünk, nem is említve, hogy a hiányos török hangtan ilyen neveinkre, mint Lel, vagy Lehel, Lehed, Nyék, Vajk, Vatha, Palics stb. még magyarázatot sem enged.

Többet jelent azonban az, hogy turkománul uram — madjarem. Vagy a török köznépnél hunkarem! A török hungár-hunkár szó uralkodót jelent, amely a szlávok kifejezésével óbor, oborszky cslovek — nagy ember, óriás, avar — tökéletesen egybevethető. Vagy, hogy Dzsingisz családjában háromszor is előfordul Madsar, mint személynév — a személynév pedig mindig a tisztelet és tekintély kifejezése. Ezek az ősi időkből származó tanúságok egészen más tényeket nyilvánítanak!

Vegyük ezekhez még, hogy a bizantinusok a bessenyőket sohasem nevezték hunoknak (pedig ők mindenképen azok voltak), hanem szkítháknak, a magyarokat főleg hunoknak, a szlávok pedig a magyarokat ugoroknak, s a hunokkal azonosítva hunugornak nevezik. Jordanes ugyanígy. A pontusi szkíthákra vonatkozó kéziratában ezek nevét a következőkként variálja: hunugor, hunuggori, hunugiri, hunucari, hungari, uniguri, hun. Így jelent aztán zúr-zavart, sőt caesurát történelmünkben az idegenadta név, s ezért írhatja Regino püspök Kr. u. 889-ben: »az ungar nemzet, kinek azelőtt sohasem lehetett hírének hallani, odahagyta Scythia táját...«

Míg tehát maga a török »hunkár«-nak nevezte a magyart, a bizantinus rákapott a »turk«-ra. Maga a magyar önmagát itt is magyarnak nevezte, legfeljebb nevében új hazáját is kiténtetve — »döntői magyarnak«. (A Névtelen »Dentu-moger«-je.)

Mivel a bizantinus tévedők a fehér hunoknak adták az avarok nevét, a régi, egyetemes massagéta névhez vissza nem térhettek, a pártusok pedig ezeknek egyik — a köztudatban és történelemben még világosan élő — része volt, a tévedés útján tovább haladva, alkalmazták a türk nevet. Bizonyos, hogy e nép lényegével legtöbben mégis tisztában voltak, aminek tanúsítása az amellet rájukvonatkozólag alkalmazott szkítha, hun, massagéta, pártus azonosítás, főképpen pedig Constantinus Porphirogeneos »sabantoeasphaloi«-ja. Viszont, ha a magyarra azt mondták, hogy »turk«, ennek kellett mondani a többi fajtabéli népet is, hiszen a szkítha népcsoport az ethnográfia és a közös történelem kapcsán éppen annyira, sőt sokkal inkább összetartozott, mint a szláv, vagy germán népek. Így lett a »tekintélyek« után kitaposott úton haladó történelemtudományunk »török« a kazár, kun és bessenyő is!

Lebedia. A kazárok és kabarok.

A Szkíthaföldön alapított új hazában, Lebediában, — ősi tiszta magyar szó! — a kazárság szomszédságába kerültünk. Az öreg testvérnép gondoskodásának sokat köszönhetünk, hiszen maga az állami megszilárdulás és dinasztiaavasztás is az ő biztatásukra történt. Az Erdélyben született agathirus (Priscusnál akatzirus) nemzet Atila birodalmának része volt. Utána ismét önálló lett gazdag és hatalmas. Névtelen még őshazájukban, Erdélyben is tanítja őket, (Mén—Marót) az azonban világos, hogy ottani hazájuk e korban virágzott és hatalmuk csúcspontján állottak. Iparos és kereskedő nép lévén, hadjáratait a rokon szkítha népekkel szervezi inkább. (V. ö. Velence példájával). Ezért vált rájuk katasztrofálissá a basileusok maradékának, a már csak három törzsre zsugorodott »kabaroknak« (előbb kajjandorok — most kóborok) kiválása és a régtől elszakadt anyanéphez csatlakozása, viszont ezek a magyarságban pótolták az ő hazába visszatért »sabantoeasphaloi«-t
A kazárnyelv ősi szkítha nyelv volt és természetesen nem török. Élesen elválasztja ettől pl. az

ezeket jól ismerő Rabbi Petachia, aki 173-ban utazott Kazáriában és az ahhoz tartozó Krimiában: »Atque addentum Gazariae habitatores alii, itemque in Turcomania degentes, alii uti idiomate et tributum utrosque penderi Regi Graecorum, quin et Tartaros propiam habere linguam.« A kazárok nyelve legfeljebb dialektusbelileg különbözhetett a kabarok nyelvétől, akik faji egyezőségük mellett a kazár államszervezet tagjai is voltak. Ezeknek nyelvét pedig ma is jól ismerjük!

Vám, híd, vásár, kazár, egyesek szerint alán szavak. Ha tőlük kellett átvennünk ezen szavakat és fogalmakat, — kereskedelmi versenyt és magyarázatot jelentenek arra, hogy miért hívták fel figyelmünket az atillai örökségre, helyesebben miért tartották ébren és elindulásunkban miért támogattak buzgón.

A kazárokról a »Hóman—Szezfű« azt mondja, hogy régebben türk néven voltak ismerősök, a kabarok pedig észti rokonaik mellől mentek a Volgához, ahol ivadékaik ma burtaszok és mordvinok. Mindezek már ismert, megcáfolt feltevések csak.

A királyi szkíthákról adatokat őriz meg az ősi történelem. Láttuk, hogy az akatzirok és a kimmeriek után váltak ki a szkítha ethnikumból, annak avar ágából. Kivételes és a szkítha népek történelmében egyedülálló testvérharcba keveredtek a kimmeriakkal, — akiket kiűznek a szkítha földről. Herodotos gellonoknak is nevezi őket és elsősorban az ő népük volt Dáriusnak és roppant hadának visszaverője. Indathyses királyuk tette a Dárius visszavonulását őrző Miltiadesnek, az ennek rettegő társaitól ellenzett szövetségi ajánlatot. A Dunadeltától lassan kelet felé vonulhattak el ők is, mert ezen az ősi szkítha földön, a Tomiba száműzött Ovidius — időlegesen — már nem említ szkíthát, ellenben szarmatákról, gétákról és jazigokról megemlékezik.

Hatalmuk viszont kiterjedt a szarmatákra és alánokra. Sokan utóbbiakat is szarmatáknak tartják, bár ők is szkítha nép, ethnografiájuk és történelmük minden momentumá közénk utalja őket. Mindenkor a szkítha közösség tényezői, leginkább az atillai hunság történetében jutott történelmi szerep részükre.

A mondákból és Herodotosból ismerős szarmata és szkítha keveredés ugyanolyan népe lehettek eredetileg, — mint testvérnépeik a jazigok, vagy a finn ősök: a budin nép, továbbá a litván, észti, lett és liv népek.

Míg a királyi szkíthák ősi anyanépe az avar, a maga békés életét élte s az ebből, utánuk kiszakadt pártusok világtörténelmet jelentettek, ők meddő és szertelen harcokban porlottak el. Ők voltak a »Tzur« kapukon betörő »kajlandorok«, majd az egyes politikai — utrigur-kutrigur, stb. — alakulások kovásza. Nevük 2000 év folyamán, a köztudatban átmegy a szarmata-szkítha jászra, később a bessenyőre és kunra is, utóbbiakra legérthetőbben, mert ezeknek is tiszta szkítha nyelve az övékével egyezett.

Nestor, Nikon és Anna Kommena is tanúsítja ezt: »Eadem utuntur lingua« mondja utóbbi (Alex. Libri XV. VIII. C. 5.) Cedrenus is »Patzinacarum gens Schytica est earum Schytharum, qui Regii dicuntur«, tehát a bessenyőknek is nemcsak egyező nyelvét tanúsítja, hanem ezeket teljesen királyi szkítháknak, azaz kabaroknak tartja.

Ezt vallja Schlózer is, az újabb kor nagy tekintélye, aki egyrészt a kabart, kunt és bessenyőt teljesen azonosítja, másrészt élesen elkülöníti őket a töröktől: »Wie Macedonier von Griechen, wie Schweden von Daenen, wie Ungern von Slaven, so sind Türken verschieden von Petschenegern und Komanern und Polowczern.«

A szlávok ugyanis polowcz-nak nevezték a kabart. A magyarság ezt a nevet hagyta rajtuk, minthogy tovább is kóborlónak nevezze őket. Az új hazában — Anonymus szerint — a Bükk és Mátra alján települtek utódaik a palócok és matyók.

A szkítha dialektusok.

Pauler a kabar — palóc azonosságról írva, ezt mondja nyelvükről: »Ha a palócok azon nyelvet, amelyet most beszélnek, a magyaroktól tanulták legyen el, akkor a palócnyelvnek az ősnyelvből megtartott szavakkal bővebbnek kellene lennie.« De ilyen ősi nyelvemlékük nincs. Nem is lehetne. A palócok mai nyelve a maguk ősi nyelve, nem a magyar! Az az ősi szkítha nyelv, amilyen volt a magyar is és különbözőségük nyilván nagyobb, mint kettejük közül bármelyiknek a

mellettük, vagy velük együtt élt hun, kun vagy bessenyő dialektusokkal való különbözősége. Hiszen a szkíthaság nemcsak nép, de nyelvcsoport.

Jerney nagyon helyesen fejti ki, hogyha a palócok nyelvüket az u. n. kabarcsatlakozáskor a magyaroktól vették volna, akkor az tiszta magyar nyelv lenne, mint ahogy ha tatáruul beszéltek volna elébb, akkor ma is meg lennének annak nyomai.

A palócnak mai nyelve az, ami volt. Szkítha nyelv, de nem az akkori vagy mai magyar!

Az embernek magával hozott faji jellegéhez nemcsak koponyája és hajszíne, de hangszervei is tartoznak. A palócnak, kunnak lágy, dallamos, különös beszédje — ellentét a magyarnak határozott, keményebb beszédjével szemben. Utóbbi kiképzettebb, mint maga a nép, a szkíthaság legszebb tökélyben megjelent példánya.

Jean Jaques Rousseau a beszéd keletkezéséről írott értekezésében kimutatja, hogy a primitív ember a gondolkozás előtt — érzett és az érzelmek hangjai szavakban kifejezve is megtartották zenei csengésüket. Ez az ütem, a rím. Körülményeiknél fogva ez a déli népekre megálló szabály, míg az északiaknál az életharcok durvasága a beszéd formáján is megérzett. Julianus császár pl. a gallusok beszédét a békák brekegéséhez hasonlította. »A melegégövű országokban a kellemes érzések összes elevevénye kellett ahhoz, hogy az emberek beszélni kezdjenek« — és a legrégebb görög auktorok fel is jegyzik az ősi szkíthák mulatását hogy íjaik húrját pengetve daloltak! A nép fizikai fejlettsége hangjainak, főleg mássalhangzóinak nagy számában, szellemi fejlettsége a nyelv szerkezetében, a szóképekben, a nyelv költőiességében is megnyilatkozik. Müller Miksa a beszéd romlását egyenesen »a beszélő orgánumokban az izomerő lankadásával« hozza okozati összefüggésbe s rámutat, hogy míg a magyar abc-ében 25 eredeti mássalhangzó van (az egy ds-ét kivéve) addig az angolban 20, a görög-latinban 17, a mongolban 17, a finnben 12 (rontott szkítha nyelv!).

A szkítha dialektikusok között legtovább érett magyar a legtökéletesebb szkítha nyelv lett.

Megtartotta dallamosságát, bár a többenél keményebb. Ezt a nyelvet a barbár idegenek rosszal értették meg, írásban visszaadni nem tudták s így az elferdített szóemlékek felett a tudósok könnyen ellapoznak.

Rousseau rámutat a beszéd és írás közötti nagy különbségre is: »Az írás, mely a nyelv megrögzítésére látszik hivatva lenni, azt éppenséggel megmáskítja.«

*

A palócok nyelve dallamos és lágyabbnak megmaradt. Úgy lehet, főleg ők adták a magyarságnak a regősök, hegedősök legnagyobb számát. Legalább is Pintér Sámuel a palócokról írott munkájában rámutat ennek bizonyosságául az aránytalanul nagy számú Hegedős, Sípos, Lantos, Dudás, Gordós, s hasonló neveikre, amelyek eredetileg foglalkozást jelentettek, továbbá a keményebb, erélyes, harcias magyarral szemben a palóc beszéd lágyágára, mássalhangzók kerülésére, mondatok közt a kötőszók hiányára, s. i. t.

De ha az ősi palócnyelvtől és a hivatkozott auktorok bizonyágtételétől is eltekintünk, bizonyítani tudjuk a palócnak a kunnal és bessenyővel azonos nyelvét, amely az ősi magyar, illetve ezzel együtt a — szkítha.

Jerney János keleti utazásában rámutat a moldvai oláh nyelv rengeteg magyar szavára: apród, armas, birau, kamoras, paharnik, pargar, parkelab, Ludása (Ludas), Nádisa (Nádas), rezes (részes) stb. Ezek kiegészítésül említsük fel még a következőket:

calha = kályha
conha = konyha
coporsau = koporsó
dugau = dugó
fogadau = fogadó
feredeu = feredő
festesc = fest
fibirau = főbíró
fispan = főispán
gand = gond
gezes = gőzös

haladues = halad
hotar = határ
pusca = puska
rovas = rovás
surulesc = súrolás
samadas = számadás
samalesc = számol
salau = szálló
sapon = szappan
secrin = szekrény
soba = szoba
sobocag = szabadság
temeteu = temető
tipou = cipő
tistasag = tisztaság
labos = lábos
lampa = lámpa
lacas = lakás
lacuesc = lakik
meces = mécses
covaciu = kovács
otel = acél
lepedeu = lepedő
poplon = paplan
salmajac = szalmazsák
sicsag = sikság
bivol = bivaly
bic = bika
bob = bab
capa = kapa
ciurda = csorda
ciurdas = csordás
cocos = kakas
gazda = gazda
hajma = hagyma
liba = liba
lopata = lapát
marha = marha
oiaga = üveg
ocosag = okosság
otet = ecet
pahar = pohár
pod = pad
viteaz = vitéz
zár = zár
sabou = szabó
sarsam = szerszám
pasula = paszuly
ruta = ruca
tulve = tulok
dipleu = gyepelő
felhert = felhérc
hanfa = hámfa
igás = igás
istrang = istráng
secheres = szekeres

zabala = zabla
aciu = ács
astalus = asztalos
calapaciu = kalapács
chimives = kőmives
estergaios = esztergályos
firez = fűrész
furistán = forrasztó
ic = ék
ileu = ülő
lacata = lakat
lacatus = lakatos
mestersug = mesterség
miheiu = műhely
munca = munka s. i. t.

(Dr. Szilády Zoltán gyűjtése.)

Ezeket a szavakat nem a magyartól vette át az oláhság, mert Moldvából és a Havasalföldről beszivároghat magával hozta akkor, mikor a csángók távol sem telepedtek meg ottani falvaikban. Ezeket a szavakat tehát az oláhság a kunoktól és a bessenyőktől vette át, akiknek hazája volt a régi Etelköz s akik ott maradtak. Még a XVIII. században is udvari tisztség volt a moldvai vajda udvarában a »kapitány de koman«. A beolvadt kunságtól vették át e szavakat, ezek vitték azt be az oláh nyelvbe és a megmaradt és csángókkal gyarapított maradékok beszélik még ezt a — magyar nyelvet, nekünk dialektusként tetszőleg — selypítve.

Bizonyításai alapján el kell tehát fogadnunk Jerney állítását, mely szerint:

1. A moldován nyelv alapszavai nem honunkból szivárogtak oda, hanem a hajdani idők bessenyő és kun nyelvéből.
2. Hogy helyneveik magyar értelműek, de azoknak kun őslakosai nevezték el úgy és nem magyar, vagy székely gyarmatok azok.
3. Hogy sem ott, sem hazánk területén — dacára tömeges települtségüknek — a kunoknak és bessenyőknek nyelvemlékük nincs, mert nem lehet, mivel a magyarral nemcsak egyfajta, de egynyelvű népek voltak — egyazon mindenkor szorosan zárkózott népcsalád tagjai, — amelynek a magyar is csak egyik felekezete volt!

*

Amit a kunok törökségéről, illetve állítólagos török nyelvről felhoznak bizonyítékul, az u. n. Codex Cumanicus, a kun miatyánk, nem lehet meggyőző.

A tatárjárás után törökök maradtak itt, pl. a több faluból álló u. n. »Tatárvidék« a Nagy Kunságban. Maradtak törökök a török megszállás után is. Ezekről származott nyelvemlék ez. De éppen mert más nyelvemlék nem is maradhatott fenn, szabályterősítő kivétellé teszi ezt. Értékes munkájában bizonyítja ezt Gyárfás István »A jász kunok történeté«-ben. Kutató történeti módszerével megállapítja, hogy a kunok nyelvileg és fajilag azonosak voltak a magyarsággal, legfeljebb csak nyelvjárást jelentettek, míg a »török iskola« — Vámbéry, Gróf Kuun Géza, Mészáros Gyula — az említett okmány alapján vitatkozik tovább.

Kik voltak a kunok és a bessenyők?

A kínai évkönyvek írói azt mondják, hogy a hujku (hiungnu) és az ujguel (ujguól, ungur) egy nép és az ujk-huz (oguz) egy nyelvet beszél a hujhu-val! Így az ő terminológiájuk érzékelteti, hogy a keleti hun és a kun között legszorosabb az összefüggés, a hun és a magyar között pedig közeli a rokonság. Ezzel a világos tanúsítással szemben csupa zavar a modern történelem és

segédtudományai, amelyek mondvacsinált problémákba zavarodtak bele.

A nyugati történetírásban régi a hiung-nuk és nyugati hunok azonosságának kérdése. A többek között Degnignes, utoljára Neumann, nálunk Pray György az azonosságot, Schlötzer, az orosz Klaproth, nálunk Desericzky Imre és Fejér György ennek az ellenkezőjét vitatta. Különösen alapos Fejér György cáfoló munkája (»A kunok eredete«) Neumann pályázatával szemben, amely végeredményében a magyarok turkus-fajta csöcselékmivoltát szándékozott bizonyítani. Munkájában Fejér a kunok eredeti szkítha voltát bebizonyítja.

Előbbiekhez sorozandó még Hammer is, aki a perzsa és török íróktól vitatott oghnz-uz = chus fogalmi azonosságot s ez alapon a chus = szkítha, oghur = kun egyezőséget és a török származást próbálja levezetni. Vitathatatlan következtetései csak az a része, hogy az uzok, vagy kunok részükben maguk a keleti hunok.

Érintettük már a kínai forrásokban hiung-nuknak, a török, perzsa, arab íróknál chus, chusán, chionita, cidarita, eptalita hunnak nevezett keleti hunok történetét. A hunságnak ez a hatalmas népe Ázsiára, Chinára tör és azon úrrá lesz. Századok alatt a defenzívából (kínai fal) a kínai diplomácia lassan offenzívába kezd és sikerül a hunok ellen lázítania és a maga szövetségébe vonnia ezeknek a szolga és hűbéres népeit — amelyeket ezek a szkítha szervezhetőségével valamivé tettek — a mongol-török népeket.

Láttuk pl., hogy a ló nem török, hanem magyar szó, kapcsolatos fogalmaival együtt. Nem is finn, akiknél s rokon vogul-osztják népeiknél csak mesében ismeretes: »Az isteneket hordozó szárnyaslábú szép állat:«. Így az íj — szkítha íj. Dzsingisz hadseregvezete az ősi magyar. A kurgánok és az írás a keleti hunokkal terjed nyugatról keletre, ősi magyar, illetve szkítha szavak a török tisztségek elnevezései, s. i. t.

Ezek a fellázított mongol-török népek a kínai krónikák »yusitschik népei«.

A szkítha népek örök hibáit látjuk itt is (v. ö. az atillai hunok germánjait, a bajáni hunok szlávjait), amikor a tőlük befogadott, sőt felnevelt népek törhetnek ellenük!

Végeredményben megállapítják a kínai krónikák a szkíthák vereségét és hogy a keleti hunoknak dél felé (és nem nyugatra!) kellett visszavonulniuk. »Ez az év 165, az indo-szkítha népvándorlás kezdetén

Az indo-szkítha történelem kronológiailag is folytatása tehát a kínai krónikák hiung-nu népének. Anthropológiai, kulturális, régészeti emlékei ma is megvannak az ott birodalmakat alkotott népnek, utóbbiakat ugyan jórészt még fel sem tárták.

Ismerjük a szkítha, különösen a hun csoportbeli népek azon szokását, hogy vereség esetén csupán a közvetlenül érintettek menekültek, vagy vonultak vissza, s a többi helyén maradt. Így a későbbi indoszkíthák délre vonultak, de a közvetlenül nem érintett többi hun törzs (a sereghajtók), a megszervezett és már öntudatra ébredt törökség szomszédságában még jó ideig megmaradt. Ezek a néprészek voltak a bessenyők és a kunok, akik most már a magyarság és a törökség között alkottak ütköző államot.

A fentiek szerint közvetlenül a bessenyők maradtak a mongol-törökséggel érintkezésben az indoszkítha levonulás után. Így szedték magukba a később közöttünk terjesztett anthropológiai és nyelvészeti törökösséget. Viszont a türehtelenné vált nyomás alatt a kunokon átvonulva — akik nyomban követték őket — így lettek a kunok helyett ők a mi közvetlen szomszédaink s akik többé nem is maradtak el az erős és adakozó magyar testvértől.

Constantinos Porphirogenetos azt írja róluk: »A patzinakiták elejétől fogva az Atil és Jeik (Ural) folyók mellett laktak, határosaik lévén a mazarok és az uzok.« Jellemző Nagy Géza ezen adata is: »Nem sokkal azután, hogy az északi hiung-nuk egy része nyugat felé (?) költözött, a II. századbéli görög földrajzíró Ptolomaeus már hall egy khun nevű néptörzsről.« A »nyugat felé« kifejezés Nagy Géza és a tudományos irányzatuknak azon súlyos tévedése, mely szerint a hunok Ázsiából a Volgán át jöttek Európába, azaz a hiung-nu és az atillai hunság összetévesztés De elképzelése újabb hibákat szül: »...kétséget sem szenved (!) hogy ezen khunok csak egy előretolt kisebb csapata lehetett az ezen időben még az Uraltól keletre tanyázó hun népnek.« Ellenkezőleg. Ezek a »khunok« a kínai falaknál tanyázott keleti hun népnek akkor legdélibb része, sereghajtója volt, s mikor azok »délre« vonultak, a khunok helyükön maradva legészakibb csoportja lett azoknak, míg nem közöttük az összeköttetés végleg megszakadt s a magyarok mellett, a keleti hunokat követő törökök lettek szomszédjaik.

A gazdag és művelt Baktria, Balch fővárossal volt ez a föld. Ennek sokat emlegetett szkítha népe, közvetlenül az avar szomszédságban — akkor is, amidőn már ezek pártusokra és magyarokra

felekeztek meg — voltak a kunok. Amidőn pedig a leghátul maradt és leggyengébb hun nép, a bessenyők, rajtuk átvonultak, a mongol-törökség első nemzetével, Dizabul népével, maguk kerültek közvetlen, úgy látszik, háborús érintkezésbe.

Ennek az utóbbi népnek közvetett nyomása, a pártus történelemnek imént lezárult véres századai, a nyugati hunok letűnte és a tőlük kiűrtett nagy és kitűnő ősi föld s ezzel a nemzetté szervezkedett magyarság számára alkalmasabb és békésebb haza lehetősége, voltak a magyarság kimozdulásának tényezői.

Velük és utánuk mentek a keleti hunság két maradék népe — a bessenyő és a kun — nem mint üldöző, hanem mint az erősebb és oltalmazó testvérhez ragaszkodó két kisebb.

Történelmünknek önállótlanága és súlyos tévedése az, mintha ezen népek valaha is ellenségként harcoltak volna velünk, hogy pl. a bessenyő vagy kun »megverte« és »elűzte« a magyart?!

A közöttünk volt csete-paték nem jelentettek többet, mint mikor magyar a magyarral verekedett. Az öregebb és ifjabb Árpád-királyok nem egyszer vitték pl. egymás ellen a keleti és nyugati ország magyarságát — összezsaptak és kibékültek. Az ifjabb király és a trónkövetelő rendszerint a keleti ország népére támaszkodott, továbbá éppen a kunokra és bessenyőkre. Ezek ismételtén a mi elhagyott földjeinket örökölték, mint mi a hunokét, s Etelközben történt becsapásaik saját trónkövetelőink hívására kezdődtek. Nyilvánvaló indok lehetett emellett még a jutalom és a gazdagabb atyafitól remélt zsákmányolás. Kúthen esetében az elkeseredés emeltetett fegyvert, de nyomban örökre visszatértek az erősebb és szerető édestestvérhez.

Hogy pedig a bessenyők »elűzték a magyarokat Lebediából« — naiv mese s ezt újabban mind nyilvánvalóbban állapítják meg.

A legnagyobb és legjobban — éppen itt monarchiává alakult — megszervezett magyar, amely a szkíthaság minden kultúrájának és hadidicsőségének legegyszerűsebb folytatója — amelynek csak a pártus nevű része is véres leckéket adott és határt szabott a caesári Rómának és éppen most fejezte be sokszázéves háborúját az árja világbirodalommal — megfutott volna a kisebb, gyenge, menekülő bessenyő csapatok elől, az idegenek értelmetlensége volt csupán.

Látni fogjuk, hogy a mongol-törökség anthropológiai ismertetőjegyeit a keleti hunok közül azokkal legtávolabbi együttmaradt és leggyengébb bessenyő nép hurcolta be hozzánk — mondhatni belénk! Így van a nyelvészeti egyezőségekkel is. Magunknak azokkal közvetlen érintkezésünk az őshazában sem volt. Maga a nyelvészet is rájön már erre. Munkácsi Bernát idevonatkozó bizonyításai, de leginkább Gombócz Zoltáné fontosak. Utóbbi tudósunk még fenntartja ugyan a magyarság és a »bolgár-törökség« érintkezésének fikcióját, de szakít az eddigi hagyománnyal és ezt nem a Volga vidékére, hanem már a Kaukázus környékére teszi. Ez helyes út az igazság felé. Ez a vidék pedig már: Lebedia s a »bolgár-törökök« a bessenyők voltak, akik szkítha hunok, csupán felvették és továbbították az anthropológiai és nyelvészeti török hatást.

A honfoglalás után.

Annak, hogy Lebediában nem állapotodott meg az útnak indult magyarság, okait érintettük. Mindenekelőtt a kazárság amennyire szeretettel fogadta az újonnan fellépett, majd a monarchia alakításával az utolsó szkítha hegemóniát átvett testvérnépet, a maga kereskedelmi érdekeinek védelmében kezdett tartani attól. Hiszen máris jelentős versenyt támasztottak. Gurdézi feljegyzi rólunk, » hogy a szlávok felett fennhatóságot gyakorolnak, őket rabszolgáiknak tartják.« Ez a fennhatóság nyilvánvalóan adóztatás, főleg prémiszolgáltatás, illetve szedés. Számos adat szól a magyarok nagymennyiségű prémjéről, prémes ruházkodásukról, sőt e hazában is a szlávok adója volt a nyestalia. (V. ö. Szlavónia címere). Ennek feles mennyiségével és iparcikkeivel, stb. kereskedtek. Említik fő kereskedelmi piacukat is, Kerces-et. Érthető tehát, ha a kazárságnak nem tetszett az erős és hasonlóan kulturált szkítha testvér szomszédi megtelepedése és felhívták figyelmüket az atillai másik örökségre. Feltehető, hogy az ezt jól ismerő kabarok is ösztönözték őket. Magának a magyarságnak is kívánatosabb lehetett ez a föld, mely a köztudat képzeletében régen élt. Anonymus — aki a maga közelebbeső idejében jobban ismerhette népét, de korának talán legműveltebb férfia is volt, — az akkori divatos genealogiai leszámaztatással előadja, hogy a magyarok Schythiából jöttek, melynek első királya Japhet fia Magóg, s ennek véréből származtak egyenes vonalon Atilla és Árpád, — hogy Árpád maga hivatkozik arra, hogy Atillától származik, továbbá., hogy: » a magyarok nagy vitéz és hadiküzdelmekben nagy hatalmas nemzete eredetét a szkítha nemzettől vette, mely tulajdon maga nevéen »Dentumogernek« neveznek — hogy »819-ben Dentumogerben Ugek, Scythiának igen nemes vezére nőül véve Eunedubelian vezér leányát Emesut« stb. — mind az idevonatkozó hagyományok és hangulatok feljegyzései! A Nemzeti Krónika 50—60 évvel később — az ennek alapján készült Képes Krónika vagy Márk Krónikája, majd jóval utánuk Székely István (1559.) és Heltai Gáspár elfogadják és ismétlik Névtelen ezen s többi idetartozó adatait, nevezetesen Chaba (Tsaba) Atillafi testamentumát, Enodbilia (Enodbil, Eleud felesége álmát), az ezt fehér sas képében teherbeejtő és vezérlő Turul madarat, stb. Nyilvánvaló tehát annyi, hogy a nemzet tudatában is megvolt és vággyá érett az atillai örökség elfoglalása. Grexa Gyula (»A Csaba monda és a székely hunhagyomány«) kutatásai alapján bizonyítja, hogy a hun — magyar mondakör naiv eposznak maradványai, az őshazában is megvoltak, sőt Nagy Géza úgy véli, hogy a nagyszentmiklósi leleten a Hébe mítoszának tartott jelenet éppen Emese álma. A mi mondáink alapját jelentik a Niebelungen-Sagenak, de viszont a germán hagyományokból a Dula, Belár neveket, az Isten kardját és a Csaba mondatát megfejteni nem lehet. Teljesen érthető, ha Oláh Miklós és Verancsics következtetéseikben a székelyek hun származását egyedül azon az alapon elhiszik, mert azok maguk annyira hiszik. Maga a Csaba-monda egyébként a mátraalja-i (kabar-palóc) népnek is hagyománya s mondhatjuk, hogy az egész szkítha népségnek mondája volt.

A magyarok továbbindulásának okai.

A történelem, mint szellemtudomány, a természettudományi segédtudományok oksorozatát, a célok, eszközcélok és eszközök összefüggésébe hozza. A kezdeti célképzet, a megvalósulás útján felbukkanó akaratokkal találkozik s a megindult törekvés a cél felé, ezeket is annak szempontjából alakítja. Így a végső cél más lehet, mint a kezdeti. Wundt ezen okoskodása jól illik ide is. Lebediában szinte ugyanazon körülmények között találta magát a magyarság, mint amelyek miatt őshazájából kiindult. A testvér és hatalmas állami szervezettel bíró kazárnéppel bonyodalmakba keveredni nem akarhatott. Ezeket is fenyegette már a norman, illetve norman roszok után oroszoknak kialakuló szlávok. Területükre áhítozott a bessenyő és a kun, akik utánuk, az orosz

évkönyvek szerint 915-ben, ott meg is maradtak.

Az orosz évkönyvek szerint Rurik fia, Oleg alatt vonultak el Kiev alól. Ennek utóda Igor alatt jelentek meg csak, elhagyott területükön a bessenyők.

Előttük volt a Kárpátokon-túli haza, idevezérelte őket a mondáikban is megnyilatkozott vágy. Tudatos útjuk végcél ez lett!

Útnak indultak tehát a Kárpátok északi és déli szorosai felé, Vereckén, az Olt, Maros, Cserna és Temes útjain Magyarországra. A vállalkozással, talán a fejedelmválasztással is, egyetnemértő része a nemzetnek, — a sabartoeasphaloi — visszatértek az őshazába.

Itt és ekkor következett be az a tény, amelyet Hóman Bálint említ a szabirokról, mint akik az V. század derekán a Kaukázus felett szétbomlanak, egyrésztük Arméniába vándorol, másrésztük az onugorokkal egyesül, — természetesen: mutatis mutandis!

Ugyanennyi lehetett az ősi királyi szkítháknak, a kabaroknak a csatlakozása. De kétségtelen, hogy már ekkor csatlakoztak bessenyők, kunok, normanok is (v. .ö. Paulsen Péter: »A magyarországi viking leletek.)

A kazár birodalom és nép ezredévei után most már végleg elbukik. Elvesztek az indoszkíthák, a pártusok, az őshazába visszatért magyarok. A bessenyők és kunok nagyobbik része szintén és elmerültek a bolgár hunok.

Aki velünk jött, csak az maradt meg, faji, népi mivoltában épen, de tőlünk mégsem különbözőleg, mert szkítha fajunknak s különösen az e földön előttünk volt hegemoniáknak történelmi örökösei, mindenben egyenes folytatói mi: magyarok vagyunk.

A magyarság ezen faji mibenléte a nyelvjárások, népművészetek és más sajátosságaink magyarozója, sajnos, jórészben ez az egyke kóroktana is.

Amint ugyanis általában az arisztokrata család időben a kihalás útján halad, akként a korának kultúrájába beérkezett nemzet is. Annál talán 2—3 század, ennél ugyanannyi ezerév lehet az időtartam. A természetes biológiai elhalás folyamata ez, amelyet azonban kedvező körülmények megakaszthatnak.

Bizonyítjuk, hogy a magyar fogalom, amely politikailag és a köztudatban egységes nemzetet — népet — jelent, lényegileg népcsalád. Fajunknak azon népeit foglalja össze, amelyek az azonos szellemi jegyeket is megtartották. Úgyde a hun ág népei, a keleti hun, kun és bessenyő, a nyugati hun, fekete és fehér hun (székely és »avar«), továbbá a palóc, különböző időkben sokkal hamarabb jutottak el a nemzetfokozathoz, a hegemoniához, koruk szellemi, gazdasági és politikai kultúrájának teljességéhez, mint a legfiatalabb magyar. Onnan számít koruk, ezért öregebbek. Az »avarok«-nak nevezett hunok »fehér« jelzője már korukban rendjeik (kereskedő, iparos stb.) magasabb kultúráját jelölte meg. Az egykés vidékek népanyaga a Dunántúl pl. jórészben az ő maradéktik.

Mindez természetesen nem vonatkozik a városi egykére, amelyek főoka inkább gazdasági.

A honfoglaló magyarság száma.

A honfoglaló nemzet számbeli nagyságára vonatkozó adatok egymástól eltérők és ellentmondók. Ha figyelembe vesszük, hogy a törzsek hadászati egységeket is jelentettek, s a hun, »avar« és bulgár törzsek — győrök — fejszámát egyezően 30.000 harcosra tették a fennmaradt adatok, ezt a számot kell a magyarságnál is feltételezni. Viszont egy Lebediában 840-ben járt kereskedő állítása szerint egy törzsfő 20.000 emberrel ment a harcba. (Karácsonyi János.) A harcosok száma tehát 200—250 ezer lehetett, a családtagokon kívül. Számnak is hatalmas ez abban a korban.

Volt időszak, hogy egyszerre három seregük is indult kalandra, az egyik a Rheimson túlra is eljutott. Henrikkal szemben csatát veszítve 36.000 halottjuk maradt ott. Hadiművészetükön felül tehát korszaknyi hatalmas számerejük is volt.

Ha nem tesszük is magunkévá Anonymus térképét az országnak honfoglaláskori helyzetéről s következőleg hogy külön-külön seregekkel verik le Czobort, Zalánt, Szvatoplukot és Gládot, tartják ostrom alatt Mén Marótól, Munkács, Szabolcs és Csongrád váraiban őrségeket hagynak, s a kalandozásokra is van erejük, — bizonyos annyi, hogy egyszerre többfelé harcolnak és

folytatják a megszállást, tehát maga harcos népük nagy volt.

A Névtelen előadásával szemben valószínűbb azon feltevés, hogy a honfoglalók először Pannóniát szállták meg és innen fordultak északra és keletre, úgy hogy csak 950 körül vették birtokba az egész hazát. (Const. Porph.) Ez a megszállás pedig nem volt véres hadjáratok eredménye, hiszen az ország lakossága gyér, túlnyomó részében pedig a hódító magyarral egyfajta és egynyelvű volt.

A Dunavidék volt a bajáni hunságnak is letelepülési góca, s azok nemzeti létük megszűnte után is földjükön maradtak. A történelem is, csaknem a magyarok bejöveteleig feljegyezte még tényeiket és népi életüket itt eddig éltek. Bizonyos, hogy örömmel fogadták a hódítókat és fajuk új állami szervezetébe készségesen illeszkedtek bele, az új nemzetben való feloldódásuk szinte természetes volt. Ez a hunság pedig akkor is a Dunántúlnak túlnyomó lakossága volt. Előtte való régiebb népe ennek a területnek nem volt, hiszen láttuk, hogy a longobard kiürítés szószerinti és ennek a fogalomnak legtökéletesebbje volt. Csak a frank győzelem után telepedtek közéjük frankok és gallok, de éppen abból, hogy ezek települési helyeinek ezek nevével ők adtak elnevezést, a település kivételessége tűnik ki. (Pl. A Gál, Gaál, az avarosan elhúzott gall szó egyéni és helynevekben: Igal, Gálosfa, Szentegálos, Görös (Győrös)-gál, stb. Bécs, Pécs (Biecs, Piecs) csakúgy mint Tokaj az ő alapításként voltak. A göcsejiek, csakúgy, mint az elszlávodott hiencsek (henc) az ő utódai.

Dr. Bartucz Lajos Göcsej és Heteés népének anthropológiájáról írott értekezésében foglalkozik utóbbiakkal.

Elszigetelt tisztább típusnak találja őket s megemlíti, hogy sokan hun, vagy avarhun, mások honfoglaláskori tiszta magyarokat látnak bennük. Nyelvi és ethnográfiai egységesek, bár somatológiailag nem ennyire. Az uralkodó színárnyalat a gesztenyebarna. Az eddigi mérési eredmények szerint közepmagasak, 4/5 részük rövidfejű. Átlagban a székelyekével egyező somatologiai adataik.

Nyelvjárásuk rokon a palócéval, lényegében ugyanaz a lágy, primitív ősi nyelv.

Az ország népének fajazonosságát bizonyítja azon történelmi adatból levonható következtetés is, hogy a magyarság aránylag kevés nővel és gyermekkel érkezett e hazába. Etelközben ugyanis az elkalandozott seregek miatt gyengén megvédett asszony és gyerekhad jórészt elhurcolták a bolgárok. Részükre ez olyan véreterő gyarapodás volt, amely faji különbözőségüket jóidőre fenntartotta. Viszont e rettenetes katasztrófa céltudatos útjának befejezésére bírta a magyarságot.

A kenézli feltárt sírban alig van asszony és gyerek. A harcosok nagy száma alakított tehát a rokonnépek lányaival családot itt. Ez egyrészt ismét egyik magyarozata a bámulatos gyorsan bekövetkezett harmóniának, másrészt a nyelvességnek. Mert ha az asszonyok idegennyelvűek lettek volna, reánk is a bolgárok sorsa, a faji beolvadás következett volna be, vagy új idioma alakulása, (v. ö. a szkítha-szarmata keveredés emlékét) esetleg átmenetileg az asszonyok különbeszédére kedvező kimenetelű időleges kétnyelvűség, — amelynek nem egy példája ismeretes.

A Dunántúlon szlávok nem, vagy csak elvétve laktak, viszont az egykor »avar« hódoltságban élt északmagyarországi szlávok már akkortól simult a szkíthafajtájú foglalkozókhoz. Ezek nyelve is, elsősorban vette és alakította át a szkítha szavakat. Még olyan helynevek mint »Poprád« vagy »Tábor« is »avar« eredetű szavak, (Melich János), a szóvándorlás és szóvisszavétel számos más példáján kívül. E szlávokra tehát már a bajáni hunság rányomta a maga szellemi bélyegét. De nem volt az Alföldön sem bolgár állam. Zalán, vagy másnévű úr uralkodhatott ott, de ez tényező és bolgár nép nem volt. Kovrát után egyrésztük a Volgához, másik Aszparuchal Moesiába ment. Letelepedtek, keresztények lettek, ottmaradtak. Az Alföldet ritkán meglakott fehérhun maradványokat, velük összetéveszteni könnyen lehetett, mert akkor, — még azokon is kiüthetett hunvidék voltuk.

Faji egység. Nyelvi egység.

Ugyanez áll az ország keleti részére. A kazároknak már, az oláhoknak még nyomuk sem volt, de

bizonyos az, hogy az atillai hunság maradékai a székelyek, helyükön voltak.

A Csallóköztől a Bárcaságig az egész országot egyetlen fajú és nyelvű nép lakta tehát már közvetlenül a honfoglalás után. Az északi tótság kivételével tiszta szkítha nép, túlnyomó részében az újonnan bejött magyar. Innen a magyar nyelvnek példátlan egysége akkor és ma, akár pl. a német, akár a szláv nyelvhez hasonlítva. Maga a magyar nyelv alapjában akkor is ugyanaz a nyelv volt, mint ma, — talán akkor tisztább, elvont fogalmakban bővelkedőbb, szókincsében gazdagabb, amint megállapítja ezt irodalomtörténetében Toldy Ferenc, indokolván azzal, hogy a magyar egy rég letűnt nagy műveltség emlékeit hozta magával. A rosszul leirt és hibásan hangzó Halotti Beszédet ma is ki nem értené meg?

A palóc, székely, vagy többi szkítha maradvány nem ronthatta meg, nyelvük is az volt, ami ma, akkor sem volt tájszólásnál több. Egységes lévén az alap és — Wundt nyelvtörvényei szerint — a kultúra és a természet feltételei egységes hatást gyakorolván egységes volt a fejlődésük is a szóalkotásban, syntaxisban, — a nyelv egész organikus fejlődésében.

Az egységes nyelvben pedig az egységes nemzetnek egy lelke és szigorú lélektani törvények nyelvi formában, nyilatkoznak meg.

Szinte felesleges már a külföldi, főleg osztrák tudósok tanúságaira is hivatkozni, hogy a honfoglaláskor az ország ritka népességű volt s az a népesség is túlnyomóan »avar« maradvány. Az itt bizonyított tény is cáfolata az onogur legyőzetésnek, bessenyő kiűzetésnek. Mert ha különösen vitéz ugyan, de kisszámú nép lettünk volna, nem lakhattuk volna be ezt az országot. Ha pedig itt idegen népek laktak volna s nem lett volna a tetejétől az alapjáig magyar fajú és nyelvű a lakosság, a letelepedett felső hódító réteg a bolgárság példája szerint az alsó, nagyobb réteg ethnográfiáját vette volna át, még külön hadi, gazdasági, stb. kultúránk mellett is. Fajilag is egységes volt tehát az ország lakossága, a magyarság, régmúltjában, a honfoglaláskor, — és ma is az. Faji meghatározásában azonban elsősorban a lelki jegyek az irányadók és csak másodsorban a testiek. Nem mellőzhetők el azonban utóbbiak sem, és elismerés illesse azokat, akik ezeket kutatják és ezeket vizsgálva indulnak múltunkba.

Herman Ottót idézzük itt: »A magyar faj és típus kérdése nehéz probléma; úgy meredezik előttünk, mint egy közhit szerint megmászhatatlan szikla, melynek csúcsán a megfajlás aranyvirága nyílik.« — »Ne csak egy oldalon próbálkozzunk, minél több ösvényt találunk... annál jobban támogatják egymást a más úton törekvők is.« (Budapesti Szemle, 190. 318. sz.)

Valóban a két testvértudomány, az archeológia és az anthropológia, a test és a szellem emlékeinek kutatása, a nyelvészettel egyenlő rangú pillére a történetírásnak, eredményeiket ez ma már nem nélkülözheti. Sajnos a magyar anthropologiai kutatások eredménye még kevés és messze vagyunk az új Németország azon generális intézkedésétől, amely az egész nép embertani leírását, felmérését, a koponya adatok egybevetését, tehát teljes somatologiai megállapításait fogja rövidesen eredményezni.

Még kevesebb reményünk lehet arra, hogy őseink honfoglaláskori anthropológiáját leletekből megismerhessük, jóllehet a benepusztai lelet, a pilini sírmező és a verebi és nagyteremiai sírok feltárása óta (Pulszky Ferenc: a Magyar pogány sírleletek) és újabban különösen Bartucz Lajos dr. munkálkodása értékes anyagot eredményezett. Mindez azonban szabályok felállításához kevés, eltekintve attól, hogy a talált testereklyék nőkéi és gyermekeké, mert a harcosok túlnyomó részben idegenben estek el.

A magyarság somatologiai meghatározásában egyetlen vitatlan szabály a kerekfejűség. A típust meghatározó többi — velükszületett öröklődés — testi jegyek ezzel való további csoportosítása, a szellemi jegyek alapján egységes népben további típusbeli alosztályokat jelentenének.

Török Aurél idevonatkozólag helyesen világosít fel, azt mondván, hogy a természetben (anthropologiai) tiszta fajták nem is léteznek, csak variációk. Ezeket adja a változásoknak szakadatlan sora, amelynek sem kezdetét, sem tagjainak szakadatlan egymásutánját, sem a végét nem ismerjük. »Mi — mondja — e sorozaton belül csakis az egymástól távolabb eső tagokat tudtuk eddigéig úgy-ahogy megkülönböztetni, amelyek között legott annyiféle átmenet mutatkozik, hogy meghatározásuk ennyiben is csak durva lehet.« Így a dolicho, — meso-cephal, ortognath stb. kategóriák értékéről!

Típust alkotó tényezők tehát a természetes fejlődés, másrészt a keveredés állandóan ható erői. A magyarság, sőt az egész szkítha népcsalád soha nem került olyan körülmények közé, hogy bennük a beltenyésztettség kialakulhatott volna. A szkítha népeknek lényege és rendeltetése

volt, hogy megteremtsék és elhínték a kultúrát a többiek között és az »Isten ostoraiként« neveljék és fegyelmezzék azokat

Nagy területeken és végtelen időken keresztül a szkítha népek szorosan egymáshoz tartoznak, politikailag szinte egyik nemzi a másikat. A ki-kialakulóban maradt rasszok így mégis ugyanazon népet jelentik s ha az egyedek anthropologailag egymástól különbözőek is, mégis egyformán gyökeres testcskéi ugyanazon népnek. Keveredésük, visszakeveredésük következtében esetleg ismét újabb variáció indul, vagy az új generáció az ősökre üt vissza, s így szellemi jegyeik állandósága mellett az átmenetek egybefolyó határaival képződött anthropologiai mozaik alakult. Erre a konklúzióra jut Bartucz Lajos dr. is, az alföldi magyarsággal, különösképpen a 99%-ban magyar Csongrád népével foglalkozva, amidőn azt mondja: »Az egyes vidékek egymástól való különbözőségét tulajdonképpen nem a típusok jellegzetes sajátosságainak eltérése okozza, hanem ugyanazon alkatelemeknek különböző fokban való keveredése.« Az eddig egységesnek hitt típusok, palóc, matyó, kun, jáász, székely, mind több típus keveredése. Egy-két, vagy több elem a sok somatologiai jegy közül nagyobb vagy kisebb fokban van meg bennük.

A szkítha fogalom lényege szerint éppen ez a természetes, kell, hogy ez náluk úgy is legyen. Nézzük meg a dolgot közelebbről!

A kabar, amíg királyi szkíthából palóc lett, a hadakozás örök mozgásában élt. Nevei is: kalandozók, kóborok. Történetük során a kimmeriek, a félig szkítha, félig szarmata jáászok, úgylehet ugyanilyen alánok és roxalánok, a fekete és fehér hunok és bulgárok, a kazárok, végül a magyarok, valamennyi más, de mégis ugyanazon fajú szkítha nép között, ezek államainak és időleges szervezeteinek kötelékében, a beltenyészést teljesen lehetetlenné tevő körülmények között lehettek volna-e mások?... A természetes fejlődéstől eltekintve, mindenikkel kisebb-nagyobb fokú keveredésük volt, ami mindenkor a típusképződés kezdete.

A fekete hun harcos, a fehér hun polgári nép volt! Ismét releváns életmódbeli differencia!

Az avarság »fekete« harcosai, a pártusok, visszazivárogtak a kivándorlásukkor még fehér, azaz békés foglalkozású anyanépükhöz, ekkori nevükön már magyarokhoz. Honfoglalásukkor ezekhez csatlakozott a kabar és mai földünkön ismét újabb variálódás indult.

Mindezen természetes és folyamatos keveredésben a variálódó testi jegyek, úgy lehet mondani, hogy a szkítha faj testi részének szerkezeti tényezői voltak.

Az u. n. »avarság«-ra rétegződött kevés idegen sem volt ezektől anthropologailag idegen, bár nagy idő választotta el őket az etruszk-rhaetus származású délnémetektől és a kimber-alán vérhatás alatt rövidfejűekké lett »gál«-októl. A délnémetiség és délszlávság (horvátok) egyrészt pedig éppen ők telítették újra szkíthavérrel, hazájuk egy része is Ausztria lévén.

Végeredményben legalább is a szkítha népekre azt kell mondanunk, hogy a típusok, vérségileg összetartozó népekben a testi sajátosságoknak természetes fejlődés, keveredés és visszakeveredés okozta különböző fokban való megjelenései.

A »törökösség« oka.

Meg kell azonban állapítani egy idegen és alsóbbrendű fajnak népünkbe történt beszivárgását és ennek még ma is kimutatható anthropologiai visszaütéseit. Ez a mongol-török faj. Ezek a nyomok a nyelvi nyomokkal együtt volnának a török származás hamis elméletének bizonyítékai.

A magyarság hun örökségének passzívumai ezek.

Helyesen látja Méhely a hunok bukásának főokát abban, hogy szövetségeseiket befogadták »hunnak«. Az atillai hunokról mondja ezt, akiknek ezt a szokását jól ismerjük a történelemből. De ezek a befogadottak legalább fehérek voltak!

Németh Gyula idézi a kínai évkönyvekből: »Azután meghódította (t. i. a keleti hun király) Lo-laut, O-sunt és Ho-k'-ut-ot, 26 mellette levő birodalommal; ezáltal mindezeket hunokká tette.« Mint a nyugatiak, ugyanúgy befogadták tehát hunnak a keleti hunok is szövetségeseiket, de ezek már mongol-törökök voltak!

A keleti hunok nagyobb része, az indo-szkíthák — amennyiben nem lettek árulóik és nem vonultak ki közülük — ezeket a befogadott és felnevelt török népeket magukkal vagy magukban vitték Indiába, de a keleti hunság bessenyő nevű része azoknak testi és nyelvi nyomait,

jelentőségének csekély mértékéhez képest ugyan, de átadta a magyarságnak. Ez a folyamat már az őshazában megkezdődhetett, az ott való érintkezés és beszivárgás útján. A testvér szkítha keleti hun néphe olvadt törökség nyomait ezért találhatjuk meg egyes honfoglaláskori magyar testereklyében — amennyiben az illető nem volt éppen bessenyő — és még ma is élő magyarokban.

Nyilvánvaló, hogy a sárga vagy fekete faj testjegyei a fehérénél több öröklési egységet jelentenek és feltehető, hogy keveredés esetén a somatologiai jegyek visszaütése a beltenyésztettséggel egyenes arányban áll.

Így értelmezhető pl. Bartucz megállapítása a matyókról, hogy sok közülük a »mongolos«. Ha t. i. maguk a matyók nem is bessenyők, de ezek szomszédságukban települtek, már pedig a bessenyő nép egyedei között voltak ennek a típusnak a »bacillushordozói«.

Így lehetnek aztán a honfoglalás testemlékei között a kaukázusi rövidfejű fehér (keletbalti stb.) típusok között »mongolosak« is. Teljesen alaptalan játék volna azonban idevonatkozóan minden mennyiségű meghatározás, mert, hogy azt mondhassuk ezekre, hogy »sok«, egyéb tényezők mellett ismerni kellene az egészet és az arányt.

Az írott történelem nem segít itt. Jordanes és Marcellinus leírásai a hunokról, amennyiben nem csupán a hosszúfejű emberrel való összehasonlítás érzékeltetési, csupán gonosz gyűlölködő karikatúrák, a valószerűleg már ismert mongol típus alapján. Különbösen is ezek okaira és értékére az előzőekben már rámutattunk.

Az »Árpád-típus.«

Ismerjük azonban az Árpádok családjának testi jegyeit. Nem azért jelent ez sokat, mintha a régiek szokásos geneologiai leszármaztatásai szerint visszafelé akarnánk ebből következtetést levonni, de mert bizonyos, hogy bennük a leggondosabban kiválasztva, fajuk testi képének fogalma és szépségideálja testesült meg. Tehát ha közünk volna a mongol-törökséghez, ha ennek valamely törzse, vagy szervezete állt volna élére a meghódított magyarságnak, úgy az lett volna a nemzet arisztokráciája, dinasztiaja és annak a fajnak tisztán megőrzött típusa mutatkoznék bennük.

Holott Anonymus ilyen képet fest Árpád atyjáról: »Vala pedig Álmos arcára ékes, de barna, fekete szemei valának, de nagyok; termete magas, karcsú, kezei izmosak, ujjai hosszúak. Maga pedig Álmos kegyes, jóindulatú, bőkezű, bölcs, jó katona volt, vidám ajándékozója mindazoknak, akik Schythiában az idétt valának vitézek.«

Bizonyos, hogy a Névtelen Álmos képének megfestésében nem tartotta szem előtt a fontos anthropologiai jegyeket és terminus technikusokat, sőt általában, mintha a lelki jegyek felsorolásán lenne a súly. »Ékes« arca, »nagy« szeme, »magas-karcsú« termete azonban nem a mongol típus kritériumai. De ismerjük egy másik Álmosnak a leírását is, IV. Béla öccsét. Szép, hatalmas termetű férfiú ő, aki megvetéssel harcol az undorítóan rút törökök ellen a »tatárjárás«.

Ismerjük Szent László képét »aki fejvel magasb' mindenkinél« és szabályos, nemes ábrázatát Szent Istvánnak. Mindezen adatok merőben ellentétesek az alacsony, ferdeszemű, szakálltalan és más mongol fajúkkal éktelen török típusal, holott a legelőkelőbb család nyilván a legkitenyésztettebb és a primitív faj átütő ereje nyilván a legmaradandóbb!

Ez az egyetlen magyar család egymagában értékes megcáfolója a könnyelmű és alaptalan theóriának és bizonyítja a szkítha faj és a magyarság faji — testi — mibenlétét.

De a fenti adatok nem csupán a krónikák kétségbevonható állításai és a rövidfejű dunamenti népek szépségideáljának, a szkítha harcosnak, a »turáni lovasnak« eszményítései, hanem azokkal egyezően állapította meg az Árpádok családi testi jegyeit a modern tudomány is.

Török Aurél (Jelentés III. Béla és neje testereklyéiről) csak III. Béla koponyáját 44 oldalon írja le, vizsgálatai tehát a legalaposabbak. Megállapítja, hogy hosszúkás arcú és mérsékelt gömbölyű koponyájú vala. Ezt a típust — mondja — finn-ugorok és török-tatárok között felfedezni hiába próbálta. Az előbbivel egyezően állapítja meg a Szent László hermáján lévő típust.

Tanulmányának eredményeként hajlandó az egységes Árpád-típust megállapítani. Mindenesetre

tény, hogy a kaukázusi rövidfejű fehér emberfaj, dinárinak elnevezett típusának kiválóan szép egyedei voltak.

De a többi magyar is megőrizte vérének tisztaságát, ami ugyan nem érintette a típusok keveredésének folyamatát.

Azt kell mondanunk végül is, hogy a szkíthaság egyetlen népe sem lett teljesen kitenyésztett típus soha. Az anthropológiai jegyek a szellemi, jegyek mögött maradtak végig. A testi jegyek az egyes népeknél fokozatbeli különbségekben mutatkoztak meg, valamint az egyes népeken, pl. a magyarságon belül is. Áll ez a honfoglalás idejére és a mára egyaránt, — a magyar faj lényegében ma sem más, mint a honfoglaláskor.

A betelepülések hatása.

Vizsgálunk kell mégis ezt a kérdést közelebbről azon következmények miatt, amelyeket a tatárjárásig, sőt a török hódoltságig szintiszta — bár megfogyatkozott — magyarság közé történt telepítések okoztak.

Ezek a telepítések a magyarság faji egységét alig érintették, s a földrajzi és történelmi kedvezőtlen helyzet dacára a magyarság fajképe még a pusztán testi jegyeket tekintve is alig változott.

Mindenekelőtt azért nem, mert általánosságban ezeket a betelepítetteket a magyarság nem olvasztotta be!

A régi két nép, a tót és a horvát, a magyarral szemben döntően súlyos nyereséget ért el. Ezek vére apai ágon már akkortól jelentősen hun, amikor azok az »avarokkal« bejöttek

Középeurópába, ezeknek a galíciai Biécs, az osztrák Biécs és Dalmácia közötti birodalmába. A magyarság maga, népi mivoltukban, érintetlenül hagyta a török időkhöz őket, azután viszont pl. az északra húzódott magyarság jelentős részében nem tért vissza, hanem tóttá lett. Ha visszajött is, rajtuk maradt, hogy »Tóth«, mint pl. a városi »polgárrá« lett nemesen, hogy »Szabó«, ha ugyan egyenesen névidegenítés nem történt!

A tótságok az Alföldre telepített szórványa tót ma is, még az a község is, amelyik Petőfit adta a világnak!

Természetesen ez az általánosság, de az általános szabály. Ahol látszólag nyertünk egyéneket — ott is nagyon számolni kell.

A magyarságnak, amelynek nemzet-személyében a maradék szkíthas faj került, a gyűlölködő, a vele ellenséges fajoknak, az árjának s a mongol-töröknek az üllője-kalapácsa közé, az állandó harcban elesetek a fiai és így a vérségileg, tehát fajilag is közelálló, lelkiileg többé-kevésbé már az azonosult idegenek pályázhattak az elesett ifjak el nem jegyzett menyasszonyainak kezére.

Teljesen áthasonított sejtek ezek. Ha apáikban még nem is »született« magyarok, de ivadékaik már nem csupán szívük szerint ezek.

Így van a horvátokkal is, akiknek mai hazáját az elveszett helyett földünkben hasítottuk ki. Megkapták azt régi magyar népével együtt, amely ma horvát. Nem is beszélve ismét csak arról, hogy a horvát és szerb közötti testi különbözőség (és különbség) éppen azon alapszik, hogy előbbiek a bajáni hunságnak éppen legjobban meglakott földjein ezekkel együtt vegyültek el.

A fehér hunság itteni emberanyaga a horvát népből olvadt. Átvették ezek azoknak ügylátszik egyes intézményeit is. A bán szó és méltóság határozottan ősi szkíthas szó, náluk talán a fehér hun Baján-t jelenti és egyetlen más szláv népben sem ismeretes. A horvát nemzet jelleme, rendeltetésének hite: a Kelet ellen Nyugatért a testi és szellemi jegyekben való sok más azonossága velünk ezzel magyarázható.

Akiket belőlük visszakaptunk, azok őseikben a mieink voltak! »Za dravec« »za gora« — azaz innen mentek oda, szkíthas fajuknak élő nemzete vont a magához vissza! Szerb, ilyen nincs! Nagyon kell keresni az ezt a szabályt megerősítő kivételt.

De mindezeknél szomorúan érdekesebb a fajtánk élet-halál kérdését jelentő oláhság.

A székely tömb alatt és felett beszivárgó oláhság nagyobb részében már szkíthas népekkel kevert volt bejövetelekor és nyelve szkíthas szavakkal telített. Ez főleg a hozzánk be nem jött kunság és bessenyőnép anthropológiai és nyelvészeti hatása, mintha ezekben az idegen és ellenséges

lett vértüdökben valósult volna meg hozzánk való nostalgijuk.

Az a folyamat, amely a regáti és csak kis részében erdélyi mediterrán oláhsághoz hozzáereményezte a dinári típust, tehát kaukázusi rasszt, a szkítha bessenyő-kunság beolvasztásával kezdődött és velünk szemben máig folytatódik. A magyarság tömbjei dőltek ölükbé, éhesen áhítják népünk testanyagát máig, hogy a magyar test népüket a magyar erő életüket, a magyar múlt történetüket építse és erősítse. Mindez, nem statisztika, csak köztudomás, de mit válaszolhat a statisztika arra, hogy az ->oláh vér« mennyi változtatást tett a magyarság fajképén?

Nézzük a németséggel való viszonylatot?

Mindenekelőtt őket is a szkítha vér bontotta két fajra, az északi árjára és a déli kaukázusira.

Utalunk a mondottakra, főleg, hogy mennyire fontos tényező volt ebben a bajáni hunság. Az történt, hogy a német impérium alá jutott »avarság« germanizálódott. Ez a nagyszámú, szapora nép itt a németség szellemi jegyeit vette fel s az árja germánssággal szemben a délebbi német földet ő telítette. Az Árpádkori »vendégek« még többnyire árják. Részben azok a »cipszerek«, tisztán az erdélyi szászok. Nem hiába nyilvánult meg utóbbiaknál mindenkor ellenségesen a faji differencia. Viszont a svábság kaukázusi, vagy ennek újabb nevén: már alpesi fajta.

Anthropologiai arcképe általánosságban a magyaré. Kézenfekvő feltevés — és természetes — volna, hogy a faji azonosság mellett a szellemi létében régiebb és államalkotó ősi magyarság tőlük nyerhetett »emberanyagot«.

De nem így történt. Iskolapéldája ez annak, hogy a fajiság főtényezője nem a testi jegyekben való azonosság, hanem a szellemi jegyekben egyezés s hogy viszont nem egyetlen jegyben — nyelv, rassz — való azonosság teszi a nemzetet, amelyek gyakran szétválasztják az összetartozót és összefogják a különbözőt, hanem a szellemi jegyek összessége, vagy túlnyomóságukban való egyezés, közös szokások, hagyományok, terület, történelmi múlt, erkölcsök., törvények, szervezet, kultúra, s. i. t.

A magyarság a szellemi különbözőséget megőrző svábságot nem is akarta soha beolvasztani. A milliós Budapestet századok óta ma is kis sváb faluk veszik körül. Temetői fejfáik — sokszor »Stephan Balogh« és »Johann Kiss« — példái szerint nemcsak anyagiakat szereztek tőlünk. Rovásunkra történt gyarapodásuk is érthető: igénytelenebbek, anyagiasabbak, az új környezet részükre az előbbinél megfelelőbb. Mindez általánosságban áll. Egyedeik, ha velünk szellemi jegyeikben is teljesen azonosultak, itt-ott megteszik a magyar név felvételével a feltétlen belépést a nemzetbe, de ezek, szinte kivétel nélkül, középosztályunk számbeli gyarapodása csak és csupán annyiban nyereség, mert nem veszteség, minthogy többnyire ekkor már nőágon vérségileg is magyarok.

Összegezve tehát az általános rövid áttekintést, azt kell megállapítani, hogy a magyarság és a nemzetiségek közötti kölcsönhatás csak az utóbbiaknak eredményezett vérnyereséget. A kölcsönhatásnak ráncos részét különben is magunkéból kaptuk vissza.

A magyarság fajképe lényegileg, kezdettől máig, sem természeti okokból (földrajz, környezet, életviszonyok), sem idegen fajjal való keveredés okából nem változott.

Az azonos, vagy rokonfajták keveredése azonos nemzedékek sorsát keletkeztette. Még új tájfajta sem fedezhető fel. A modern viszonyok pedig az állandósulásnak a régieknél jobban kedveznek.

A mai magyarság anthropológiája.

Ha ma már — vagy: ma még nincsenek is testi jegyek alapján határozottan elkülöníthető népek és a fejlődés folyamata hullámzó haladás, mégis, szembeötlő sajátságok határvövei között térkép rajzolható.

Így pl. nem kétséges, hogy az átlagos testmagasság egyes népeknél más.

Lenhossék Mihály adatai szerint ezek az átlagos így sorakoznak:

angol
172.7
svéd

170.2
délnémet és magyar
167
északnémet
168
délfancia
163
olasz
162
bajor
162
lapp
152

Bizonyos továbbá, hogy minden fajnak alfajai, minden kategórián belül alkategóriák vannak. Így a magyarságnál is. Idevonatkozóan Bartucz Lajos dr. szorgalmas és nagyértékű, bár még elégtelen adatgyűjtésére és megállapításaira kell támaszkodnunk. Vizsgálatai alapján: »a legkisebb termet a matyóknál és kunoknál, nagyobb az alföldi magyaroknál, jászoknál és a Balaton mellékén, még inkább az Alföld déli, még inkább keleti részén, míg tetőpontját éri el az erdélyi magyarságnál (székelységnél), ahol az arithmetikai középérték egészen a magas termetig felmegy«.

Végeredménye a Lenhossékéval egyenlő: 167—168 cm.

A különbözőséget az anthropologiai más-más elemek jelenlétével, illetve ugyanazon elemek más-más fokú keveredésével magyarázza, kiemelvén., hogy a termet nem csupán az öröklés, hanem a kültermészeti viszonyok (klíma, földrajzi fekvés, társadalmi, egészségügyi viszonyok) eredménye is.

Ha azonban a természeti rasszképző momentumokra pillantunk, meg lehet állapítani, hogy azok e hazában, az idő rövidegétől eltekintve is, változást alig okozhattak. A középeurópai klímák — óceáni, balti és pontusi — között, a magyarság itt is a pontusi klíma alatt maradt, a földrajzi fekvés, s a többi körülmény is csak a normális fejlődés szerint változott.

A primitívebb rasszoknál a termet egyöntetűbb, mint a civilizáltabb (tehát keveredettebb) rasszoknál (Bartucz: »A mai magyarság termetéről.«)

Ha a magyarság ma is meglévő altípusait vizsgáljuk, megállapíthatjuk egyrészt azoknak átlagait, másrészt ez az áttekintés anthropologiailag s bizonyíték ismét csak arra, hogy a mongoltípus szórványait a magyarságba a bessenyők hurcolták be.

Az anthropologia — maga Bartucz is — a túl rövidfejű mongoloid vonású elemet »bessenyőtípusnak« nevezi. Ezek között a matyókat már említettük. (V. ö. Bartucz: Egy régi kuntelep embertani feltárása.)

Az ásatások alapján az ő termetátlaguk a legkisebb: 158—159 cm. Ezekkel szemben a kuné 162 cm. (»Kiskun és nagykun« nem a termetre, hanem a települési területre vonatkoztatott, jelző.) Az alföldi magyarság termetátlaga 165, a jászé 168 cm. volt, míg ma a kuné 164.5, az alföldi magyaré 165.4, a jászé 166.5 cm.

Míg tehát a kunság előbbi — az ásatások eredménye szerinti — átlagtermete kisközepes, addig ma már nagyközepes, ami az alföldi magyarság hatása.

Külön vizsgálta a csongrádi magyarságot, amely szintén nagyközepes. Ugyanilyen a palóc, amely a közepesnél valamivel magasabb termetű, bár öles, szálás is akad. Kövér, hízásnak indult kevés van közöttük, inkább szikár, erős emberek, csontos arcuk inkább gömbölyű, mint hosszúkás. Színük: se nem szőke, se nem barna. (Dr. Kürti Menyhért: »Heves vármegye népe.«) Ha tehát Topinard osztályozása szerint a termet

I.
alacsony
160 cm
II.
kisközepes
160—165 cm
III.

nagyközepes
165-170 cm
IV.
magas
170 cm

úgy a hivatkozott eddigi eredmények alapján a szkítha fajt ma jelentő magyarság nagyközepes átlagtermetű.

Bartucz megállapítja, hogy az ásatások során s túlnyomóan rövidfejű testereklyék mellett előfordul egy kisfokban hosszúfejű típus is, hozzátevé, hogy ma annak a vidéknek a népe határozottan rövidfejű. Török Aurél felfogása szerint a honfoglalók rasszkeveréke voltak egy hosszúfejű és egy rövidfejű rassznak. Bartucz ásatásainak eredménye és Török Aurél tekintélye alapján — hivatkozva a szentesvidéki szkítha temető tanúságaira is — úgy véli, hogy a szkítháknak egy típusa mediterrán rassz jellegű volt — bár ennek a kérdésnek nyílt voltát elismeri —, és egy keletbalti és mediterrán kereszteződésben — Kenézli —, a honfoglalók köznépét gyanítja.

Török Aurél nagy tekintélyét kétségbe nem vonjuk, azonban még ma is a kutatások a kezdet kezdetén vannak és sajnos messze vagyunk attól, hogy ezekből már törvények lennének levonhatók.

Más segédtudományok, főleg maga az írott történelem alapján véleménye csak egy, lényegtelen, hosszúfejű keveredéssel, valószínűleg a Csallóközben letelepedett lebediai normann csatlakozással értelmezhető. Különösen hangsúlyozzuk azonban az ő értékes azon megállapítását, hogy a honfoglalók túlnyomó része minden mongoloid jelleg nélküli tiszta kaukázusi típus volt!

Bartucz ásatásainak eredményei — nem vitatja, — kevesek szabályalkotásra. A lengyeli és bodrogkeresztúri leletek kétségtelenül lényegesen előbbi kor testemlékei és egy kisközepes hosszúfejű típus megtelepedettségét bizonyítják. Ennek a fajnak maradványai, tisztább, esetleg kevertebb típusú példásai kerülhettek még elő pl. a szentesvidéki ásatások nyomán, — ameddig már ti. az agathirsek legelső szkítha hulláma elért

Ezek terjeszkedése a Maros folyásának irányában haladt Csongrádig. A Szentés-kettőshalmi, a vásárhelyi fűrgehalmi és a csanyteleki leletek alapján határozott szkítha kultúra megállapítható, amelynek kezdetét Reinecke és Fettich a Kr. e. VI. századra helyezik. Viszont a települési archeológia igazolja azt is, hogy az Alföld még előbbi népesülése északról történt. Feltehető tehát ezen leletekben, ennek (az u. n. bükki kultúra népének) emlékei. Ezek korának meghatározásához adat, hogy hazánk földjén ember egyáltalán nem tűnt fel az újabb kőkor előtt. Jégkorszaki emlékek, cölöpépítmények legalább is nincsenek. Tehát az európai fejlettebb ősnép azon maradványai lehettek, amelyek önálló létük után, más ethnikumoknak is tényezőivé lettek. Ez a típus tehát a honfoglaláskor már ritka és kivesző lehetett. A magunkkal hozott északi nem volt számottevő. A mongolos csupán a bessenyők között volt feles. Ezt az u. n. turáni iskola sem tudja egyébként rekonstruálni, ma is annyit tud, hogy »ennek eredete és anthropologiai mibenléte tisztázva nincs.« Feltűnését csakis a történelemmel lehet megmagyarázni. Az anthropológia végeredményében pedig megerősíti a történelem tényeit és helyes következtetéseit, mint ahogy azokat helyesen sommázta Török Aurél.

Bartucz főleg a saját, továbbá Jankó János, Lázár István, Seemayer Vilibald mérései alapján a mai magyarság cephal indexét, összesen 18 vizsgálat alapján 81.45 és 88.98 között ingadozóknak, találta.

A Broca-Topinard-Deniker féle beosztás szerint a koponya ezen hosszúság-szélességi jelzője a rövidfejűséget jelenti.

Természetesen a komponensek kisebb, vagy nagyobb fokban rövidfejűek. Így átlagban

a matyó
85.40
a csongrádi
86.38
a göcseji
85.28
a kun

87.08 stb.
csakúgy változó, mint a természetlag.

A természetnagyság a fejfelzövel együtt sem lehet elég testi jegyek alapján való meghatározáshoz, hiszen a testi jegyek száma és ezek mikénti csoportosítása határozatlan. Mindenesetre az előbbiekhöz kell még venni a színárnyalatot (barna).

Bizonyos határok között tehát a nagy átlagban egyöntetű magyar fajta anthropologiailag is megállapítható. Ez vonatkozik a múltra is, mert — a történelmi időkben a fajok általában nem változtak meg.

Az eddigi kutatások alapján is meg lehet tehát állapítani, hogy őseink minő testi jegyeket hoztak magukban, mit találtak itt, illetve mennyiben jött be új tényező. Mindez a testi jegyek megtárgyalása volt, anthropológia, amelynek azonban az ember csak »hulla a boncoló asztalon«. Viszont az egyén az élő ember lelkével s annak megnyilatkozásaival együtt. Tehát a faj meghatározásához a testi jegyek egymagukban nem elégségesek. Ezek mellett tényezők a szellemi jegyek is, különösen a nyelv és kultúra, — a nemzetfogalom meghatározásánál pedig ezek: a közös történelmi múlt és a közös terület következményei, a közös nemzeti célok stb. — amazoknál fontosabbak, mert a lélek produktumai, öntudatos kinyilvánításai az azonosságoknak. Bizonyos az is, hogy a szellemi jegyek, éppen úgy, mint a testi jegyek, egyrészt a folytonos változás állapotában vannak, másrészt idegen hatások alatt módosulhatnak. Amint a magyarságnál a testi jegyek változása, ugyanazon fajta abbanmaradt kitenyésztettségeinek keveredése folytán csak fokozatokban való különbözőségeket jelent, úgy van a szellemi jegyeknél is. A nyelv, kultúra különböző variációi a fejlettség vagy kevésbé fejlettség fokozatai. A különböző szkítha népek különböző nevei, vagy ugyanazon népnek korszakonként változó nevei dacára közös alap volt az ősi kultúra. Az árja és mongol ellenségekkel folytatott évezredes harc alatt veszítettünk abból, — egyik többet, a másik kevesebbet és ilyen arányban vettük át az új kultúrát is. De a kultúra iránti fogékonyság a magyarságnak különös lelki adottsága. Zene, költészet, képzőművészetek, nemcsak bőségben és pazar színekkel nyilatkoznak meg népünknel, de soha meg nem ismert primitív emberekből »bármelyik táján a világnak nagy...« művész lehetne sokszor!

Az »ember« fogalom nemcsak a testet jelenti és ma már a természettudomány sem csupán állati mivoltában igényli az embert. A természet alkotása a szellem is.

Az eddigi, főleg német meghatározások nem voltak tekintettel a szellemi ismertetőjegyekre s ezért bizonytalanok és joggal támadhatók a csak egyoldalú fajelméletek.

Testi jegyek alapján két idegen — árja és kaukázusi — rasszt jelent pl. a németség: s azokon belül is altípusok mozaikjai — amint Hitler is kénytelen beismerni (»Mein Kampf«). A szellemi jegyek közül már csak a nyelv is összefoglalás. A magyarság, amely testi jegyei alapján egységesen kaukázusi, nyelvében éppen csodálatosan egységes. Ezt nem fogja össze műnyelv s az alig különböző dialektikusok kezdettől valók. Ilyen a magyarság jelleme is, amelyet legkifejezöbben eddig talán Herman Ottó írt le. Bizony, ez a jellem más, mint a többi népé. Talán, negatíve megrajzolva, szembetűnőbb: milyen nem a magyar? Magunk között ritka a különbség, — ismét csak fokozatokbani.

Konklúzió.

Bár meddig vizsgáljuk is a magyar közösség külső és belső sajátosságait, azoknak azonos lényege egyre jobban kibontakozik. Ezt a múló idő is hova-tovább világossá teszi.

Fajtánk testanyaga nem változott és ha pazar bőséggel szétszórt ajándékából valamit netán visszkap — nem is változhat.

Nyelvünk ugyanaz, mint volt — és ha vigyázunk, hogy gyom ne verje fel, — ugyanaz marad. Elrendeltetésünk, hogy felismerjük a kultúrát, a világnak adjuk s az azt még nem értő, vagy ellenséges népekkel szemben védelmezzük.

Köteles feladatunk mindenek előtt, hogy megismerjük önmagunkat és lomtárba dobjuk történelemkönyveinknek sokszor tudatosan, — sokszor könnyelmű elképzeléssel alkotott

lankasztó és mérgező »megállapításai«-t.

A szkítha népek hosszúéletűek s mi ennek a fajnak utolsó hajtása vagyunk. A szkítha összesség ma: a magyar.

Minden nép addig él, míg rendeltetése van. A mi elrendeltetésünk tartama, — amíg a fehér faj jelenti a Földet.

Örök tehát a magyar. El nem pusztíthat senki idegen, »mert a magyar csak saját magát fogja meggyilkolni, más által meg nem gyilkolható.« (Széchenyi.)